

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2025

Bc. Kateřina Grunclová

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra biologie a environmentálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Prase divoké jako téma pro výuku zoologie obratlovců
The wild boar as a topic for teaching vertebrate zoology

Bc. Kateřina Grunclová

Vedoucí práce: Ing. Jan Andreska, Ph.D.

Studijní program: Učitelství biologie pro 2. stupeň základní školy a střední školy

Studijní obor: Biologie, geologie a environmentalistika

2025

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Prase divoké jako téma pro výuku zoologie obratlovců* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Místo a datum odevzdání práce

.....
Podpis

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu práce panu Ing. Janu Andreskovi, Ph.D. za cenné připomínky a odborné vedení práce.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá studiem prasete divokého jako modelu živočicha ve výuce zoologie. Konkrétně historií, výskytem a jeho běžným životem. Tato práce se také bude zabývat otázkou, co žáci základních škol o praseti divokém ví a zda se více bojí žáci z měst nebo z vesnic.

KLÍČOVÁ SLOVA

Výuka, velcí savci, strach, historie, prase divoké

ANNOTATION

This diploma thesis deals with the study of wild boar as a model in zoology education. Specifically, history, occurrence and his everyday life. This thesis will also deal with the question of what primary school pupils know about wild boar and whether pupils from cities or villages are more afraid.

KEYWORDS

Education, large mammals, anxiety, history, wild boar

OBSAH

ÚVOD.....	10
CÍL PRÁCE.....	12
1. PRASE DIVOKÉ.....	13
1.1. Historie černé zvěře.....	13
1.2. Pověsti o praseti divokém v českém prostředí.....	13
1.3. Doba pobělohorská a myslivost.....	14
1.4. Vliv osvícenské panovnice.....	14
1.5. Samotný lov.....	16
1.6. Doba výskytu v oborách.....	16
1.7. Návrat prasat po roce 1945.....	17
1.8. S úlovky rostou i obavy.....	18
1.9. Postrach zemědělců.....	20
2. PRASE DIVOKÉ (<i>Sus scrofa</i>) CHÁPANÉ JAKO ČERNÁ ZVĚŘ.....	22
2.1. Obecné informace.....	22
2.2. Vzhled prasete divokého	23
2.3. Způsob života a potrava.....	24
2.4. Rozmnožování a samotná doba říje (chrutí).....	25
2.5. Počet selat ve vrzích.....	26
2.6. Reprodukce bachyň ovlivněná věkem.....	27
2.7. Určování stáří podle chrupu.....	27
2.8. Brandtnův koeficient.....	28
2.9. Limity růstu populace.....	28
2.10. Lov jako nástroj regulace.....	29
2.11. Ochrana.....	30
3. VYSOKÉ STAVY PRSAT DIVOKÝCH A PRAVDA LOVU POHLEDEM MYSLIVCE...30	
4. ŠKŮDCE I POMOCNÍK.....	33
4.1. Klady a zápory prasete divokého.....	33
4.2. Škody v zemědělství.....	34

4.3. Škody na oplocení zahrad.....	34
4.4. Škody na polích.....	35
4.5. Škody na zatravněných plochách.....	36
4.6. Náhrady škod na zvláštních kulturách (za předpokladů, že jsou chráněny)	36
5. MOŽNÁ ONEMOCNĚNÍ PRASETE DIVOKÉHO	37
5.1. Parazitární choroby zvířete.....	37
5.2. Aujeszkyho choroba.....	37
5.3. Toxoplasmóza.....	38
5.4. Sarkocystóza.....	38
5.5. Balantidióza.....	38
5.6. Kryptosporidióza.....	39
5.7. Trichinelóza.....	39
5.8. Africký mor prasat.....	40
5.9. Klasický mor prasat.....	43
5.10. Brucelóza.....	45
6. PRAKTICKÁ ČÁST.....	47
6.1. Cíl průzkumné části.....	47
6.2. Průzkumný vzorek.....	47
7. METODIKA A TVORBA DOTAZNÍKU.....	48
7.1. Výběr respondentů a sběr dat.....	48
7.2. Analýza dat.....	49
7.3. Dotazník.....	49
7.4. Analýza učebnic.....	49
7.5. Výsledky pretestu.....	52
7.6. Výuka tématu a exkurze.....	69
7.7. Výsledky posttestu.....	78
8. DISKUZE.....	90
8.1. Vyhledávání zdrojů.....	90
8.2. Reflexe zvolených postupů při výuce.....	90

9. ZÁVĚR.....	92
10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	94
10.1. Literatura.....	94
10.2. Internetové zdroje.....	99
11. SEZNAM GRAFŮ, OBRÁZKŮ A TABULEK.....	103
12. SEZNAM PŘÍLOH.....	106

ÚVOD

„Psi k nám oddaně vzhlížejí, kočky se na nás dívají svrchu,

ale prasata na nás pohlíží jako na sobě rovné.“

Winston Churchill

Prase divoké se na našem území vyskytuje přirozeně tisíce let. Jeho životní projevy a negativní vliv, který se týkal lidské činnosti, byly v novodobé historii vyřešeny jednou pro vždy, a to tak, že prase divoké bylo úplně vyhubeno ve volné přírodě. Mezi negativní projevy prasete divokého patří velké škody na rostlinstvu, vysoké škody na majetku, srážky s dopravními prostředky, ublížení na zdraví, neboť se už běžně pohybují v centrech lidských obydlí. Prase divoké profituje z nynějších podmínek, které lidé postupně vytvořili a tvoří dál. Pokud se určitý druh organismu rozmnoží nad únosnou míru prostředí, tak se z organismu stává škůdce. (Drimaj J., Plhal R., 2015).

Populace černé zvěře v Evropě rychle stoupá. To dokazují statistiky vyšších odstřelů této zvěře, které se za posledních dvacet let zvětšily více než šestkrát.

Prasata již od starověku patřila mezi lovnou a zároveň škodnou zvěř. Ničila těžce vypěstovanou úrodu a byla také postrachem lidí. Prasata se nedobrovolně účastnila i bojů v arénách, kde si musela vydobýt šanci žít v zápasech proti jiným zvířatům a samotným gladiátorům. Černá zvěř má svou zajímavou historii i v českých zemích. V Rakousku byla prasata pronásledována kvůli škodám v zemědělství, a nakonec byla mimo chovy a obory úplně vyhubena. Poslední jedinec na území České republiky byl zastřelen roku 1801. Prasata tu tak nežila celé 19. století a půlku 20. století.

Po druhé světové válce došlo k šíření černé zvěře z Německa, Polska a pravděpodobně také ze Slovenska, důsledkem zničených obor od bojujících a ničících armád. V dnešních dobách se prase vyskytuje všude. Chybí v některých horských smrčínách a městských hustě osídlených oblastech. V některých oblastech, konkrétně v bezlesých nížinách je jeho výskyt spíše nestálý.

Prase divoké je velký savec, všežravec, i přes to, že si více pochutná na rostlinné stravě, ale nepohrdne ani masem či dokonce mršinou. (Vogeltanz J., 2016)

Teoretická část diplomové práce se zabývá prasetem divokým jako samostatným tématem, jeho historií, obecnými informacemi a dalšími zajímavými poznatky o něm a dalšími, které s ním úzce souvisí. Teoretická část je tedy výchozím bodem pro praktickou část, ta má posoudit znalosti žáků základní školy druhého stupně a žáků gymnázia.

Praktická část diplomové práce spočívá v analýze dat o praseti divokém, co vše znají respondenti ze školy z výuky přírodopisu a biologie. Následně budou výsledky vyhodnoceny znovu po speciální výukové hodině a exkurzi na toto téma a porovnány.

CÍL PRÁCE

Několik tisíc let lidé žijí vedle divokých prasat a pozorují je v jejich přirozeném prostředí. Díky nim a díky domestikaci teď máme prasata domácí, která jsou důležitou složkou naší potravy. Stejně jako prasata divoká tak prasata domácí jsou savci, kteří jsou klasickým tématem v zoologii na základních a středních školách (gymnázia a střední odborné školy – zemědělské a veterinární).

Hlavním cílem této diplomové práce je ucelit celkové pojetí o praseti divokém v samostatném tématu zoologie a zjistit, jaké znalosti mají dnešní žáci o tomto velkém savci naší fauny.

Dalším dílčím cílem práce je prohloubení znalostí žáků o tomto tématu, kterým je právě zmiňované prase divoké neboli savec, který je našim přirozeným živočichem obývajícím naše lesy, pole louky a blízkost lidských obydlí.

Mezi další cíle patří zjistit, jak a do jaké míry je tento živočich škodlivý pro nás i pro naše okolí a zda, popřípadě jak moc se žáci prasete divokého bojí.

K tomuto účelu posloužily výzkumné otázky, které byly sestaveny na základě přesné konkretizace cílů této diplomové práce. Výzkumné otázky byly formulovány na základě podoby dotazníkového šetření (pretest), kdy žáci odpovídali na konkrétní otázky týkající se prasete divokého. Většina výzkumných otázek byla stanovena v souvislosti i s druhým dotazníkem (posttest), ten žáci vyplňovali po exkurzi a na konci vyučovací hodiny na toto téma. Některé odpovědi mohou být porovnáním prvního a druhého dotazníku (pretestu x posttestu).

VÝZKUMNÉ OTÁZKY:

1. Co žáci druhého stupně a základní školy a středních škol vědí o praseti divokém?
2. Co lze žáky druhého stupně a středních škol reálně naučit nebo jaké informace si ze školy odnáší?
3. Budou se jim tyto informace hodit v běžném životě?
4. Kolik žáků se skutečně setkala s prasetem divokým ve volné přírodě?

1. PRASE DIVOKÉ

1.1. HISTORIE ČERNÉ ZVĚŘE

První podložené záznamy, že se člověk potkal s prasetem divokým pocházejí z východního Středomoří. Při vykopávkách města Jericha se našlo spoustu kostí prasat, ze kterých se odvozuje, že už před sedmi tisíci lety tvořila domestikovaná forma prasete značnou část (asi 15 %) masité potravy tehdejších obyvatel.

Ve starém zákoně jsou zmínky o tomto tvorovi velmi chudé a především se zabývají zákazem konzumace vepřového masa. V té době šlo zároveň ale i o chytrý tah, který se zejména zdraví týče. Prase přenášelo a stále přenáší spoustu onemocnění. Nejzávažnější z nich stále už po dlouhou dobu zůstává svalovec stočený-parazit, jež přenáší trichinelózu.

Řekové naopak nahlíželi na prase divoké jako na lovnou zvěř, o níž se šířilo spousta příběhů. V těchto příbězích je prase líčeno jako velmi nebezpečný tvor, schopný agresivního chování, hlavně pokud je zraněn během lovu. Jeden z příběhů právě pojednává o králi Oiniovi, který svolává lov na Kalydonského kance.

K domestikaci prasete došlo před devíti tisíci lety, ale vliv na jeho chování v přírodě to nijak nepoznamenalo (Andreska D., Andreska J., 2016).

1.2. POVĚSTI O PRASETI DIVOKÉM V ČESKÉM PROSTŘEDÍ

Mezi nejstarší podklady vztahující se na české prostředí, patří archeologické nálezy. Především nálezy lebek, které lze osteologicky rozlišit. Lebka u domestikovaného prasete je výrazně zkrácená. Zároveň je zde podložena konzumace prasete u zemědělců. Dále by bylo vhodné zmínit, že Sudety v keltštině v českém překladu znamenají *Les kanců*.

V Kosmově kronice nacházíme první záznamy o lovu-je zde popisován lov knížete Oldřicha a jeho přítele kněze Šebíře. Šebíř uměl prase zabít, očistit a připravit tak, jak to měl jeho pán kníže Oldřich rád. Ne nadarmo mu Oldřich pravil: „*Šebíři, pravím ti upřímně: za tenhle lahodný zákusek zasluhoval bys biskupství.*“ Nakonec se roku 1031 opravdu Šebíř stal šestým pražským biskupem.

1.3. DOBA POBĚLOHORSKÁ A MYSLIVOST

V době pobělohorské nastalo hojné a oblíbené období mysliveckých zábav. V Čechách intenzita lovu prasete divokého stoupala a jeho počty ve volné přírodě nebyly nijak vysoké ve srovnání s dobou dnešní. V roce 1680 bylo na panství v Českém Krumlově byl zastřelen stejný počet prasat jako medvědů. V nížinách se počty mohly ale zásadně lišit. Drobní rolníci na počet zvěře měli odlišný názor. Dle nich bylo černé zvěře víc než dost. Škody na úrodné i neúrodné půdě dosahovaly nemalých rozměrů. Zemědělci ovšem měli možnosti zásahů sami omezené, neboť Habsburkové patřili po dlouhou dobu mezi vášnivé lovce. Ovšem našlo se i několik výjimek. Mezi jednu patřilo nařízení od císaře z habsburského rodu Maxmiliána II., který roku 1565 nechal postřílet větší počet prasat jako reakci na zničené panství v Pardubicích (Andreska D., Andreska J., 2016).

1.4. VLIV OSVÍCENSKÉ PANOVNICE

Marie Terezie patřila mezi osvícenské panovnice 18. století. Mezi její zásluhy patří i ekonomický rozkvět monarchie. Marie Terezie i její manžel císař František Lotrinský patřili mezi vášnivé lovce. Samotné panovnici se lov stal osudným, neboť zemřela na nachlazení, ke kterému přišla na lovu bažantů. Nakonec tato významná panovnice umírá roku 1780.

Krátce po jejím nástupu na trůn roku 1741 se prodávají honební práva na císařských pozemcích, kde hlavním „úkolem“ bylo hubení černé zvěře.

„Lovci nesmějí šetřit divokou zvěř; černá zvěř musí být vyhubena, vysoká pak zdecimována do té míry, aby poddaní už netrpěli škodami. Zemský správce obdrží pokyn, aby se postaral o oplocení polí a luk. Všichni majitelé honebního práva mají přispět ke snížení stavu vysoké a vyhubení černé zvěře, aby poddaní divokou zvěř mohli vyhánět ze svých pozemků spíš psy než střelbou.“

Jedno z nejpodstatnějších nařízení panovnice bylo ze 4. září roku 1766, které nařizuje: *„Žádné panství ať nedovolí přemíru divoké zvěře, nýbrž na to z moci úřadu dohlíželo a krom toho všechny škody poddaných nechtě panstvo nahradí.“* Toto nařízení bylo právního charakteru, ve kterém měla vrchnost povinnost platit náhradu škody způsobené zvěří.

I nadále přicházely stížnosti na způsoby vyřizování požadavků ohledně odškodnění. Na toto konto bylo roku 1771 schváleno další nařízení, podle kterého:

„se nemají náhrady za škody způsobené divokou zvěří „ztrácet v procesuálních obšírnostech“, nýbrž mají být postiženým „de aequo et bono“ (tedy v zájmu spravedlnosti a dobra) uděleny.“

Na neustálé spory začala od roku 1770 reagovat i šlechta tím, že začala s výstavbou obor, které byly prvotně určeny pouze černé zvěři.

Náhrady škod způsobené zvěří byly ale stále velmi žhavým tématem. Proto 19. ledna 1779 bylo nařízeno:

„Jakmile poddaný učiní u panského úřadu oznámení o škodě způsobené zvěří, pověří tento úřad okamžitě dva nestranné muže obhlídkou a vyčíslením škody. Jimi stanovená škoda nechť je poddanému okamžitě nahrazena. Pokud se tak nestane nebo panstvo se bude zdráhat vyčíslit škodu nebo to odkládat, může poddaný dotyčné odhadce škody určit sám a o odškodnění u správy požádat prostřednictvím advokáta poddaných.“

Lovecký patent z roku 1786 sepsán císařem Josefem II. znamenal definitivní konec volného výskytu prasete divokého. V patentu bylo hned několik změn v různých ohledech. Císař ku příkladu změnil pohled na vlastnictví a zcela změnil právní pojetí myslivosti. „Od dosavadní ochrany práva myslivosti coby šlechtické a panovnické kratochvíle se důraz přesunul k ochraně zemědělství a výroby potravin, jednalo se tak o typický produkt josefinského osvícenského zákonodárství.“ (Andreska J., 2016)

„Patent v § 3 stanovil: Černá zvěř (divoká prasata) smí být chována jen v uzavřených a proti jakémukoliv úniku dobře zajištěných oborech. Jestliže je divočák zastižen mimo oboru, tehdy jest komukoliv v kteroukoliv roční dobu povoleno divočáka, stejně jako vlky, lišky nebo jinou škodnou dravou zvěř, zastřelit nebo jinak složit. Jestliže by se držitel revíru nebo myslivci protivili, pak nechť musejí složit 25 dukátů a všechny škody způsobené uniklým zvířetem nahradit.“ (Andreska J., 2016)

Další důležitá zmínka o černé zvěři se nachází i v patentu § 12.: *„Divoká zvěř se také smí jakýmkoli způsobem vyhánět z polí, luk a vinogradů. Za divoká zvířata, která se přitom zraní nebo uhynou, nepřipadá vlastníku honitby žádná náhrada.“*

Nečekaně došlo k vyhubení černé zvěře ve volné přírodě ve velmi krátkém časovém horizontu. Pravděpodobně tomu přispíval i fakt, že v té době nebyla populace prasat už tak silná i díky dlouhodobé četnosti lovu (Andreska J., 2016).

1.5. SAMOTNÝ LOV

Po roce 1800 se prasata loví pouze minimálně. V Čechách je zaznamenán poslední úlovek v roce 1801 nedaleko Hluboké nad Vltavou. Ale na Křivoklátsku dochází k vyhubení prasete divokého až roku 1816. V revíru Kouřimec se objevila tlupa dokonce roku 1818 a poslední dva jedince této tlupy ulovil Jan Nittinger ještě téhož roku.

Na Moravě byla právní norma o mnoho později posunuta zákonodárcem na úplně jinou úroveň. Zde se v Zákonu honebním pro Markrabství moravské z roku 1895 (platnost až 1896) píše: „§60 Na svobodě postižené medvědy, vlky, rysy, divoké kočky a zvěř černou dovoleno jest každému kdykoli chytiti, usmrtiti a tím jich pro sebe nabýti.“ Neboli pokud si prase chytili, stali se jeho majitelem. Ovšem to byla v myslivosti věc úplně nová.

1.6. DOBA VÝSKYTU V OBORÁCH

Josefský patent zapříčinil to, že více než jeden a půl století se černá zvěř v našich přírodních podmínkách vůbec nevyskytovala. Chovy se odehrávaly pouze v oborách a i zde byl jejich počet víceméně nestálý. Občas docházelo k epizodním výskytům ve volné přírodě, a to díky ne úplně spolehlivým plotům v oborách, se kterými si zvěř velmi často uměla poradit. V roce 1904 z Lánské obory došlo k úniku prasat. Jejich odlov trval až do roku 1924, tedy téměř dvacet let.

„Intenzivní snaha o urychlenou eliminaci byla samozřejmě způsobena tím, že všechny právní normy v tomto časovém intervalu vztahované k myslivosti respektovaly původní josefský zákaz chovu ve volnosti, a to včetně Nařízení protektorátní vlády o myslivosti z roku 1942.

Změna nastala až u poválečného Zákona o myslivosti (1947), který chov černé zvěře ve volnosti jako první myslivosti se věnující právní norma po 160 letech nezakazoval. Tím se náhle vytvořily podmínky, které divoká prasata záhy využila.“ (Andreska J., 2016)

1.7. NÁVRAT PRASAT PO ROCE 1945

Stále nedoložitelné je, odkud se prasata opět vzala. Myšleno ta, která se zasloužila o obnovení populace na našem území. První teorii, kterou můžeme smést ze stolu je ta, která tvrdí, že se jednalo o zvěř, jež byla na středoevropské území zatlačena postupující východní frontou. Později prasata žila ve vojenských prostorech československé armády poklidným životem a cvičební střelby je nijak nevyrušovaly a nebránily jim v jejich přirozeném koloběhu života. Tuto teorii pravděpodobně podporovala i úvaha, že na Moravě se prasata vyskytovala již tradičně pravidelným přechodem ze Slovenska. V Karpatském oblouku nebyla nikdy úplně vyhubena. Důležitá a velmi často zanedbávaná skutečnost je, že v severním i západním Německu se prasata šířila a to díky tomu, že se dochovaly dvě populace až do poloviny 20. století. V jejich šíření přispíval i fakt, že v bývalém východním Německu byli myslivci ruskou okupací odzbrojeni, a právě kvůli tomu měla prasata štěstí, klid a čas k rychlému rozmnožení populace. U nás se první početnější skupiny černé zvěře objevily v severních pohořích, které pravděpodobně migrovaly z Německa.

Dalším zdrojem šíření byly obory, jejichž ploty a brány byly často po válečné době poničené nebo dokonce zpravidla otevřené. Příkladem otevřených bran byla například Stará obora u Hluboké. Spekulativní je i původ prasat, která táhla do Jizerských hor, kde mělo dojít ke zničení plotu obory Zhořelec. V potaz je nutno také brát umění dálkové migrace černé zvěře, která je silná hlavně u mladých jedinců.

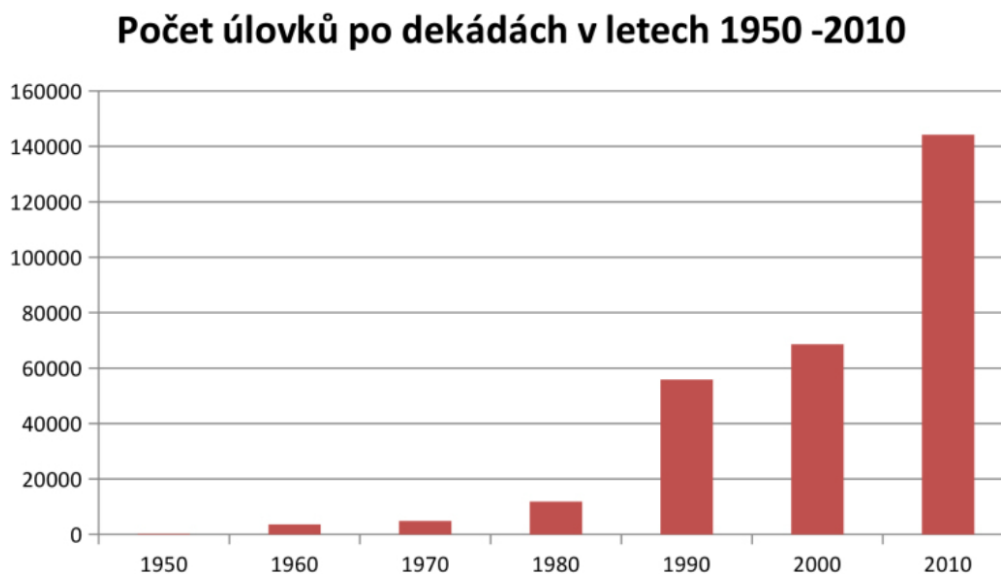
Není nám známo, jaké následky byly zanechány nepřítomností prasat v přírodě samotné a v jejím rozvoji různých populací bezobratlých a obratlovců.

Po roce 1945 dochází ke změně avifauny, kde je její početnost negativně ovlivněna. To se hlavně týkalo ptáků hnízdících na zemi (koroptve, tetřev, bažant, ...). Do běžného jídelníčku prasete patří různí savci (hlavně ti menší). Mezi ty nejčastější patří hraboš polní, mláďata zajíce polního, ale může se stát, že se na jídelníčku objeví malá, málo pohyblivá mláďata srnky.

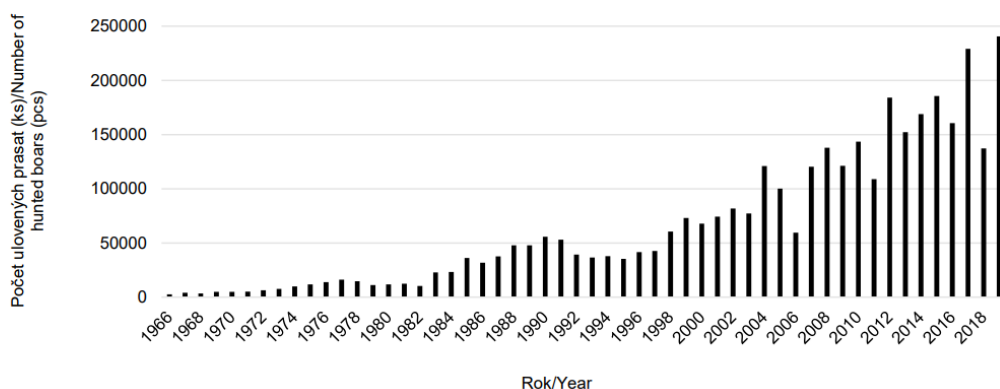
1.8. S ÚLOVKY ROSTOU I OBAVY

V letech 1945-1965 po návratu černé zvěře nebyly úlovky nijak extra vysoké. Z mysliveckých statistik se každoroční úlovky (v první polovině šedesátých let) pohybují kolem 4200 jedinců (rozlišují se úlovky v oborách a ve volné přírodě).

Úvaha publikovaná roku 1973 v Koncepci rozvoje myslivosti do roku 1990 predikuje, že by jarní počet divokých prasat měl být něco okolo čtyř tisíc kusů. Tím by byl umožněn odlov sedmi tisíc jedinců za rok. Roku 1977 bylo nakonec uloveno přesně 16 139 jedinců. V tomto ohledu praxe a teorie výrazně nespolupracovaly. Postupně se úlovky zvyšovaly až o několik desítek tisíc během několika let. V roce 1990 bylo uloveno na 50 000 jedinců a v roce 2001, tedy o 11 let později, dokonce 75 000 prasat. Úspěšná sezóna byla 2010/2011, kdy bylo uloveno neskutečných 143 tisíc jedinců prasete divokého. Od roku 1961 právě do roku 2011, tedy za pouhých 50 let, je nárůst úlovku větší jak 2 500 procent.

Obr. 1 - „Počty úlovků na území současné České republiky spolehlivě ukazují nárůst počtu populace divokých prasat po jejich návratu. Jde o jedinou spolehlivě měřitelnou hodnotu, všechna ostatní čísla jsou pouhé odhady.“ (Andreska J.)

Obr. 2 - Počet ulovených prasat divokých (odstřel a odchyt) v České republice v letech 1966-2019 (data ČSÚ)

Pokud vezmeme v potaz tak vysoký počet divokých prasat, tak je více než jasné, že zvěř musela pronikat čím dál více do blízkosti lidských obydlí a frekventovanějších oblastí lidského výskytu. Také platí zákaz o odstřelu zvěře v zastavených plochách obcí a tímto byli myslivci z velké části omezeni.

Samotný lov divočáka není samozřejmá schopnost každého myslivce. Jedním faktorem je přesnost střelby a trpělivost je faktorem druhým, možná i o něco důležitějším.

K přímým konfliktům mezi černou zvěří a člověkem dochází spíše omezeně. Tato situace může nastat, pokud má bachyně selata a cítí se, že by její rodinka mohla být ohrožena buď samotným člověkem nebo volně pobíhajícími psy, kteří na selata zaútočí nebo se pouze nachomýtlí v blízkosti jejího areálu (teritoria).

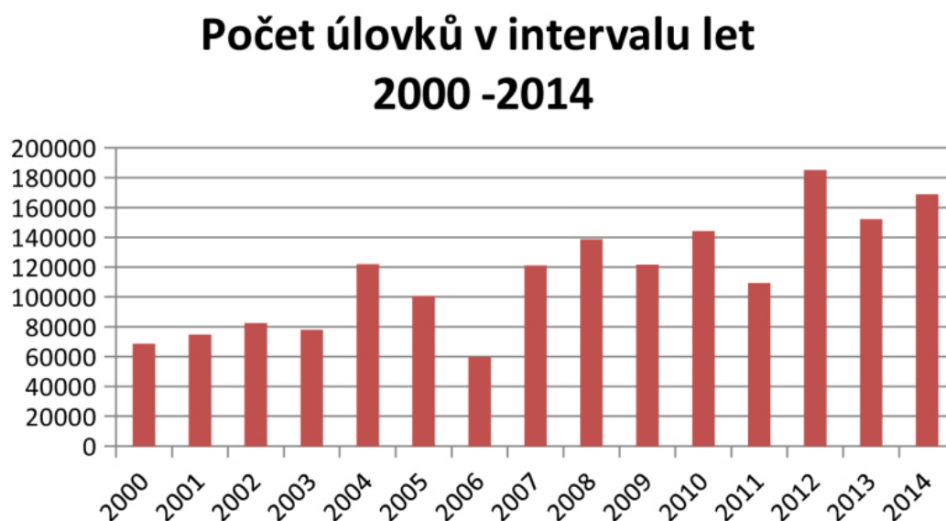
Další nebezpečná situace a asi i více pravděpodobná je srážka motorových vozidel právě s touto zvěří.

Strach z prasat není tak zcela odůvodněn. Většina našich obyvatel určitě viděla stopy těchto živočichů, rozrytá pole či stádo přebíhající přes silnici. Ale tváří v tvář se s prasetem divokým potkal málo kdo (Andreska D., Andreska J., 2016).

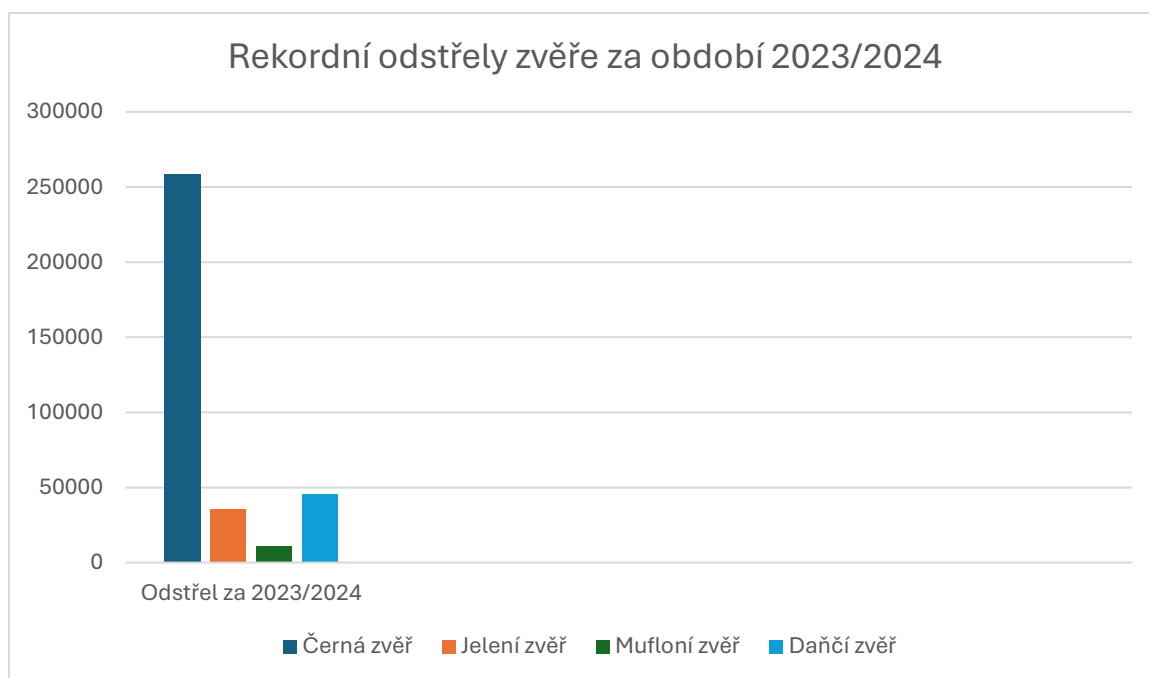
1.9. POSTRACH ZEMĚDĚLCŮ

Největší trápení způsobuje černá zvěř zemědělcům. Jejich škody snášejí lépe velká pole, kde se jejich řádění spíše ztratí. Medvěd a vlk byli před příchodem člověka ti, kteří byli schopni snižovat stavy černé zvěře. Jedná se o jediné potencionální snižovatele.

Černé zvěře je v naší zemi masivní množství a působí jak v zemědělství, tak v intravilánech značné škody. Ovšem s jejich přítomností musíme být i nadále smířeni.

Obr. 3 - „Rostoucí počty úlovků v intervalu let 2000-2014 ukazují jistou, nicméně spíše zanedbatelnou rozkolísanost. Na výsledné počty ulovených divokých prasat mají vliv objektivní vnější faktory, zejména klimatický průběh jednotlivých roků, dále počet dnů se sněhovou pokrývkou, a také dostupnost potravy v lesních i nelesních biotopech.“ (Andreska J.)

Graf č. 1 – Rekordní odstřely zvěře za období 2023/2024

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

2. PRASE DIVOKÉ (*Sus scrofa*) CHÁPANÉ JAKO ČERNÁ ZVĚŘ

2.1. OBECNÉ INFORMACE

Prase divoké je živočich, který patří mezi nejrozšířenější pozemské savce. Jeho typické lokality se v průběhu staletí ale značně mění. V některých oblastech, mezi které patří Dánsko, Egypt, Norsko a Irsko, byl zcela vyhuben. Naopak do jiných oblastí byl zavlečen a tam se mu daří více než dobře. (Kadlíková L., 2022) To vypovídá i o tom, že se stal ve spoustě oblastech přemnoženým živočichem. Domovinou je mu téměř celá Evropa až po Skandinávii a Velkou Británii. Tam byl vyhuben a později zase reintrodukován zpět do přírody. Dnes prase divoké obývá veškeré kontinenty až na Antarktidu.

Počty prasat ve volné přírodě stále stoupají. U nás od 18. století byla prasata v přírodě zcela vyhubena a chovala se pouze v oborách. Až po druhé světové válce došlo k jejich opětovnému vniknutí do volné přírody. Tato prasata unikla z obor, které byly poničené během druhé světové války (viz. kapitola 1.7.). Díky tomuto se stala černá zvěř rychle přemnožená.

Hlavním z důvodů přemnožení je jejich vysoká plodnost. Je zde absence přirozených predátorů a schopnost jednoduše se přizpůsobit životním podmínkám (Kadlíková L., 2022).

I přes jejich velice dobré aklimatizační vlastnosti preferují listnaté lesy s bohatým hustým podrostem a prostory, kde jim bude dopřána bahenní koupel (Andreska J. 2025).

Co se týče samotné domestikace prasete, tak ta měla proběhnout před devíti tisíci lety na dosud neznámém místě v blízkosti jeho původního areálu. Domestikace nijak nezměnila chování černé zvěře ve volné přírodě. Domestikace a samotná domestikovaná prasata se rychle stala důležitou potravní složkou neolitických rolníků. Důkazy najdeme i v antické literatuře, kde se dozvídáme o pasáčkovi vepřů. Například Eumaeus, který byl pasáčkem prasat samotného krále Odyssea z ostrova Ithaka (Andreska J., 2025). Nejstarší doklady, které souvisejí s historií českých zemí jsou dvojí. První jsou archeologické nálezy, u kterých lze osteologicky rozlišit hlavně lebky, jež jsou u domestikovaného prasete výrazně zkráceny a zde je doložitelná konzumace prasat u nejstarších zemědělců.

Mezi lingvistické doklady patří i označení od Keltů, neboť Sudety v keltštině znamenají *Les kanců*. První písemné informace nacházíme v Kosmově kronice, kde jsou důkladně popisovány knížetem Oldřichem. Druhým nejznámějším příběhem je příběh o Bivojovi, který známe ze Starých českých pověstí. Tato pověst pochází z původní Kroniky

takřečeného Dalimila, kde hlavní hrdina je Jetřich z Buzic a nám se tak vysvětluje původ prasečí hlavy v erbu rodu Buziců. Teprve až samotný Hájek v jeho kronice popisuje konkrétní příběh s Bivojem.

Prase divoké se v písemných pramenech objevuje celkem často napříč stoletími. Jedno heslo pohusitské doby kolem roku 1463 vytvořeno Pavlem Žídkem zní:

Kanec je divoká lesní šelma. Má černou nebo tmavošedou barvu. Zuby má velké a zahnuté, půl stopy dlouhé. Je velmi divoký vůči těm, kteří se mu postaví. Je-li zastižen lovci v době, kdy se chce vymočít, snadno se polapí. Jestliže lovec pod něj spadne do vykopané jámy, tak mu kanec nemůže svými zuby nijak ublížit. (Andreska J., 2025).

2.2. VZHLED PRASETE DIVOKÉHO

Divočák, latinským názvem *Sus Scrofa* je velký sudokopytník a patří mezi velké savce. Jeho tělo je silné a zavalité. Běhy (nohy) má krátké, ale překvapivě velmi silné a rychlé, díky kterým je schopný běžet rychlostí až 50 kilometrů za hodinu. Hlava je protažená do klínovitého tvaru zakončená dlouhým rypákem, který slouží k rozrývání země a hledání potravy. Na hlavě se nachází krátké uši. Krátký silný krk hned přechází do ještě objemnějšího hřbetu. Samotné tělo je pokryto štětinami či osinami. Ty ve většině případů vytváří na hřbetě tzv. hřeben. Šedohnědé zbarvení srsti si prase obléká v letním období, v zimním období srst výrazně tmavne (Hromas, 2000). Ocas je krátký a lehce osrstěný, zakončený štětičkou. Dospělý samec dorůstá délky okolo 120-180 cm a v kohoutku měří 55-100 cm. Hmotnost se pohybuje mezi 50-90 kilogramy. Jejich velikost a hmotnost závisí na druhu podruhu a na oblasti, kde se vyskytují (Kadlíková, 2022). Ve Francii v roce 1999 byl zastřelen samec, který vážil dokonce 277 kilogramů. V Rusku a Rumunsku byli vícekrát zaznamenáni samci vážící i 300 kilogramů (Scheggi, 1999).

2.3. ZPŮSOB ŽIVOTA A POTRAVA

I přes to, že jsou divočáci v České republice, a nejen u nás přemnožení, paradoxně je spousta lidí nikdy v lese nepotkalo. Důvodem je, že černá zvěř žije skrytým způsobem života a brání se tak před všemi možnými predátory, a to i před člověkem.

Divočáci obvykle žijí ve skupinkách okolo 20 až 50 jedinců. (Kadlíková L., 2022). Výjimku tvoří starší samčí jedinci, jenž žijí samotářským způsobem života, neboť jsou ve věku 14-16 měsíců vytlačováni z rodinné tlupy. Ti několik měsíců žijí společně a pak zcela osaměle (Andreska J., 2025). V tlupě má „slovo“ nejstarší bachyně. Rodinná tlupa se rozpadne po úmrtí nejstarší bachyně, kterou nazýváme jako „vodící“. Po rozpadu původní rodinné tlupy se stávají vodícími bachyněmi nejstarší dcery právě této původní vodící bachyně, a tak stojí nejvýše v hierarchii. Jejich sociální chování vypovídá i o jejich teritoriu, jehož hranice se pravidelně modifikují hlavně podle možnosti potravy. V tomto faktoru závisí i na menší úrodě, například žaludů či bukvic. Rázem se stává toto teritorium prázdné a tlupa migruje a snaží se najít vhodné teritorium s dostatkem potravy. Jakmile je krajina tímto druhem obsazená, migrace tlup se rychle zastavuje a v migraci a poznávání nových míst se vydávají pouze mladí samci (Andreska J., 2025).

I když se ve většině případů kontaktu s lidmi vyhýbají, nemusí tomu být tak vždycky. Když vezmeme v potaz jejich hmotnost, rychlost a inteligenci, je důležité hlavně nepanikařit.

- Jak se zachovat v případě, že narazíme na divočáka:
Vyhnout se přímému očnímu kontaktu, nedělat prudké pohyby a pokusit se pomalu odejít. S největší pravděpodobností vás prase nechá bez problému opustit inkriminované místo. V případě, že prase bude mít naježenou srst a cvakat zlověstně zuby, je na čase se připravit k útěku.

Přes den se prasata ukrývají v hustém houští nebo v rákosí blízko rybníků. Jejich aktivita se začíná zvyšovat až ve večerních hodinách.

Divočáci také vyhledávají kalištění se v kalištích. Po tomto „rituálu“ můžeme na jejich srsti vidět silnou krustu bláta, která po zaschnutí vytváří ochranu neboli takový krunýř. Podstatné je, že k odrbávání bláta používají jeden konkrétní strom, čímž docílí jednotného pachu tlupy, což je podstatné pro vzájemnou identifikaci

Po koupeli přichází čas nakrmit se. Jejich strava je z 80-95 % rostlinná a zbylá procenta zastupuje živočišná a neidentifikovaná potrava. Celý jídelníček se proměňuje během roku. Dalším faktorem, který hraje významnou roli jídelníčku je samotné prostředí, které zvíře obývá a na dostupnosti potravy, mezi kterou hlavně patří žaludy, drobní hlodavci a hmyz. Významnou roli v potravě hrají bílkoviny. V případě jejich nedostatku si prasata tento nedostatek kompenzují hledáním živočišných bílkovin, mezi které patří právě již zmíněný hmyz a jeho larvy, drobní hlodavci, ale zřídka i malá srnčata (Kolibáč P., Slavík P., 2015). Typickou potravu tvoří kořínky rostlin, různé plody a semena, ale i různé zemědělské plodiny, jako je například kukuřice bohatá na škrob (Kadlíková L., 2022). Nepohrdne ale ani zdechlinou, neboť prase řadíme mezi všežravce.

2.4. ROZMNOŽOVÁNÍ A SAMOTNÁ DOBA ŘÍJE (CHRUTÍ)

Samice černé zvěře jsou pohlavně dospělé mezi 8. – 10. měsícem života. Samci dosahují pohlavní zralosti podstatně později, a to kolem druhého roku života. Chrutí neboli páření probíhá v podzimních a zimních dnech (listopad, prosinec, leden) (Kadlíková L., 2022).

Nejdříve se do říje dostávají starší samice, mladší později (věkově ještě selata). Ty musí postupně dosáhnout minimální prahové hmotnosti, aby vůbec mohly zabřeznout. Tato váha činí minimálně 20-30 kilogramů živé váhy (Gethöffer et al. 2007; Malmsten, Dan 2016). Starší bachyně jedné tlupy jsou v reprodukci nových přírůstků značně synchronizované (Delcroix et al. 1990). Pokud během říje potratí nebo po brzkém narození dojde k úmrtí selat, začíná v nejbližší době říje nová. Začátek říje a celkově celý její průběh závisí na potravních podmínkách daného prostředí a také na věku dané skupiny. Tyto faktory ukazují na rozdíly v říji, a to právě v její délce a samotných vrcholech. Některé studie tvrdí, že vrchol říje je v zimním období, jiné, že dokonce během celého roku. Mezi další faktory reprodukce patří křížení prasat divokých s prasaty domácími. Zdivočelá neboli feralizovaná

domácí prasata nebo samotní kříženci prasat pak mají v příznivějších podmínkách o dost více selat během celého roku. To platí u prasat žijících v Americe a v Austrálii. U prasat žijících ve střední Evropě platí, že většina samic prasete divokého je oplodněna maximálně do jarního období. Proto vrchol říje bachyní nastává v prosinci, maximálně v lednu (Monaco et al. 2003). Bachyně je březí 15-16 týdnů a právě v brzkých jarních měsících se rodí selata. Bachyně obvykle rodí 3-12 selat. Myslivci nazývají samotný porod selat černé zvěře „metání“. Před samotným porodem se bachyně odpojuje od své skupiny a připojuje se zpět až tehdy, kdy už jsou selata odrostlá (Kadlíková L., 2022).

2.5. POČET SELAT VE VRZÍCH

Je důležité zmínit, že velikost vrhu je odlišná napříč kontinenty a evropskými státy. Do značné míry je to ovlivněno věkovou strukturou a velikostí vzorku vzorkovaných a ulovených matek. Velké rozdíly jsou i u mladých matek, které rodí v prvním roce svého života a mezi staršími bachyněmi. Co se týče embryonální úmrtnosti-ta je průměrně okolo 10 %. Například v Maďarsku je to 12 % (Náhlik, Sándor 2003), ve Francii 11-15 % (Aumaître et al. 1984) a v Německu 6-18 % (Gethöffer et al. 2007). Údaje jsou ovlivněny dobou vzorkování, podmínkami prostředí v daném ročním období a fází březosti. Podle postupujících fází embryonálního a fetálního vývoje se předpokládá, že tato hodnota bude narůstat. Určité zdroje konstatují, že embryonální mortalita se odráží na dostupnosti potravy (Náhlik, Sándor, 2003). Vliv má i dostatek kvalitní potravy před říjí, neboť může zvyšovat počet vajíček. Toto se i uměle využívá u hospodářských zvířat pod pojmem *flushing* (Kraeling, Webel, 2015). Toto může ovlivnit mortalitu plodu v dalších fázích vývoje, pokud se náhle zhorší životní podmínky budoucích rodiček. Dalším negativem je i velká tučnost bachyň před oplodněním, toto tvrzení mimo jiné platí i u prasete domácího, u kterých jsou vypracovány údaje správného množství tuku, jenž má efekt na velikost vrhu, velikost selat a minimalizaci úmrtí (Roongsitthichai, Tummaruk 2014; Risco et al. 2016).

Co se týče poměru pohlaví selat, existují v literatuře rozdílné údaje. „*Briedemann (1990) zjistil poměr pohlaví 1: 0,84 samci x samice při šetření plodů a 1: 0,74 a 1: 0,83 podle analýzy dvou statistik odlovu (za pětileté a sedmileté období*“. „*E. Ueckermann (1977) zjistil pro oboru Laagshof poměr pohlaví 1: 0,95, B. Oloff (1951) uvádí poměr pohlaví 1: 0,8 zatímco H. Meynhardt, na rozdíl od předchozích údajů zjistil 0,8: 1*“ (Happ, 2005). Veškeré zkoumání vypovídá o tom, že samčí pohlaví u selat převažuje. Nicméně je to

logické a spojené s funkčností živočišné říše, kdy během života dochází k větší úmrtnosti samců, která je způsobená hlavně jejich větší mobilitou. Každoročně dochází u poměru pohlaví k velkým výkyvům, ale z myslivecké praxe se může ve většině případů pracovat s poměrem 1:1 (Happ, 2005).

2.6. REPRODUKCE BACHYŇ OVLIVNĚNÁ VĚKEM

Dospělé samice se většinou všechny zapojují do reprodukčního procesu, neboť se to od nich předpokládá. Velice důležitý je reprodukční úspěch v prvním roce života matky (Appelius M., 1995). Studie dokazují, že bachyně pohlavně dospívají v prvním roce života, pokud mají vhodné podmínky podporující jejich reprodukci (Keuling O., et al. 2018). Malmsten et al. (2016, 2017) uvádí, že pohlavní dospělosti dosáhnou v určité tělesné velikosti a vyspělosti, ta právě záleží na vhodnosti prostředí. Dobré životní podmínky hlavně co se bohaté potravy týče a samozřejmě vhodné klima je nedílnou součástí tohoto celku. Pokud je bachyním potrava dlouhodobě dostupná, mohou bachyně přicházet do říje i mimo hlavní reprodukční dobu (Keuling O., et al. 2018). Dle dostupných odhadů ve střední Evropě vstoupí do říje během prvního roku života až něco okolo 90 % mladých samic prasete divokého. Nejčastěji jsou oplodněny v 7-10 měsíci života a své první potomky přivádějí na svět během května až července. Z toho vyplývá fakt, že selata narozená od února až května jsou od dospělých bachyní a selata narozená od května jsou od jednoletých samic nebo z druhotných vrhů (Drimaj J., et al. 2020).

2.7. URČOVÁNÍ STÁŘÍ PODLE CHRUPU

Určování věku u prasat ulovených v mladém věku (selat nebo lončáků) je jednoduché, neboť určování probíhá podle zubů a výměna mléčného chrupu za trvalý chrup je v přesném věkovém zařazení. Vyměněný chrup černé zvěře tvoří 44 zubů, což je více než u psa. U černé zvěře se řezáky a osm premolárů v horní a dolní čelisti tvoří jako mléčné zuby a stoličky po třech na každé straně vznikají až v trvalém chrupu. Stubbe (2000) tvrdí, že existuje v průběhu výměny zubů i v rámci jedné populace určitá variabilita. Ta závisí na datech narození, rozdílné rychlosti růstu, genetických jevech a různých nemocech. U mladé zvěře jsou významné dva časové úseky. Prvním úsekem je přechod z prvního roku života do druhého. Důvodem je, že v mnoha zemích je povolen lov černé zvěře pouze jedinců,

kteří spadají stářím do jednoho roku života. Druhým přechodným úsekem je období mezi druhým a třetím rokem života, což je přechod ze třídy lončáků do třídy dospělých jedinců. Dále podle zákona BJagdG jsou prasata zahájením třetího roku života v době od 1. února do 16. června hájena. Mezi 12. a 13. měsícem života jsou z chrupu vyměněny pouze oba vnější řezáky, ostatní jsou stále mléčné kolíčkovitého tvaru. Ve věku okolo 24 měsíců je většinou už všech 6 řezáků vyměněno, ale nejsou na nich žádné známky obrusu. Prase se stává dospělým ve chvíli, kdy dojde k úplné výměně všech řezáků. Výjimečně může dojít k celé obměně už do 22. měsíce života (Happ, 2005).

2.8. BRANDTŮV KOEFICIENT

Brandtův koeficient často slouží k určování věku. Tato metoda je založena na předpokladu, kdy kňouři v osmém roce života mají plně vyvinutou a dorostlou spodní čelist. V této fázi se dokončuje růst jejich zbraní do šířky, a naopak šířka jejich základny směrem k obroušené špičce rapidně ubývá. Aby mohl být koeficient vypočítán, musíme znát šířku páráku 1 cm nad jeho základnou a na začátku obrusu. Vydělením těchto čísel získáme náležitou hodnotu Brandtova koeficientu (Happ, 2005).

2.9. LIMITY RŮSTU POPULACE

Černá zvěř je původním druhem pro celou střední Evropu. Její početnost je závislá na dostatku kvalitní potravy a mortalitě vlivem možných predátorů, chorob a přirozené smrti. V dávných dobách se počet prasat udržoval nekvalitní a nedostatečnou potravou v zimním období a predací velkých šelem, mezi které patřily například vlk, kočka divoká nebo medvěd. Prase bylo oblíbenou obětí šelem nejspíše pro svou menší rychlost oproti ostatním zvířatům a také kvůli své hlučnosti ve skupinovém životě (Kamrel J., Drimaj J., 2021). Dnes se stále intenzivněji projevuje mortalita silniční a také mortalita při zemědělských pracích.

2.10. LOV JAKO NÁSTROJ REGULACE

Krescentius nám popisuje speciální chytací ohradu na divoká prasata, která se osévala pohankou neboli milikou. U ohrady se vyhloubila padací jáma, do níž se černá zvěř chytla. Černá zvěř se lovila také do tenat. To dokazuje i žádost z roku 1564 Roha z Vlknova poslaná Vilému z Rožmberka o zaslání tenat neboli sítí. V 16. století se tenaty staly běžnou výbavou velkostatků. Poblíž tenat se ukryli myslivci s oštěpy ostrými jako břitvy (Andreska J., Andresková E., 1993).

V dnešní době a přírodě je minimum regulátorů, které udržují „vhodné“ počty divokých prasat (Servanty S. et al. 2011; Keuling O. et al. 2013). To má za dopad, že prasata rychle zvyšují své počty a tím roste i spousta negativních faktorů, které tyto vysoké počty přinášejí. Proto je nutná umělá regulace tohoto druhu. Čekání na uplatnění přirozených faktorů, jako jsou třeba různé smrtelné choroby by mělo za následek velké škody v zemědělství (Geisser H., Reyer H- U., 2005). Pro regulaci existuje několik různých metod, ale ve střední Evropě je povolen jen lov odstřelem prováděn myslivci (Nores C. et al. 2008). Zbylé metody a způsoby jako například trávení, masivní odchyty do pastí či odstřel z letadel patří mezi nelegální a používají se omezeně nebo vůbec (Kamrel J., Drimaj J., 2021). Lovy probíhají obvykle na podzim či začátkem zimy, protože je zde minimální předpoklad, že by bachyně mohla být gravidní. Nejjednodušší forma regulovaného lovu probíhá na takzvaných vnadištích. Jedná se o místa, kam je divokým prasatům předkládáno pro ně atraktivní krmivo, kterého je dostatek (Zeman J. et al. 2018). Vnadiště jsou početně omezena, ale občas nastává situace, že je krmiva předkládáno více, a tak se z vnadišť stávají „krmné stanice“, které potom podporují potravní podmínky zvěře a mají pozitivní dopad na jejich rozmnožování. V nepříznivých podmínkách pro tato zvířata hlavně v zimě se stávají vnadiště významným zdrojem potravy, na kterém jsou prasata dokonce i závislá. V hojných letech, kdy je potravy dostatek ztrácejí vnadiště svou funkci a jejich přínos pro lov je rapidně menší. Vnadiště jsou ale i vhodným nástrojem nejen k lovu, ale i ke koncentraci prasat na určitých místech. Proto jsou vnadiště významným nástrojem, kterým lze určovat a usměrňovat výskyt a prostorovou aktivitu prasat, a tím i regulovat jejich početnost. Je nutno dodat, že v lesních honitbách není vidět negativní dopad černé zvěře tolik, jako na honitbách polních, kde prasata škodí na plodinách a zemědělských pozemcích (Keuling O. et al. 2009). Mezi faktory, které ovlivňují lov, je samotná poptávka. Část je pro vlastní spotřebu lovců, další část jde do výkupu a poté je dále spotřebovávána a prodávána zpracovateli zvěřiny. Závislost právě na mase ze zvěřiny se projevila během pandemie koronaviru, kdy byl

přerušen provoz veškerých restaurací. Restaurace tak nevytvářely odbyt a důsledkem toho byl výkup a prodej zvěřiny na nějakou dobu pozastaven. Je tedy dobře viditelné, že lov prasat neprobíhá pravidelně a optimálně. Selata jsou lovena až relativně velká a bachyně jsou chráněné. Existuje spousta metod pro legální regulaci divokých prasat, ale není toho dostatečně využíváno. V době, kdy se v České republice vyskytoval Africký mor prasat (AMP), bylo potvrzeno, že jsou myslivci schopni lokálně snížit stavy divokých prasat na minimum v relativně krátké době (Kamrel J., Drimaj J., 2021).

2.11. OCHRANA

V dnešní době není černá zvěř nijakým způsobem chráněna. Celoročně lze lovit jeho všechny věkové kategorie. Právě díky chybějícím velkým šelmám v naší krajině jako jsou medvěd, vlk, kočka divoká a rys nemají přirozeného nepřítele, který by jejich stavy přirozeně snižoval. Proto na mnoha místech naší krajiny způsobují četné škody v lesích, na polích a u lidských příbytků (Kadlíková L., 2022).

3. VYSOKÉ STAVY PRASAT DIVOKÝCH A PRAVDA LOVU POHLEDEM MYSLIVCE

Ve spoustě českých a slovenských mysliveckých časopisech padají různé názory, otázky a úvahy o životě divokých prasat, jejich působením škod na různých místech a způsoby lovu jich samotných. Divočáci způsobují škody vyrýváním a dosahují částky v řádech desetitisíců korun. Myslivci mají zájem těmto škodám předcházet, nicméně se jim to úplně nedaří. Důvodem je současný systém a způsob hospodaření v lesích. Stromky se vysazují do pasek, kdy po těžbě harvestorem je klest rozštěpkován. Proto se myslivcům z lesních honiteb nedaří stejně jako myslivcům z polních honiteb předcházet škodám na zemědělských plodinách, s tím rozdílem, že v lesích a lesních porostech jsou škody lehce vyčíslitelné a náhrada se tvrdě uplatňuje.

Co se týče vnadišť a vnaďení, to se liší dle lokality a ročního období. Tím se mění i samotné počty vnadišť. V letních měsících se většinou vnaďí pouze jen na několika místech dané honitby. Všechna vnadiště se využívají od října až do června. Od konce června je problémové v honitbě lovit z důvodu, že se většina zvěře stahuje do polí, kde přes den

zaléhá a schovává se a přes noc se vrací už do nerušeného lesa. V tomto období je les velmi frekventovaný např. sběrači hub a borůvek. V teplých jarních až podzimních dnech je les více navštěvován než v období zimním. Spousta návštěvníků lesa zajíždí do lesa i auty, kde venčí své psy, skauti zde mají tábory, jezdí sem trénovat orientální běžci nebo třeba paintballové skupinky. Ve velkém zvěř ruší i jezdci na koních, kteří pravidelně jezdí mimo zpevněné cesty po průsecích přes vnadiště, ale i přes paseky. V tomto období myslivci omezují vnaďení jen na několik málo míst. Myslivci jsou kromě letních měsíců schopni odhadnout, kolik divočáků se kde a v jaké části honitby zdržuje. Většinou jsou schopni i říci, kolik bachyň a selat navštěvuje vnadiště v jarních měsících. Divoká prasata si vnadiště hlídají a nebojí se kvůli nim vstoupit i do ostrého boje. Pokud nejsou prasata nijak rušena, bachyně navštěvují vnadiště už za světla a lze je identifikovat podle individuálních znaků bachyň, jako je třeba zbarvení, natržené uši, celková velikost samice, zvláštní nebo typické chování a také podle počtu vodících selat.

V minulých letech, když se prasata vracela z polí do lesa, chyběla bachyním selata, neboť byla postrílena stejně tak jako lončáci. V posledních třech až čtyřech letech je tomu přesně naopak. Nyní myslivci reflektují absenci dospělých velkých bachyň právě u vnadišť, kam se vracejí pouze jejich mladá selata v tlupách různých velikostí a stáří bez jediné dospělé bachyně.

Dospělé starší bachyně vodí mnohem méně selat, než bachyně (lončáčky) například dvouleté. Lončáčky i dříve metají a svá selata vodí už v červnu. Tato selata později dospívají a následně jdou později i do chrutí, které potom probíhá celý rok, jenž má vliv na množení.

Dříve v daném sdružení myslivců lovalo divočáky jen několik z nich. Pouze ti, kteří tomu obětovali večerní a noční sezení na posedech. Ostatní na schůzích odhlasovali, že se může lovit jen sele a velké kusy se budou muset rozdělovat. Tím se zvýšila motivace pro lov selat. Nyní se zase členové vrátili k lovu i dospělých divočáků. Pokud je pro myslivce motivem zvěřina, tak se drží zásady, že loví dospělá prasata.

Mezi hojný problém většiny myslivců patří neznalost. Spousta z nich ví pouze základy o divočácích. Problém nastává při samotném lovu, kdy myslivec zahlédne pouze hřbet tohoto zvířete a chce zvíře ulovit. Už se ovšem nezaobírá myšlenkou, koho vlastně loví. Jestli se jedná o vodící bachyni nebo o samotářského dospělého samce. Ovšem pokud zastřelí vodící bachyni, jejíž selata jsou stále závislá na mateřském mléce, selata ve většině případů uhynou. Často jsou myslivci nacházena mrtvá přímo na

vnadištích, kam byla naučena se svou matkou chodit. Selata, která už nebyla přímo závislá na svojí matce, kvůli mateřskému mléku, vytváří vlastní tlupy a jejich životní podmínky nejsou vůbec dobré, spíše živoří. Snaží se zdržovat na jednom místě, kde nejsnadněji najdou potravu. Tou potravou se stává již zmíněný lán pšenice, na kterém tlupy selat způsobují škody. Jiná možnost jim bohužel nezbývá, neboť pokud je z jejich strany nějaká snaha o začlenění se do nové tlupy, jsou vodící bachyní odehnány.

Dalším problémem v myslivecké sféře je špatný způsob lovu, konkrétně neznalost, nátlak ostatních členů mysliveckého sdružení a nečestnost. I na mysliveckém sdružení to občas vypadá jako za dob ostrakizace. O tom vypovídá i osobní zkušenost jednoho z myslivců. Ten uvádí příklad, kdy myslivecký hospodář jednal podle zákona a myslivci vytkl ulovení velkého kňoura, jehož lov byl v této honitbě zakázán. Hospodář byl ze své funkce členy schůze nakonec vykázán. Proto nemálo mysliveckých hospodářů si pro vlastní bezpečí svou práci zjednodušuje. Malý divočák se bere jako sele a velký je jen lončák. Zaměřují se i kusy, jejichž plomby nesedí. Je vykázána plomba selete, ale plomba byla přidělena na starém velkém divočákovi. Naopak někteří z hospodářů berou divočáky jako škodnou a myslivce přímo nabádají k jejich lovu.

S prasaty by se mělo začít hospodařit. Myslivci by se měli zaměřit na lov malých a mladých prasat, tedy pouze na lov selat a lončáků, a naopak dospělá prasata šetřit, obzvláště vodící bachyně (Hüttner M., 2013).

Myslivecké názory na tuto problematiku nejsou vždy v souladu s platnými zákony a se zoologickými poznatky. Je nutné mít na vědomí, že v dnešní době, kdy každý dělá věci pouze ve svůj vlastní prospěch, je myslivecký a zoologický svět rozdělen.

4. ŠKŮDCE I POMOCNÍK

4.1. KLADY A ZÁPORY PRASETE DIVOKÉHO

Už více jak před 2000 lety římský básník Ovidius zaznamenal o pověstném kanci z Kalydonie tato slova: „*Hned v zeleni rozrývá mladé zelené osení, hned zase zrající klasy, naději snaživého venkovana žádostivě spásá a ničí budoucí úrodu.*“ (Heck, Raschke, 1985), (Happ, 2005).

Prase je škůdce hned v několika ohledech, avšak najdeme i několik pozitiv z jeho běžného chování. Škody se rozdělují podle místa působení, a to buď v lesích nebo na polích. Působení prasete divokého v lese je ale bráno spíše jako prospěšná služba (Happ, 2005). Nejvíce viditelným znakem je rozrývání půdy neboli rozrývání půdního povrchu. Tato jeho pro nás „nekalost“ není z jeho rozmaru, ale pravý důvod je ten, že hledá různá chutná stádia hmyzu, či zemní a podzemní hnízda malých hlodavců, která jsou pro něj zdrojem potravy a hlavně bílkovin. Zároveň tímto také eliminuje množství hmyzu a drobných hlodavců, což je ochrana proti velké početní gradaci. Mezi další přínosy patří kypření půdy, narušování půdního povrchu díky rytí a obnažování tak minerální složky, která je prospěšná pro lepší uchycení semen a jejich následný vývoj. V lesnickém terminologickém slovníku prase (i když nevědomky) realizuje nadúrovňové a podúrovňové výsevy s ohledem na tvorbu příznivého mikroklimatu. V dřívějších dobách bylo prase také oceňováno za rozšiřování lesů v rámci „kultivace“ souvislých travních drnů.

Negativně je lesníky vnímáno vyrývání sazenic nedávno zalesněných pasek, poškození ploty a zpřístupnění chráněných kultur dalším býložravcům (škody: okus, ohryz, loupání), stejně jako stromy odřené drbáním zvěře, obnažené kořeny a oddenky dřevin. Tímto vzniká větší riziko infekce dřevokaznými houbami. V posledních letech jsou i zaznamenány příklady, kdy černá zvěř ukusuje sazenice buku pouze v místě kořenového krčku a dále je nechává zcela netknuté. Domněnky tvrdí, že používání substrátů tzv. antidesikantů, které chrání kořeny lesních dřevin od osychání vlastní látky, pravděpodobně přitahují pozornost divokých prasat. Tyto škody postupně, ale dosti významně nabývají na významu. Mluví se až o 80 % zničených kultur. Je nutno ale podotknout, že tyto škody jsou oproti škodám jiných býložravců minimální. Naopak obrovské škody prase páchá v dubových lesích konzumací žaludů a tím pádem redukuje přirozenou obnovu porostů. Velice podobná situace je také v bukových lesích. Zde dochází při nadměrném rytí k likvidaci semen ale i k již existujícím náletům a nárostům ostatních dřevin.

V zimním období se prase divoké zdržuje především v lesích a blízko lesního prostředí, zatímco na jaře a v létě se zdržuje na pozemcích, kde je dostatek potravních zdrojů (Happ, 2005).

4.2. ŠKODY V ZEMĚDĚLSTVÍ

Působení prasete divokého na pozemky zemědělského charakteru v hodnocení vychází v záporných hodnotách. Proniknou-li divoká prasata do obhospodařovaných oblastí jako jsou zahrady nebo vinice, jedná se o velmi nepříjemnou záležitost. Právě ve vinicích k tomuto „útoku“ dochází většinou těsně před sklizní, kdy černá zvěř ničí nosné konstrukce strháváním keřů a samotných hroznů. Spousta vinogradů stojí na těžko dostupných místech, které jsou těžko přístupné kvůli trnitým křovinám a tak tvoří oblíbená místa těchto tvorů, neboť jim poskytuje velmi dobrý úkryt (Happ, 2005). Myslivecká legislativa počítá s tím, že se černá zvěř drží pouze v místech lesního prostředí, a naopak se zemědělskými pozemky vůbec nepočítá. Protifaktem je, že prase tráví na mimo lesních pozemcích skoro veškerou část roku. Běžným obdobím pro stěhování na tyto lokality je květen, kdy začíná kvést řepka a později (v červenci) se přesouvá do obilnin a poté do rákosí.

V ruském experimentu, jenž se zaměřil na škody, které páchají prasata divoká na zemních hnízdech, mluví jasně. V tomto experimentu bylo připraveno 960 hnízd se snůškou různých druhů ptáků. Jednalo se hlavně o kachny, tetřívky a tetřevy. Výsledkem tohoto bádání bylo, že prasata v těchto podmínkách páchají 4-5 % škod na hnízdech na zemi hnízdících ptáků.

Černá zvěř je také jeden z hlavních predátorů larev roháče obecného. Proto mají i velký vliv na přežití největšího brouka Evropy na jižní Moravě (Drimaj J., Plhal R., 2015).

4.3. ŠKODY NA OPLOCENÍ ZAHRAD

Pokud se oplocené kultury stávají pro zvěř atraktivním a bezpečným stanovištěm, v tomto případě začínají prasata vytvářet otvory v daném oplocení. Tím zároveň vytvoří cestu i pro jiné zvířecí druhy, které okusují letorosty, jako jsou například srnci. Lze tomu zabránit vytvořením speciálních průchodů pro černou zvěř (Happ, 2005).

4.4. ŠKODY NA POLÍCH

Na rozdíl od nevinných „škod“ v lesním prostředí se škody od černé zvěře na polích objevují pravidelně. Nemusí se brát v potaz ani druh plodin. Hlavní škody spočívají v rozrývání pozemků, neboť hledají zbytky nesklizené potravy, především brambor, kukuřice a řepy. Tyto rytiny vytváří nerovnosti, které jsou značnou nepříjemností pro zemědělské stroje, hlavně pro sklizňové kombajny. Takové škody podle zákona patří i k těm, za něž lze požadovat finanční náhradu.

Škody rozlišujeme podle toho, jestli jsou působené na řepě, řepce, bramborách či kukuřici nebo také na pastvinách či loukách. Velmi viditelné ztráty výsevu i sklizně mohou vznikat i na půdách, kde se pěstuje hrách a fazole. Na polích jsou škody na obilí: ječmen, žito, oves a pšenice. Obilí je ohroženo už od samotného počátku výsevu do vyklíčení. Tyto škody se však neřadí mezi velké. Často dojde k poničení na menší ploše, kde se snaží rozrytím získat zbytky loňské sklizně. V momentě, kdy obilí dosahuje mléčné zralosti a úplně dozrává je v největším nebezpečí. Jestliže má černá zvěř na poli výběr z různých druhů obilí, je ve výhodě žito, díky svým dlouhým osinám, které zabraňují jeho většímu poničení. Plochy vyseté řepkou a kukuřicí jsou stále rozsáhlejší. Nejenže tak vznikají velké zásobárny potravy černé zvěře, ale minimálně na dobu tří měsíců i hojnost úkrytů. Hlavně podupáním a poválením vznikají škody na řepce. „*Kukuřice pěstovaná na osivo je na rozdíl od kukuřice silážní a na zrno, považována soudním rozhodnutím za „cennou obchodovanou plodinu“.*“ Problémem jsou velké plochy polí, která svou rozlohou nebrání poklidnému životu černé zvěře bez různých rušících elementů, jako jsou návštěvníci a hmyz. Dokázaným jevem je, že pokud jsou prasata vyrušována v lesích, například houbaři v letních a podzimních měsících přes značnou míru neúnosné rušivosti, prasata s radostí míří na území polních lánů (Happ, 2005). Brambory jsou ohroženy hned od začátku výsadby až po samotnou sklizeň. To dělá celých čtyři až šest měsíců ohrožení. Prasata jsou velkými labužníky, a proto jsou pro ně některé odrůdy brambor více chuťově atraktivnější. Některé sní pouze z nouze, ale některými zcela pohrdají. Přitažlivost brambor u prasat určuje struktura a obsah živin. Zájem ztrácejí u brambor, které jsou po uvaření tvrdší a moučnaté. Briedermann (1990) tvrdí, že podíl brambor v potravě u divokých prasat během celého podzimu ve velké míře závisí na množství žaludů a bukvic. Řepa není pro černou zvěř tak atraktivní, a proto jsou škody na ní nízké, ale na cukrovce jsou škody už procentuálně větší (Happ, 2005).

4.5. ŠKODY NA ZATRAVNĚNÝCH PLOCHÁCH

V poslední době značně nabývají škody na zatravněných plochách. Důvodem je téměř už čtyřicetiletá vysoká úroda lesních semen, která se opakuje téměř každý rok. Tento jev je nepřírozený. Zvýšené procento škodlivin a dalších, například dusíkatých látek pravděpodobně způsobuje u našich dřevin větší intenzivnější reprodukci, jejíž cílem je záchrana druhu. Prasata dávají přednost lesním semenům, která jsou bohatá na uhlovodany a škroby před jinými pro ně méně výhodnými zdroji. Pokud černá zvěř konzumuje více kukuřice, objeví se u ní větší potřeba příjmu živočišných bílkovin, důsledkem nedostatku aminokyselin. Živočišné bílkoviny u nás černá zvěř získává z půdních tvorů, jako jsou hmyz, červi, obojživelníci, ale i drobní savci ve všech vývojových stádiích. Nepohrdnou ani mršinami (Happ, 2005). Kvůli potřebě živočišné potravy je prasata vyhledávaná travní drn a dochází k rozrývání luk, pastvin a dalších zatravněných míst. Nabídka živočišného výběru je dána ročními obdobími a počasím. Významnými obdobími jsou jaro a podzim po opadu semen až do zimy. Rostlinné bílkoviny jsou vyhledávány hlavně na jaře. Nejlépe tomu slouží lesní loučky s vysokou příměsí jetelovin, které jsou pro černou zvěř více než potřebné. Počasí hraje důležitou roli hlavně v dešti, kdy právě po něm vylézají na povrch drobní tvorové a stávají se pro prasata lehce přístupná i bez použití jejich rypáku. Naopak právě v období sucha, a kdy je rytí prasatům kvůli nevhodným podmínkám neumožněno, narůstá potřeba příjmu bílkovin živočišných (Happ, 2005).

4.6. NÁHRADY ŠKOD NA ZVLÁŠTNÍCH KULTURÁCH (ZA PŘEDPOKLADU, ŽE JSOU CHRÁNĚNY)

K určitým škodám na určitých místech, jako jsou zahrady a vinice se v § 32 BJagdG je psáno:

„ Za škody zvěří, které vzniknou na vinohradech, zahradách, ovocných sadech, ovocných školkách, stromořadích, jednotlivě stojících stromech, na lesních kulturách, které jsou vzhledem k vysazení málo běžných druhů dřevin více ohrožovány než ty kultury, které mají v honitbě běžné zastoupení dřevin, a stejně tak za škody na volné výsadbě zahradních nebo cenných pěstovaných rostlin, pokud spolkové země nestanoví jinak, se nebudou žádné náhrady škod poskytovat, jestliže by nebyla použita taková ochrana, jaká je za obvyklých okolností k odvrácení škod dostačující. Spolkové země mohou také blíže specifikovat, jaká ochranná opatření je možno považovat za obvyklá“.

5. MOŽNÁ ONEMOCNĚNÍ PRASETE DIVOKÉHO

5.1. PARAZITÁRNÍ CHOROBY ZVĚŘE

V našich podmínkách se pravidelně setkáváme s parazitárními onemocněními, která mohou velmi neblahodárně ovlivnit zdravotní stavy zvěře. Tím pádem tyto faktory limitují stav zvěře a pozdější kvalitu zvěřiny. Po dlouholetých šetřeních prováděných celostátně, a to jak po pitevní, tak karpologické stránce prokázala, že některé parazitózy se mohou hojně podílet na vyšších ztrátách zvěře, a to hlavně v jarním a zimním období, a to dokonce až 50 %. Všechna tato parazitická onemocnění nemají vliv pouze na ztráty uhynulých kusů, ale mají i vliv na ostatní faktory, a to konkrétně u bezsymptomatických stavů, kdy může docházet ke zhoršování a urychlování jiných onemocnění (nutriční, infekční a jiné).

5.2. AUJESZKYHO CHOROBA

V tomto případě je riziko přenosu malé. Slinami nebo krví se přenáší tzv. Aujeszkyho choroba, která není přenosná na člověka, ale můžou se jí nakazit psi. V případě podcenění nákazy, smrt končí velmi bolestivě (Minaříková K., 2023).

Aujeszkyho choroba je celosvětové onemocnění virového původu u prasat ale i dalších zvířat. Prase divoké i prase domácí je přirozeným hostitelem a dokonce i rezervoár viru v prostředí. Nemoc u prasat zasahuje především nervovou soustavu a dýchací trakt. Mortalita je procentuálně vyšší u selat. Pro ostatní nakažená zvířata má nemoc vždy fatální následky – smrt. Hlavním příznakem je svědění. Aujeszkyho choroba u skotu, ovcí a psů je velice podobná vzteklině. Tato choroba je rozšířena po Evropě, jihovýchodní Asii, Střední a Jižní Americe a taktéž v Mexiku. Prasata v akutní fázi vylučují virus například v mléce, v nosním sekretu, slinách, v moči, ve výkalech, ale i ve vaginálních a prepuciálních sekretech. Přenos probíhá přes respirační či orální cesty, ale může k němu dojít i přes kontaminované krmivo a stelivo, a přes další rizikové faktory. K přenosu dochází i pohlavní a transplacentární cestou. Ostatní druhy se nakazí při blízkém kontaktu s prasaty, masožravci a všežravci se pak infikují přes kontaminované maso. Po prodělání infekce se prasata stávají latentními nosiči viru. Rizikové představitelé této choroby jsou právě divoká prasata. Namátkově bylo chyceno 412 prasat a 20 z nich bylo pozitivních. V České republice je průměrná hodnota pozitivních prasat 21,4 procenta, podle dat Státní veterinární správy (Šatrán P., Krůta T., Vitásek J., Holejšovský J., 2004).

5.3. TOXOPLASMÓZA

Jedná se o onemocnění, které se týká nervové soustavy, očí a různých dalších orgánů. Zároveň se jedná o onemocnění, které je přenosné ze zvířete na člověka. Jejím původcem je *Toxoplasma gondii* a hostitelem jsou kočkovité šelmy. Mezihostitelem může být i samotný člověk a jinak všechny teplokrevní živočichové. Zde právě probíhá další množení a k tvorbě tkáňových cyst, které se mohou vyvíjet i v jednotlivých orgánech. K infekci černé zvěře dochází z tkáňových cyst uhynulé zvěře nebo hlodavců. Protilátky u naší zvěře jako je jelení, srnčí, mufloní a černé byly prokázány v 10-15 %. Samotná izolace původce byla pozitivní u divokých králíků, zajíců, a právě u černé zvěře ve 3-8 % (Chroust K., Forejtek P., 2010).

5.4. SARKOCYSTÓZA

Sarkocystóza je jedna z typických vícehostitelských kokcií. Konečným hostitelem této kokcidie jsou především psovitě šelmy, jako jsou psi a lišky, ale definitivními hostiteli mohou být i kočky. Mezihostitelem může být jakákoliv zvěř. K její infekci dochází pomocí sarkocyst, které patří k velmi odolným i ve vnějším prostředí. V mezihostiteli probíhá vývoj v jeho svalovině poměrně dlouhý čas a výsledkem je tvorba sarkocyst neboli trvalých stádií. Tyto sarkocysty mohou dosahovat velikosti 1 mm a u černé zvěře dokonce i 1,5 mm. Sarkocysty byly nalezeny u většiny zvířat naší zvěře. U černé zvěře byly nalezeny ve výši 6,4 %. Prevence závisí na zábraně znečištění pastvin a vody od trusu koček a psů v honitbách. Tyto cysty v orgánech a sarkocysty ve svalovině se spolehlivě odstraní pouze předepsanou dobou kuchyňského zpracování zvěřiny (Chroust K., Forejtek P., 2010).

5.5. BALANTIDIÓZA

Toto onemocnění vyvolává vakovka střevní (*Balantidium coli*) – jednobuněčný obrvený parazit. Typickými hostiteli jsou jak prasata domácí, tak divoká. Může se také vyskytovat u primátů ale i u jiných zvířat jako jsou potkani, koně, a dokonce byl objeven i u obojživelníků. Tento parazit je přenosný i na člověka. U domácích a divokých prasat není onemocnění klinicky závažné. U slabších jedinců se mohou objevit průjemová onemocnění, u některých silnějších infekcí se může objevit krev v trusu. Závažnější komplikace nastávají u člověka, který k nákaze přijde požitím nakaženého jídla či vody, která právě může být

kontaminovaná prasečími výkaly. U člověka může infekce vakovkou probíhat zcela asymptomaticky, u vážnějších případů nastávají různě silné dyzentérie – bolesti břicha, průjmy s příměsí krve a hlenu, ulcerace střevní stěny nebo infekce plicní tkáně. Vakovka je u divokých prasat vázaná především na oborní intenzivní chovy divokých prasat. Vyskytuje se hlavně u lončáků a selat. Ve volné přírodě je výskyt vakovky u prasat velmi ojedinělý (Chroust K., Forejtek P., 2010).

5.6. KRYPTOSPORIDIÓZA

Toto onemocnění se vyskytuje u mláďat, a to pouze v prvních týdnech života. Vývoj této kokcidie probíhá v tenkém střevě. Potíže se projevují trávicími obtížemi a průjmy a především pomalejším vývojem mláďat. K hynutí dochází pouze v ojedinělých případech, kdy dojde k souběžné infekci virové či bakteriální trávicího traktu. Podobně jako u ostatních infekcí dochází k nákaze přes oocysty kryptosporidií při příjmu potravy. Léčba tohoto typu kokcidiózy je možná pouze u muflončat a selat černé zvěře v oborách (Chroust K., Forejtek P., 2010).

5.7. TRICHINELÓZA

Toto onemocnění pochází od parazitické hlístice svalovce stočeného (*Trichinella spiralis* Owen), jejíž hostitelem jsou především savci, včetně člověka a také ptáci. U domácích zvířat parazituje nejvíce u prasat, psů, koček a koní. Z divokých zvířat se tento parazit vyskytuje nejvíce právě u černé zvěře, lišek, vlků, medvědů, drobných hlodavců aj., ale i u gepardů, lvů, hyen a mořských savců. U člověka k tomuto nebezpečnému onemocnění dochází po konzumaci syrového masa nebo jeho špatné tepelné úpravě. Tato nákaza může skončit i smrtí. V České republice bylo poslední úmrtí na trichinelózu v 50. letech 20. století. Na našem území bylo toto onemocnění znovu objeveno po více než pěti letech u zastřeleného divočáka na území Bukovec u Jablunkova v Moravskoslezském kraji, který je nedaleko polských a slovenských hranic. Jeden z posledních záznamů byl zaznamenán v roce 2019. Kvůli všem možným rizikům probíhá v České republice šetření na svalovce už dlouhodobě u všech ulovených prasat, ale i u prasat určených k obchodu a na jatkách u prasat a koní. Podle posledních údajů bylo v minulém roce 2024 vyšetřeno více než 206 tisíc divokých prasat. K potvrzeným případům dochází na našem území velmi zřídka.

V loňském roce 2024 nebyl zjištěn žádný doložený případ. V letech 2021 až 2023 byly zjištěny pouze 4 případy svalovce stočeného u divokých prasat, kteří byli dovezeni z Polska a Německa (Majer P., 2025).

5.8. AFRICKÝ MOR PRASAT

Africký mor spadá k velmi nakažlivým a nebezpečným onemocněním domácích divokých prasat. Napadá jak mladé jedince, tak dospělé a staré kusy. Původcem onemocnění je zákeřný virus, který u postižených jedinců vyvolává různé klinické příznaky. Typickými příznaky je vysoká horečka, krváceniny v játrech a slezině, také na výstelce krevních cév a v mízních uzlinách. Nejviditelnějším faktorem je vysoká úmrtnost. Africký mor není na člověka přenosný a nezpůsobuje mu žádné zdravotní komplikace (Šatrán P., Zendulková D., 2013).

AMP patří mezi DNA viry z čeledi Asfarviridae a je vysoce odolný v materiálech živočišného původu. Poměrně dlouhý čas je schopen přežít i v trusu, tkáních a krvi. Často právě dochází k nákaze ze syrového nebo nedostatečně tepelně upraveného masa. Virus vydrží i v chlazeném mase po dobu několika týdnů a měsíců, v mraženém se jedná i o roky.

Co se týče geografického rozšíření, tak se Africký mor vyskytoval v Africe a pouze občas se nákaza objevila na americkém či evropském kontinentě. V posledních desetiletích, pokud se nákaza sporadicky objevila v nějakém státě (Francie, Nizozemsko, Malta, Itálie, ...), bylo ohnisko vždy úspěšně zlikvidováno. V letech 1995-2007 se AMP šířil napříč africkými státy hlavně na západě, kde se tato nákaza doposud nevyskytovala. To přineslo, že se nákaza šířila dál a byla zavlečena zpět do Evropy v dubnu 2007. První ohnisko nákazy se objevilo v Gruzii odkud se šířila dál do Ruské federace, Arménie, Ázerbájdžánu, Ukrajiny, Lotyšska, Estonka, Litvy, Běloruska, Polska a do samotné České republiky, do které bylo zavlečeno v červnu roku 2017. Toto rozšíření způsobilo riziko pro celou Evropu i vzhledem k migračním trasám zvěře, nelegálním přesunům zvěře a produktů z nich, ale i pohyb kontaminovaných dopravních prostředků.

Nakažení Africkým morem postihuje jak prasata domácí, tak divoká, bez jakýchkoliv rozdílů. AMP může taktéž infikovat hmyzího přenašeče (vektora), konkrétně – klíšťata z rodu *Ornithodoros*, především *Ornithodoros moubata* a *Ornithodoros erraticus*, která představují největší riziko nákazy, a to proto, že vytváří nejodolnější rezervoáry viru.

Klíšťata rodu *Ornithodoros moubata* se vyskytují v Africe a jednoduše přicházejí do styku s prasaty divokými a domácími. Za původního hostitele se považuje prase savanové, u kterého probíhá onemocnění bez klinických příznaků a je pouze je přenašečem. Úloha štětkouna šedého a štětkouna afrického nebyla v přenosu AMP zatím stále nijak objasněna. K infikování prasete pralesního dochází téměř sporadicky. Klíšťák *Ornithodoros erraticus* byl poprvé jako vektor a také jako rezervoár viru rozpoznán ve Španělsku. Na to konto byly zahájeny epidemiologické studie v Africe. V těchto klíšťatech dochází k množení samotného viru AMP a klíšťata může i zabít.

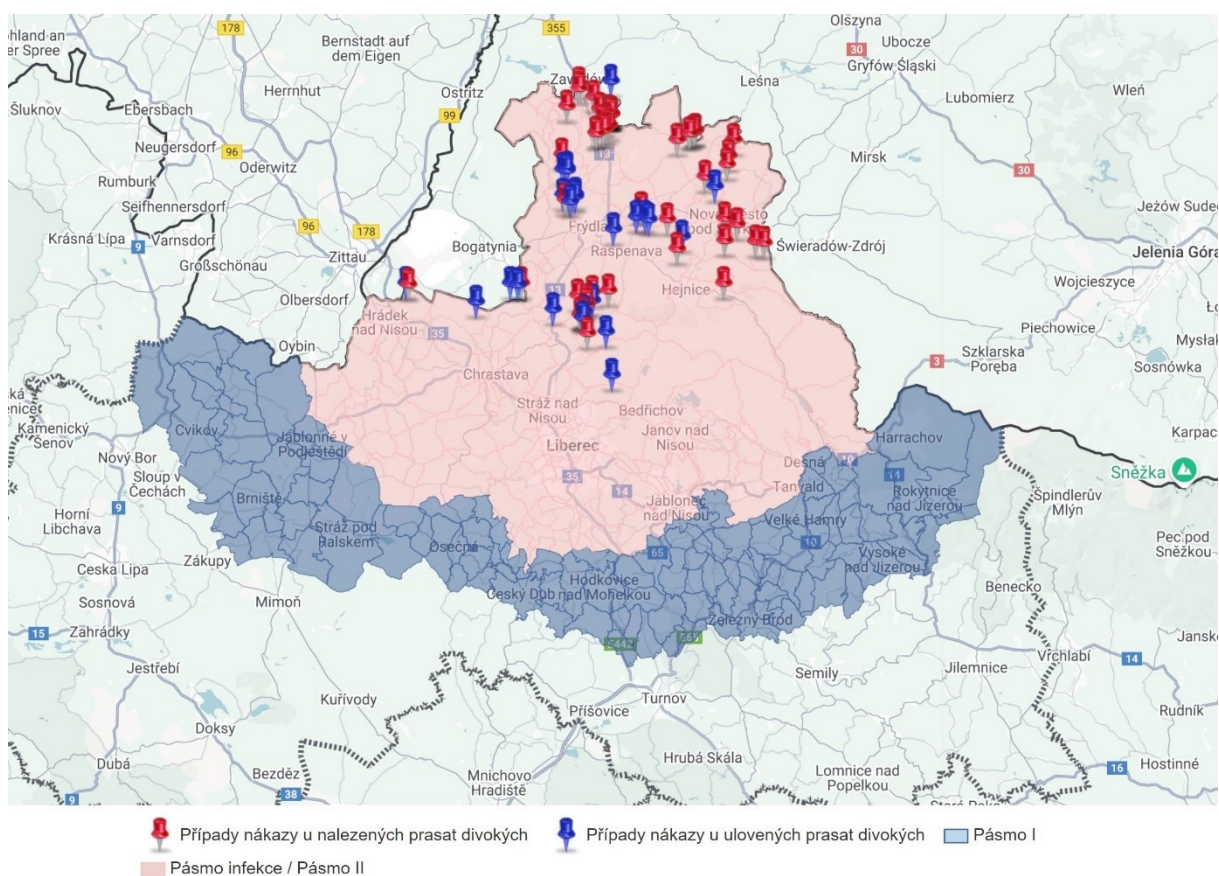
V Evropě jsou k AMP viru velice vnímavá i divoká a domácí prasata. K infekci může dojít po styku s nakaženým zvířetem nebo strávení času v kontaminovaném prostředí. K přenosu dochází přímým kontaktem mezi zvěří a nepřímo například přes potravu, kde je už infikované maso, přes kontaminované nářadí, dopravní prostředky a nesmíme také opomenout infikované klíšťáky, hlavně na území Afriky.

AMP vyvolává spoustu klinických příznaků, které závisí na typu viru, plemeni zvířete a také na jeho momentální kondici. Nákaza může mít prudký, velmi rychlý spád končící uhynutím zvěře (perakutní forma), rychlý průběh končící úhynem během několika dní (akutní forma) nebo nákaza může probíhat pomalu a pozvolna (chronická forma). Perakutní a akutní formy se více vyskytují tam, kam ještě nákaza nebyla zavlečena. Zvěř nemusí projevovat klinické příznaky, ale může být pouhým nosičem viru (africká prasata – štětkoun šedý). Inkubační doba onemocnění, tedy od projevu prvních příznaků trvá většinou od 4 do 19 dnů po nákaze. Následkem jsou vysoké horečky (40-42 °C), zažívací potíže (průjem/zácpa), nechutenství k jídlu, dýchací komplikace, krváceniny na kůži a na vnitřních orgánech. Kůže většinou bývá sytě růžová až nafialovělá, kvůli překrvení. Mohou se objevit i modrofialová ložiska ve tvaru nepravidelných skvrn na kůži končetin, uší, břicha a hrudi. K úmrtí zvířete dochází během čtyř až deseti dní. Není ale vyloučeno, že může uhynout ještě před prvními viditelnými klinickými příznaky. Úmrtnost po nákaze dosahuje 100 %. Mírnější klinické příznaky jsou u kmenů virulentních, jako je zvýšená teplota, snížená chuť k jídlu a skleslost s únavou. Tyto příznaky nejsou prvotní podněty, že se hned jedná o nákazu Afrického moru prasat. Takovéto příznaky se mohou zaměnit i s jinou chorobou. Prasata, kterým se podaří překonat akutní nebo chronický typ onemocnění, mohou sloužit jako nosiči viru. Některá z nich mohou být infikovaná trvale dokonce života. Jedná se o perzistentní nosiče, kteří představují největší překážku při boji a vyplenění nákazy.

Africký mor prasat podle klinických příznaků není rozpoznatelný od klasického moru prasat (KMP), se kterým mají myslivci a chovatelé na našem území nedávné zkušenosti. Pokud se objeví podezření na onemocnění, je nutno kontaktovat veterinární správu a provést laboratorní vyšetření. Africký mor a klasický mor však nejsou jediná onemocnění, kterým je potřeba věnovat vyšší pozornost. Je potřeba věnovat pozornost všem nákazám, jejichž klinické příznaky se projevují horečkami a krváceninami.

Prasata, která přežijí přirozenou formu infekce se během sedmi až deseti dnů stanou odolnými. Vytvoří si protilátky proti AMP, které vydrží v těle celkem dlouhou dobu. V místech přirozeného výskytu nákazy nebo v místech, kde došlo k prvotnímu zasažení infekcí nízkovirulentním kmenem Afrického moru prasat, je možné zjistit protilátky v krevních sérech zvířat nebo extraktech jejich tkání.

Léčba na toto onemocnění neexistuje. Jedinou její prevencí při nákaze je zlikvidovat celý chov (Šatrán P., Zendulková D., 2013).

Obr. 4- Mapa pásma infekce AMP v Libereckém a Středočeském kraji (k 28.8.2024)

5.9. KLASICKÝ MOR PRASAT

KMP je nebezpečná nákaza divokých i domácích prasat. Nemoc je silně nakažlivá, doprovázená vysokou úmrtností. KMP působí škody i nepřímo, kdy se jedná o uzavření daných oblastí pro obchod jak s živými prasaty, tak se samotným masem. Nákladná je i likvidace zasažených ohnisek a vakcinace, která ještě není na takové úrovni, aby byla schopna vymýtit nákazu v celém chovu.

Jedná se o infekční onemocnění, kde je původcem nemoci virus z rodu *Pestivirus*. Tento virus dokáže nakazit pouze prasata divoká a domácí. Prasata se mohou nakazit i virem BVD, který nepůsobí žádné potíže kromě tvorby protilátek. To je ale potřeba při monitoringu rozlišovat, aby nedošlo k záměně s klasickým morem prasat a nedošlo tak k zanedbání a případnému šíření moru.

Ve vnějším prostředí je KMP celkem slabý a moc dlouho nepřežívá. Dalšími negativními faktory pro jeho existenci je sucho a sluneční světlo, které je schopno ho zničit poměrně za krátkou dobu během jednoho až dvou dnů. Naopak je velmi stabilní v širokém rozmezí pH-5-10 a lépe přežívá v chladném prostředí. V zimě je schopen přežít až 4 týdny. Infekčnost si uchovává bez ohledu na teplotu, pokud je obalen organickým materiálem. V rozkládajícím masu přežívá okolo 3 až 4 dnů, v krvi a kostní dřeni dokonce 15 dnů. Dobrá ochranná kombinace je chlad a tkáň, který samotný virus chrání před vyschnutím. V mase mraženém může být infekčním až několik let.

Klasický mor prasat je silně nakažlivý. Nakažené zvíře vylučuje virus všemi sekrety a exkrekty a v moči je virus rozpoznatelný již několik dnů před propuknutí příznaků. KMP se šíří přímým stykem. Nejrychleji se šíří v chovech, ve výkrmnách nebo na trzích a výstavách. Z jednoho chovu na druhý může dojít k nákaze i nepřímo, a to i přes oblečení nebo přímo rukama či různými pomůckami. V jednom chovu se infekce může šířit nedostatečným dodržováním hygieny, jako je například opakované používání injekčních jehel. Rizikem jsou i samotné návštěvy jako jsou obchodníci, veterináři či různé exkurze. Pokud je chov velký a probíhá u něj nákaza, je virus KMP schopen se šířit i vzduchem maximálně 1 kilometr. Samec vylučuje virus semenem, zatímco prasnice mohou porodit na první pohled zdánlivě zdravá selata, která jsou nakažená a celý život jsou nosičem viru.

Na doposud neinfikovaná místa se infekce nejčastěji dostanou přes krmivo z vepřového masa. Klasický mor prasat (KMP) a Africký mor prasat (AMP) jsou hlavními důvody, proč je zakázané krmit domácí i divoká prasata kuchyňskými zbytky.

Inkubační doba KMP je typicky něco okolo 2-3 dnů, může trvat ale i v rozmezí 5-10 dnů. Příznaky závisí na virulenci vyvolávajícího kmene viru. Dalšími určujícími faktory jsou věk a kondice prasat. Čím je prase mladší, tím je pro něj KMP rizikovější. Samozřejmě také závisí na celkové kondici celého stáda.

Po uplynutí krátké inkubační doby mohou prasata hynout a úmrtnost často bývá 100 % bez viditelných příznaků. Po přežití prvotní ataky se zpravidla objevuje vysoká horečka, která trvá po celou dobu nemoci. Nakažení jedinci jsou zimomřiví a lehávají těly k sobě nebo se zahrabávají do podestýlky. Pokud neleží a zvládnou stát, tak stojí sklesle bez pohybu a odmítají přijímat potravu.

Projevené příznaky mohou být totožné i s jinými druhy onemocnění, jako je například onemocnění dýchacích cest, kde mezi příznaky patří zánět spojivek, dušnost a kašel. Dále to mohou být nemoci, které mají příznaky spojené s problémy trávicího traktu a jsou doprovázeny průjmami, zácpou a někdy i zvracením. Jiné kmeny viru se zaměřují na nervovou soustavu, kdy je horečka doprovázena neschopností koordinace těla, potácením, třesem a záchvaty křečí. Brzy po propuknutí se přidává zarudnutí kůže a zčernalování břicha, ocasu, rypáku a uší. Na ocasu a na okraji boltců se mohou objevit i nekrotická ložiska v kůži. K úhynu dochází během pěti až sedmi dnů. Mortalita a příznaky při akutní formě jsou dosti nápadné a vedou k velmi rychlému odhalení. Subakutní forma je velice podobá té akutní, ale průběh je o jednu třetinu pomalejší a dochází k němu během 20 až 30 dnů. Chronická forma se může objevovat různými klinickými příznaky. Inkubační doba u chronické formy bývá podstatně delší než u formy subakutní a akutní. Prasata bývají dlouhodobě unavená, mají teplotu a střídá se u nich nechutenství s normálním příjmem potravy. Jejich vzhled nevypadá zdravě a postupně ztrácí na váze. Příznaky mohou postupně mizet, ale při stresových situacích se vrací a prasata stejně nakonec během několika měsíců hynou. Prasata, která trpí touto chronickou formou mají oslabenou imunitu a jsou vnímavější k dalším jiným nákazám. KMP může i u dospělých jedinců vyvolat poruchy reprodukce. Prasnice trpící akutní formou moru obvykle zmetají. Zmetají ale i ty, které trpí chronickou formou. Zmetání může být doprovázeno horečkami nebo probíhá zcela bezpříznakově. V nakaženém chovu nebo skupině divokých prasat se většinou rodí méně selat nebo dokonce mumifikovaná či mrtvá. Narozená selata se mohou také narodit s vrozenou vadou mozečku doprovázenou třesem. Někteří jedinci se rodí slabší, někteří se rodí vypadající zdravě, což může být zrádné. Postupně se u selat nakažených během březosti může rozvinout persistentní infekce. Tato selata se setkala s virem ještě v děloze, kdy se vyvíjel

jejich imunitní systém a v této chvíli jejich teprve vyvíjející imunitní systém nedokáže poznat virus jako cizí element. Tím pádem se narodí už jako infikovaná a zůstávají tak po celý život. Proti viru nemají žádné protilátky a stávají se tak jeho šířitelem. Po narození selata vypadají jako úplně zdravá, ale během několika měsíců přestanou prospívat, nerostou, a nakonec v rozmezí 6 až 12 měsíců hynou.

Existuje spousta nemocí, které mají navzájem společné příznaky. Mezi další známe nemoci, kterými trpí prasata divoká i domácí jsou například salmonelóza, perakutní červinka, septikemická aktinobacilóza nebo třeba Glässerova choroba (Veterinární průvodce, 2021).

5.10. BRUCELÓZA

Jedná se o nakažlivé onemocnění prasete domácího i divokého a projevuje se u kanců a prasnic sníženou plodností. Pokud se nákazou infikuje zdravé stádo, objevuje se hromadné zmetání. Tato infekce je lehce přenosná i na jiné druhy zvířat, jako jsou například ovce, koně, lišky, psi, hovězí dobytek a srnčí.

Brucelózu způsobuje nebezpečná bakterie *Brucella suis*. Jedná se o gram-negativní kokobacil, který ve vlhku přežívá 4-6 týdnů a ve vnějším prostředí až několik měsíců. Tento kokobacil přežívá ve staré a špinavé podestýlce, na pomůckách, oděvu nebo krmivu. Ke zničení jeho zárodků postačí klasické dezinfekční prostředky a sluneční světlo. Tato bakterie je schopna vytvořit několik od sebe odlišných biovarů. Biovar 1 a 3 je původcem brucelózy prasete domácího, zatímco biovar 2 je původcem brucelózy pro prase divoké nebo zajíce. Biovar typu 4 způsobuje brucelózu u sobů.

Brucelóza u prasat se přenáší přímým kontaktem, kde nejvýznamnější roli přenosu hrají pohlavní výměšky, zmetky a jejich plodové obaly. Ostatní prasata se nakazí přímo přes jejich konzumaci nebo právě přes kontaminovanou potravu a vodu. Brucelóza je schopna se do těla dostat přes tělesné oděrky nebo spojivkou oka. Patří také do pohlavně přenosných chorob. Nakažení kanci vykazují bakterie dlouhodobě a tím se stávají prostředníkem a zdrojem přenosu pro prasnice. Selata se většinou nakazí přes mateřské mléko. Brucely jsou také schopné dlouho přežít v masu a v jiných masných výrobcích. Pokud prasata požívají nakažené maso, může se na ně přenést i brucelóza zajíců.

Typ 1 a 3 brucelózy prasat je přenosná na koně a skot. Nakažený skot postupně předává nákazu celému stádu. Ačkoli stádo může vypadat bezpříznakově, brucely se mohou vylučovat mlékem. Brucelóza se dá přenést i na psa díky krmení syrovým vepřovým masem. Ti většinou tuto nákazu prodělají bez příznaků, ale může u nich způsobit záněty nadvarlat a varlat.

Biovar typu 2 se na člověka zásadně nepřenáší. Člověk by musel trpět velice špatnou imunitou. Biovary 1 a 3 spadají mezi významné zoonózy. Tyto brucely jsou patogenními pro člověka (společně s *B. mellitensis*). Zde je riziko především pro pracovníky jatek, menšímu riziku jsou vystavováni chovatelé a veterináři. Ovšem riziko hrozí všem přes konzumaci špatně tepelně upraveného masa. Problém nastává i tam, kde jsou prasata chována se skotem. Právě v nepasterizovaném mléce skotu se mohou vyskytovat prasečí brucely.

V Evropě se vyskytuje hlavně biovar typu 2, kde jsou rezervoárem prasata a zajíci. Nakaženost u divokých prasat se pohybuje mezi 8-32 %. K infekci domácích prasat dochází především u prasat, která jsou chována venku a mohou tak přijít do kontaktu s prasaty divokými. Biovary typu 1 a 3 se vyskytují v mimoevropských zemích (Veterinární průvodce, 2021).

6. PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části diplomové práce chceme zjistit, co vědí žáci základních a středních škol o praseti divokém. Zda jsou jejich vědomosti pouze základní nebo více rozsáhlé, popřípadě u jaké věkové skupiny a jak moc. Zároveň chceme zjistit, jak hluboká výuka je na toto téma na základních a středních školách. Dále také chceme zajímavým způsobem prohloubit informace žáků na toto téma.

6.1. CÍL PRŮZKUMNÉ ČÁSTI

Na začátku průzkumu jsme si stanovili hlavní cíl práce a dílčí cíle. Hlavním cílem této práce bylo celkové pojetí prasete divokého v samostatném tématu zoologie. Určili jsme si i dílčí cíle, mezi které patřilo prohloubení znalostí žáků o tomto tématu, kterým je právě již zmiňované prase divoké-savec, který je naším přirozeným živočichem. Dalším dílčím cílem této práce bylo zjistit, jak a do jaké míry je tento živočich škodlivý pro nás i pro naše okolí.

6.2. PRŮZKUMNÝ VZOREK

Průzkum jsem uskutečnila prostřednictvím dotazníku, který byl respondentům zpřístupněn přes QR kód. Průzkumný vzorek jsem získala ze Základní školy v Třemošnici, která se nachází v Pardubickém kraji, konkrétně na Chrudimsku v Železných horách a z chrudimského Gymnázia Josefa Ressela. Na základní školy byl dotazník poskytnut žákům celého druhého stupně a na gymnáziu jedné třídě, aby byl vzorek věkově rozmanitější.

7. METODIKA A TVORBA DOTAZNÍKU

Tato kapitola se zabývá metodou, pomocí které došlo ke sběru dat a jejich vyhodnocení. Dále je zde k dispozici obsah dotazníku na zkoumané téma – prase divoké.

7.1. VÝBĚR RESPONDENTŮ A SBĚR DAT

Všichni respondenti, kteří se podíleli na vyplňování dotazníku měli pobyt v okrese Chrudim nebo v Pardubickém kraji. Jedná se o lokalitu, která se většinou své plochy rozkládá v Železných horách.

Před samotným dotazníkem byly zanalyzovány učebnice jak pro základní školu, tak pro gymnázium, podle kterých se na těchto školách učí. Dotazník byl sestaven pro žáky 2. stupně základních škol, hlavně pro žáky 7. ročníků, neboť právě v tomto ročníku jsou probírání savci, mezi které patří i naše prase divoké. Dotazník jsem použila právě i pro dané gymnázium, aby se ukázalo, zda a popřípadě o kolik se vědomosti o tomto našem známém savci liší napříč druhým stupněm základní školy a gymnáziem.

Pro žáky prvního stupně by musel být dotazník zcela pozměněn a zjednodušen na úroveň žáků prvního stupně.

Dotazník vyplnilo spolu 122 respondentů. Z celkového počtu respondentů byl počet dívek a chlapců přibližně stejný. Věk respondentů ze základní školy byl od 11 do 15 let. Na gymnáziu se jednalo o respondenty ve věku od 17 do 19 let. Ostatní věkové kategorie nebyly zastoupeny.

Co se vzdělání týká, 92 respondentů je stále ještě žáky základní školy. Dalších 30 z nich jsou v maturitním ročníku na gymnáziu, kde většina tázaných měla biologický seminář ve třetím a čtvrtém ročníku svého studia na tomto gymnáziu.

Na základní škole v Třemošnici sama působím již druhým rokem jako učitelka prvního a druhého stupně. Na chrudimském gymnáziu vyšším i nižším jsem taktéž vyučovala jeden rok během bakalářského studia.

7.2. ANALÝZA DAT

Dotazník, který se vztahoval na prase divoké jako téma ve výuce zoologie, byl vytvořen pomocí Google formuláře. Tento dotazník byl sestaven ze 14 otázek, kde byly jak volné odpovědi, tak otázky s výběrem z několika možností.

7.3. DOTAZNÍK

Dotazník byl zaměřen pouze na otázky týkající se samotného prasete divokého. Otázky se týkaly jeho vzhledu, počtu selat nebo potravy. Nejprve proběhl pretest, byl zadán všem žákům druhého stupně základní školy, aniž bych já sama žákům o praseti divokém sdělila nějaké informace. Po pretestu a vyhodnocení jeho informací jsem žákům udělala výkladovou hodinu na dané téma o praseti divokém a taktéž proběhla exkurze do obory ve Žlebech. Poté následoval posttest na ty samé otázky, aby se ukázalo, co nového si žáci z výkladu zapamatovali a naučili. Tyto výsledky byly následně taktéž vyhodnoceny a porovnány.

7.4. ANALÝZA UČEBNIC

Základní škola Třemošnice již několik let vyučuje přírodopis podle učebnice Fraus – 1. vydání (2006), ISBN 80-7238-428-7. V této učebnici spadá výuka prasete divokého do 8. ročníku, kde se probírají savci, do kterých právě prase divoké patří. Prase je interpretováno ve speciální kapitole „Sudokopytníci“, což žákům podává již druhou informaci, a to, že prase divoké je savec a sudokopytník.

Na začátku této kapitoly je věnován jeden odstavec sudokopytníkům, kde jsou obecné informace. Nachází se zde přibližný počet sudokopytníků na Zemi (220 různých druhů) a jejich základní znak, že svou hmotnost těla opírají o dva prsty – třetí a čtvrtý (ostatní prsty jsou zakrnělé) a prsty jsou zakončené rohovitými kopýtky. Je zde uvedeno, že většina z nich se živí jako býložravci, ale není zde uveden příklad těch, kteří se býložravě neživí. Poslední základní informací zde uvedenou je, že se tato skupina dělí na přežvýkavce a nepřežvýkavce. Tyto pojmy v tomto odstavci nejsou nijak více objasněny.

V následujícím velmi krátkém odstavci je stručně vysvětlen pojem „nepřežvýkavec“. Nepřežvýkavci mají jednoduchý žaludek, tím pádem potravu nepřežvýkají. Tento způsob mi přijde velice stručný a chybí mi zde konkrétní příklad a lepší vysvětlení. Dále je zde doplněno několik dalších informací, například, že jejich chrup je obohacen o mohutné špičáky, které vypadají jako kly a jsou k vidění u prasete divokého.

Necelé dva řádky jsou věnovány samotnému praseti divokému. Informace o něm jsou zde velmi stručné. Je zde zmíněno, že je předkem prasete domácího, jedná o všežravce a potravu si vyhledává čenichem. Z obrázků je zde nákres prasečí lebky se špičáky a bachyně se selaty. Na fotografii u bachyně nejsou viditelné špičáky. Více se v této učebnici pro žáky základní školy nenachází.

Chybí mi zde několik dalších důležitých informací, jako je například vyjmenování nejběžnější potravy pro lepší představu žáků, žití prasat ve skupině, tedy že pospolu žijí pouze bachyně se selaty a samci žijí samotářským způsobem života. Dále, že špičáky mají jak kanci, tak bachyně s rozdílem ve velikosti, kdy kanci je mají značně větší a například změna srsti na zimní a letní období. Dále by zde mohl být zmíněn počet selat, které může bachyně porodit v jednom vrhu.

Toto jsou za mě všechno důležité informace, které stojí za zmínku a žákům tak zlepši všeobecnou představu o praseti divokém, který je typickým savcem naší fauny.

Další analyzovanou učebnicí je Hravý přírodopis od Taktiku - 2. vydání (2018), ISBN: 978-80-7563-156-5, na kterou bude Základní škola Třemošnice příští školní rok přecházet.

V této učebnici je prase divoké zařazeno v hlavní kapitole „Strunatci“, v řádu „Sudokopytníci“.

První úvodní odstavec je opět věnován základním informacím. V této učebnici je zmíněn základní znak, že sudokopytníci došlapují pouze na dva prsty, také na třetí a čtvrtý a špičky jsou opatřeny rohovitými kopyty. Na rozdíl od Frause je zde uvedeno, že většina sudokopytníků disponuje složitým žaludkem, jenž je tvořen několika předžaludky, které jsou osídleny symbiotickými mikroorganismy, které napomáhají v trávení celulózy. Popisuje se zde i další znak, jako jsou rohy a parohy, kde jsou tyto pojmy vysvětleny a jsou zde obrázky pro lepší demonstraci. Na rozdíl od Frause zde naopak není zmíněno, čím se

například většina sudokopytníku živí, kolik je na světě druhů. Dále bych zde doplnila, že někteří mají i jednoduchý žaludek a objasnila tak rozdíl mezi složeným a jednoduchým.

V učebnici se dále dovídáme, že do nepřežvýkavců patří právě prase divoké. Je zde zmíněn původní výskyt prasete (Evropa a Asie), že se jedná o všežravce s výborným čichem a sluchem, že je prase divoké významnou lovnou zvěří a předchůdcem prasete domácího.

I v této učebnici shledávám pouze velmi stručný popis a postrádám další důležité informace. Stejně jako u Frause zde není zmínka o potravě, počtu selat v jednom vrhu, žití ve skupině, o změně srsti v daném ročním období, typickém místě výskytu (lesy, louky, pole). Ani v jedné učebnici není informace, že špičáky mají obě pohlaví a ani v jedné učebnici není fotografie kance a bachyně pro porovnání, které bych rozhodně uvítala.

Samozřejmě záleží na tom, o kolik dalších informací obohatí žáky výklad vyučujícího.

Na Gymnáziu Josefa Ressela se už dlouhá léta vyučuje z Biologie živočichů pro gymnázia-Fortuna, (2004), ISBN 80-7168-909-2. V této učebnici je sudokopytníkům věnována jedna strana textu.

První část textu obsahuje základní informace, že se jedná o středně velké až velké pozemní býložravce, kdy většina z nich je býložravá, a někteří jsou všežraví. Zde jsou přímo zmíněna prasata, dále nejmenší zástupce – kančil a největší zástupce – žirafa a hroch (výška x hmotnost). Je popsána i jejich úprava nohy, že se jedná o prstochodce, stejně jako jsou lichokopytníci, ale špičky prstů kryjí kopyta a funkční jsou 2 prsty s výjimkou hrochů, kde jsou funkční dokonce prsty čtyři. Další informací zde zmíněnou je, že u sudokopytníků probíhá fermentace celulózy v prostorném a členitém žaludku. Další výjimka, prasata a hroši mají záprstní kůstky srostlé v jednu, a nejen podle tohoto znaku mají vlastní podřád – nepřežvýkaví, neboť od ostatních sudokopytníků nedokáží potravu fermentovat a nemají čtyřdílný žaludek (bachor, kniha, čepec, sléz). Také je zde vysvětlen rozdíl mezi parohy a rohy, že většina sudokopytníků byla v dávných dobách lovena a konkrétně prase divoké je původním savcem naší fauny. Jiné konkrétnější informace se zde o praseti divokém nenacházejí.

Za mě osobně bych určitě uvítala více bližších informací na toto téma. Přeci jenom se jedná o učebnici pro gymnázia a gymnazisté by měli mít rozhodně více znalostí než žáci na základní škole.

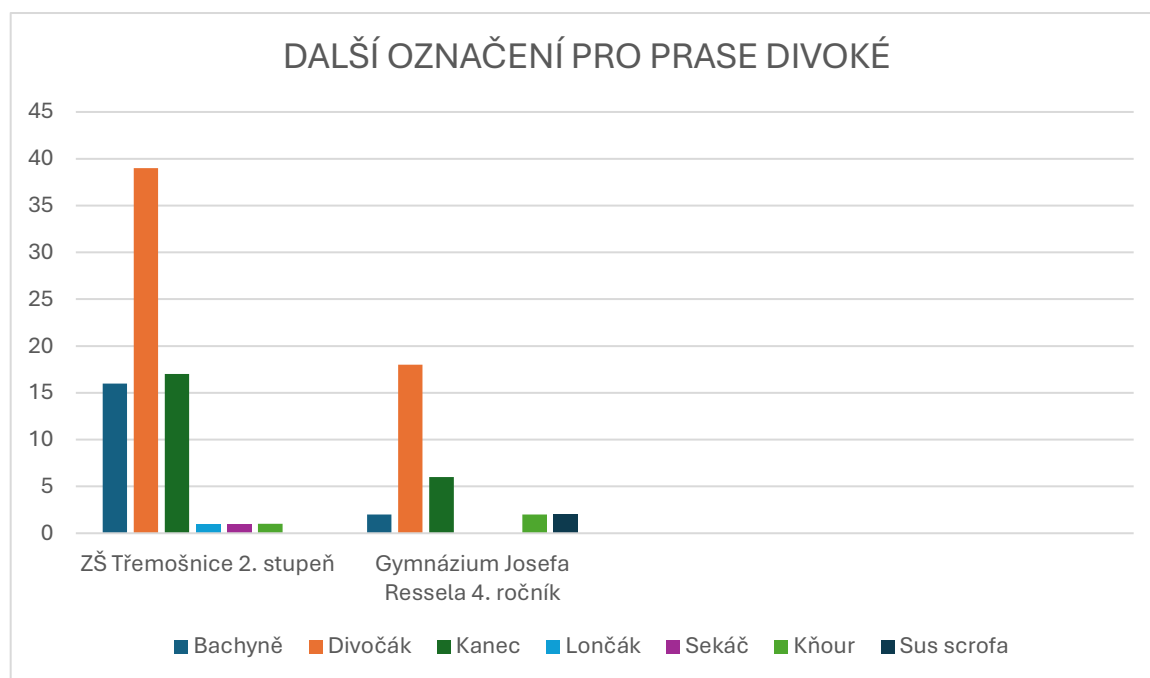
7.5. VÝSLEDKY PRETESTU

Výsledky celkem vyplnilo 122 respondentů. Dotazník jim byl poskytnut elektronicky přes QR kód. Na následujících stranách jsou vyhodnoceny veškeré odpovědi z dotazníků.

První otázka, která byla žákům položena byla: „Jaká další jména (označení) pro prase divoké znáte?“

Podle odpovědí respondentů byly mezi nejčastějšími odpověďmi od nejvyššího počtu v pořadí divočák, kanec a bachyně. U několika jedinců se objevila odpověď svině, což je špatná odpověď, neboť tento název patří samici prasete domácího. U docela velkého počtu žáků se objevovaly další nesprávné odpovědi jako třeba čuník. U jednoho respondenta z druhého stupně ZŠ se objevily i názvy jako lončák a sekáč nebo kňour. To si troufám tipovat, že se jednalo o vnučku místního myslivce, která je právě žákyní sedmého ročníku. Výsledky této otázky dokazují, že jiné názvy pro prase divoké jsou v praxi u žáků více než známé.

Odpovědi u gymnazistů už byly více jednodušší. Nejvíce respondentů, celkově 18 z 30 tázaných, jednoduše odpovědělo divočák. Dva respondenti odpověděli bachyně, což už se zaměřujeme pouze na jedno pohlaví, stejně tak jako u kance, kterého zmínilo 6 respondentů a kňoura zmínili respondenti pouze dva. Další dva respondenti zmínili i latinský název *Sus scrofa*. U gymnazistů mě osobně překvapilo, že ani jeden z tázaných nezmínil název „černá zvěř“, který by za mě bylo určitě užitečné znát, i když to spíše spadá do myslivecké terminologie. Taktéž se u gymnazistů neobjevily názvy třeba jako lončák - označení pro divoká prasata do dvou let věku a sekáč, což je samec ve třetím roce života. Samozřejmě v myslivecké terminologii se nachází i další označení pro divoká prasata v určitém věku života, jako je třeba markazín, letošák nebo například kalhotáč (Kde lovit, 2020).

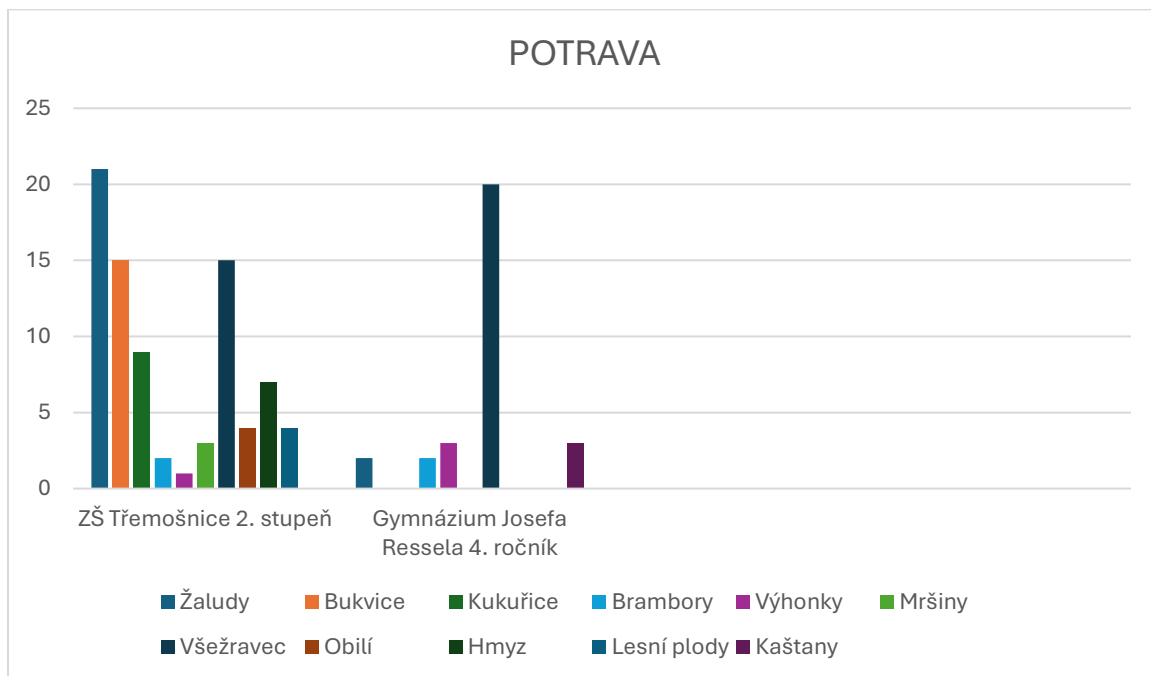
Graf č. 2 – Další označení pro prase divoké (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Druhá otázka: „Čím se prase divoké živí?“ vychází následovně. Většina respondentů odpověděla žaludy a bukvicemi. To přisuzují i tomu, že na naší škole každoročně probíhá sběr žaludů a kaštanů. Další respondenti odpověděli, že je prase všežravec nebo že se živí hmyzem a obilím. Překvapivé je, že minimum z žáků druhého stupně základní školy odpovědělo, že se prase může živit kukuřicí nebo výhonky rostlin. Tato odpověď vychází z jiné otázky, kde jsem se ptala, kde nejčastěji můžeme prase divoké potkat a většina odpovědí byl les, a ne pole či louky. Opět pouze minimum respondentů z druhého stupně základní školy odpovědělo, že se prasata živí konkrétně i bramborami. Malé procento napsalo, že se prase divoké může živit i mršinami.

Co se týče odpovědí studentů gymnázia, tak většina respondentů napsala jednoslovnou odpověď, která zněla, že prase je všežravec. Na tomto se jednohlasně shodlo 20 z 30 respondentů. Další dva odpověděli jako potravu žaludy, tři tázaní napsali rostlinami a jejími podzemními částmi a další tři odpověděli, že se prase divoké živí například kaštany. Poslední dva respondenti napsali bramborami. Zde bylo vidět, jak jednoduše ale výstižně gymnazisté byli schopni odpovědět jedním slovem. Pouze několik z nich se rozepsalo konkrétně. V odpovědích ohledně potravy ale vůbec nezazněly obiloviny, kukuřice, hmyz

nebo například mršiny. U žáků na základní škole bylo viditelné, že ty spíše zmiňovaly jmenovitě konkrétní druh potravy.

Graf č. 3 – Potrava prasete divokého (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)

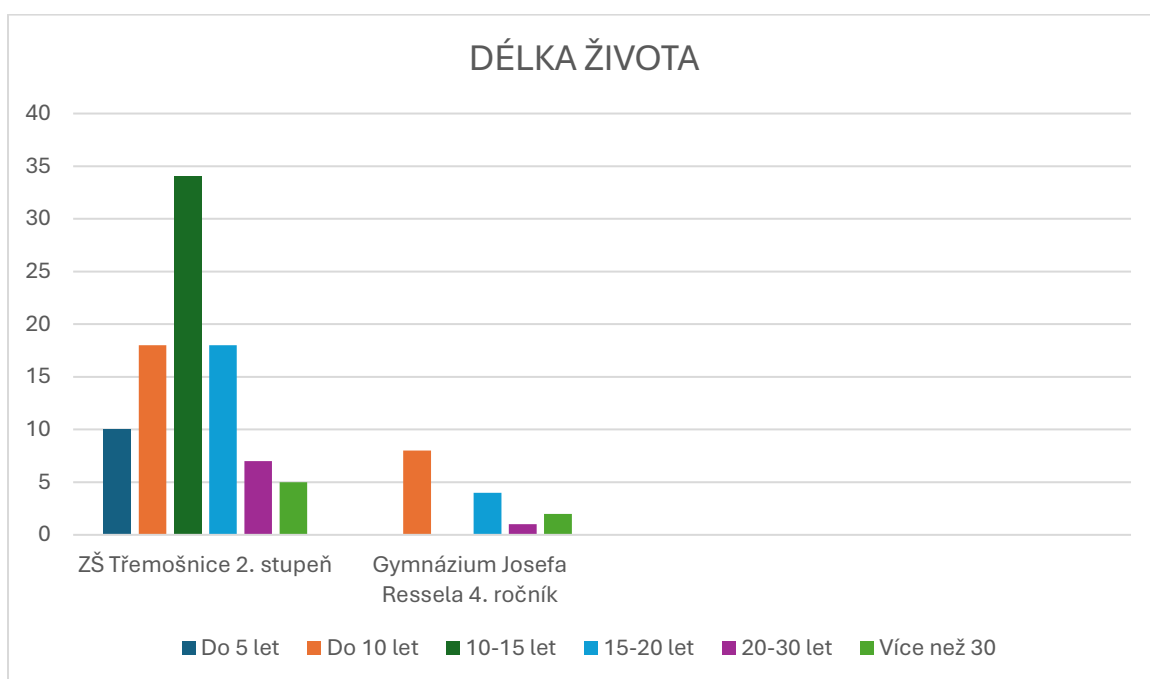
Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Třetí otázka zněla, kolika let se dožívá prase divoké, pokud zemře přirozenou smrtí. Většina žáků byla velice blízko správné odpovědi, tedy že se prase divoké dožívá až dvaceti let. Žáci nejčastěji odpovídali, že se prase dožívá něco mezi 10 až 15 lety. Druhou nejčastější odpovědí bylo 15 až 20 let. Byly zde i odpovědi přes dvacet let. Dva z respondentů tipovali délku života dokonce 40 až 50 let. Tato otázka byla poměrně náročná, protože představa o délce života prasete divokého, pokud zemře přirozenou smrtí se u respondentů výrazně lišila.

Gymnazisté narozdíl od žáků základní školy byli blízko v daném rozmezí. Osm respondentů odpovědělo, že se prase divoké může dožít 10 let. Což by se dalo považovat za zcela přesné určení. Další 2 respondenti odpověděli délku života na 12 let, což spadá opět na hranu přesného určení. Celkem velký počet respondentů – 13 odpovědělo délku dožití 15 let, která je velice blízko správné odpovědi. Samozřejmě mohou existovat výjimky, kdy se

prase dožije klidně i 15 let ve volné přírodě. Větší pravděpodobnost je ale u divokých prasat, která žijí v zajetí. Další 4 respondenti stejně odpověděli pro věkovou hranici 18 let, jeden respondent 23 let a pouze 2 z respondentů se odchýlili více, a to konkrétně na 40 a 47 let. Tyto cifry se už od maximální délky života výrazně liší.

Zde v dotazníku byl viditelný rozdíl u respondentů základní školy a respondentů z gymnázia v rozmezí věku. Zatímco žáci základní školy odpovídali v nějakém rozmezí, například 10-15 let, gymnazisté odpovídali konkrétní číslovkou, jako právě třeba 10 nebo 12 let.

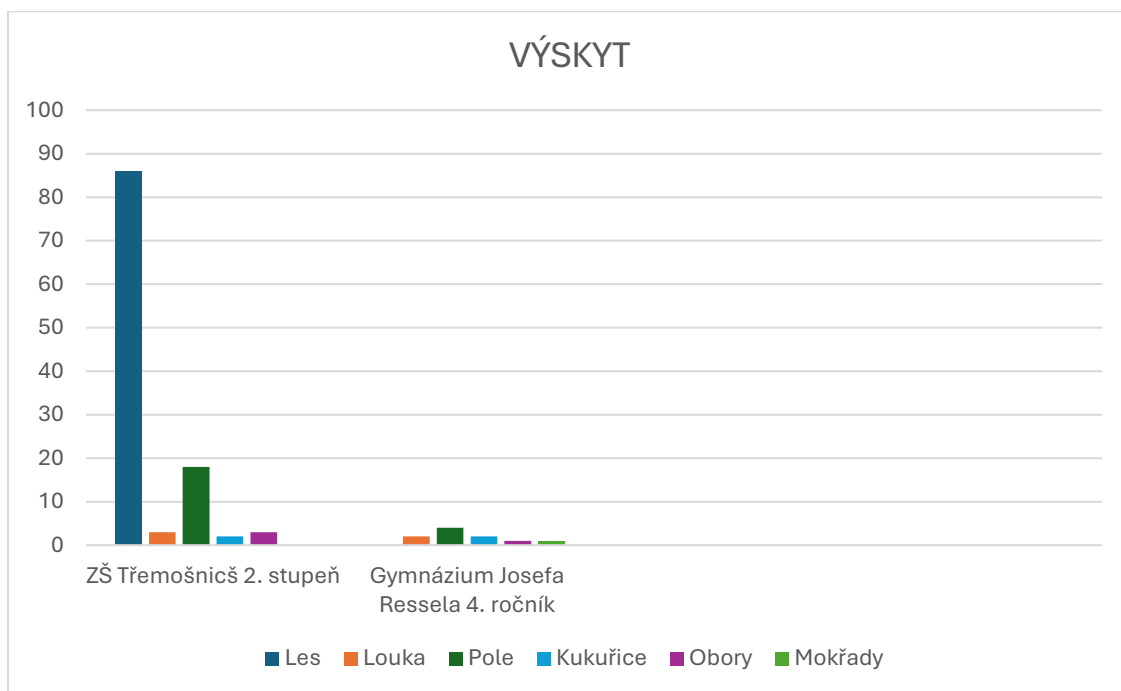

Graf č. 4 - Délka života prasete divokého, pokud zemře přirozenou smrtí (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Následující čtvrtá otázka v dotazníku zněla, kde se divoká prasata nejčastěji vyskytují. Většina respondentů odpověděla nejčastější výskyt černé zvěře v lese. Druhou nejčastější odpovědí byl výskyt na polích. Zbytek odpověděl na loukách a minimum v oborách či kukuřičném poli. S tímto výsledkem jsem už dopředu počítala. Tím, že se základní škola nachází u lesa, žáci jsou od učitelů často upozorňováni, aby si dávali v daných obdobích na černou zvěř, která se zde hojně vyskytuje pozor. Očekávala jsem, že žáci častěji odpoví, že se divoká prasata mohou vyskytovat i v oborách, neboť 7 kilometrů od Třemošnice se nachází zámek Žleby s oborou, kde právě jsou i divoká prasata. Naši žáci ZŠ Třemošnice pravidelně jezdí na exkurze či výlety buď na prvním nebo na druhém stupni právě do této obory.

Přesně dvě třetiny respondentů gymnázia, tedy 20 z 30 celkových odpovědělo nejčastější výskyt v lese či jeho okolí. Dalších 6 respondentů uvedlo, že nejčastěji se vyskytují v polích a 2 z nich uvedli v kukuřičných polích. Dva respondenti uvedli na loukách a poslední dvojice respondentů uvedla různé mokřady, houští a obory.

Graf č. 5 – Nejčastější místa výskytu prasete divokého (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Odpovědi na otázku, zda je prase sudokopytník či lichokopytník mi potvrdily mé domněnky. Spousta žáků si stále plete rozdíl mezi sudokopytníky a lichokopytníky. Tyto pojmy si pletou i žáci v sedmém ročníku, kdy je toto učivo aktuální. Necelých 90 % žáků na základní škole správně odpovědělo, že prase divoké patří mezi sudokopytníky. Zbytek procent patří nesprávné druhé možné odpovědi, tedy lichokopytník.

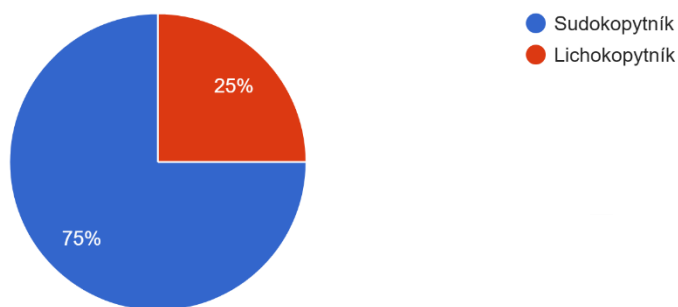
Mé původní domněnky, že všichni žáci gymnázia na tuto otázku odpoví správně byly v důsledku mylné. Na otázku, zda je prase sudokopytník či lichokopytník odpovědělo správně 75 % gymnazistů. Zbývající část 25 % překvapivě odpověděla špatně. Předpokládám, že špatně odpověděli žáci, kteří nemají v plánu se více či méně věnovat biologii, ať už v běžných vyučovacích hodinách, volitelných seminářích nebo na vysoké škole a později i ve svém povolání. Jsem ovšem toho názoru, že tuto věc by gymnazisté znát měli.

Graf č. 6 – Prase divoké je sudokopytník/lichokopytník (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Prase divoké je:

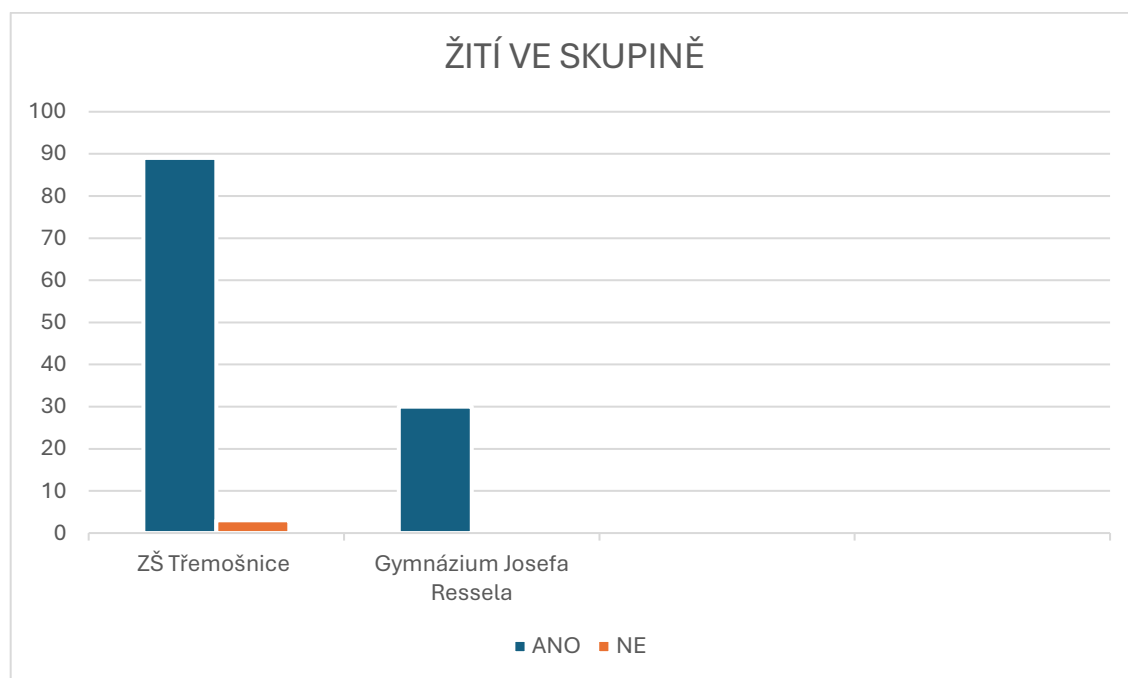
Graf č. 7 – Prase divoké je sudokopytník/lichokopytník (Gymnázium Josefa Ressela)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Další otázka s podotázkou měla zjistit, zda prasata žijí ve skupinách a pokud ano, kolik jich v jedné skupině může být. Prasata divoká, jak je známo ve skupinách neboli spíše v tlupách žijí, a to poměrně v hojném počtu. V tlupě většinou žije okolo 20 a vzácně až 50 prasat. První část otázky, zda prasata žijí ve skupině, byla pro žáky celkem jasná. Valná většina (89 respondentů) odpověděla, že prasata ve skupinách žijí. Pouze malá část tří respondentů odpověděla, že ne. Co se týče podotázky, kolik žije prasat ve skupině, už vykazovala rozdílné hodnoty. Dvanáct respondentů druhého stupně základní školy uvedlo, že ve skupince žije do 5 kusů prasat. Dalších přesně 27 respondentů se pohybovalo v počtech do 10 kusů prasat ve skupině. Čtyři respondenti odpověděli, že se tlupa skládá do 15 kusů. Osm respondentů uvedlo počet do 20 kusů v tlupě a 5 respondentů do 30 kusů divokých prasat v tlupě. Dva respondenti uvedli počet do 50 kusů a pouze jeden respondent odpověděl, že v tlupě může žít i více než 50 jedinců. Dvacet respondentů počet v tlupě neuvedl. Přisuzuji to tomu, že tito respondenti nevěnovali pozornost podotázce, a tudíž na ni neodpověděli. Deset respondentů uvedlo neurčitý počet, kde uvedlo buď v malých nebo ve velkých skupinách. Tři respondenti si myslí, že divoká prasata v tlupách nežijí. Jeden respondent udal dokonce 99 kusů ve skupině, což vypovídá naopak o tom, že tento žák nemá absolutní představu o prasečí skupině. Pouze jeden respondent uvedl nejpřesněji, že se skupina skládá z 30-50 kusů.

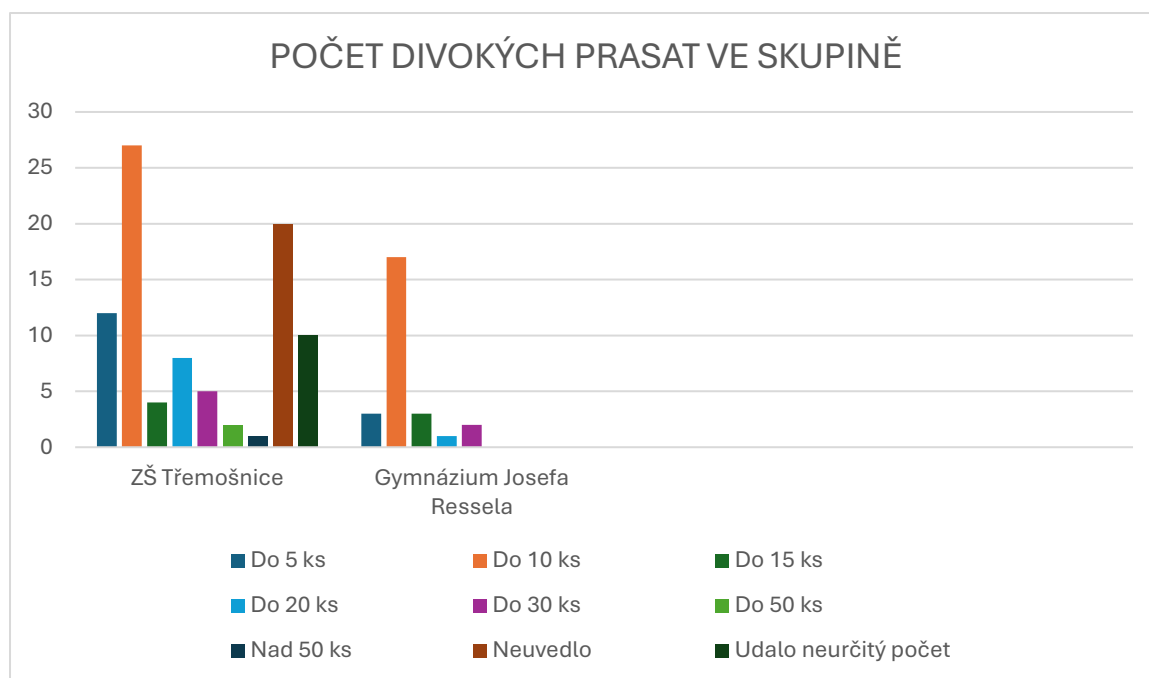
V této otázce měli všichni gymnazisté jasnou a správnou odpověď. Všichni z dotazovaných respondentů odpověděli, že prasata žijí ve skupinách/ v tlupách.

Co se týče podotázky, se odpovědi respondentů výrazně lišily. Desetina z dotazovaných respondentů (3 z 30) odpovědělo, že divoká prasata žijí ve skupinách do 5 jedinců. Dalších 17 dotazovaných se shodlo na rozmezí do 10 kusů ve skupině, což mi přijde jako velice malé rozmezí. Dalších 7 respondentů uvedlo skupinu do 15 jedinců. Jeden z respondentů uvedl 20 jedinců ve skupině a pouze dva uvedli větší číslo, a to až 30 divokých prasat ve skupině. Odpovědi gymnazistů přisuzuji tomu, že většina z nich bydlí ve městě a není obklopena poli, kde by mohli spatřit nějakou početnější skupinu divokých prasat.

Graf č. 8 – Žití divokých prasat ve skupině (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

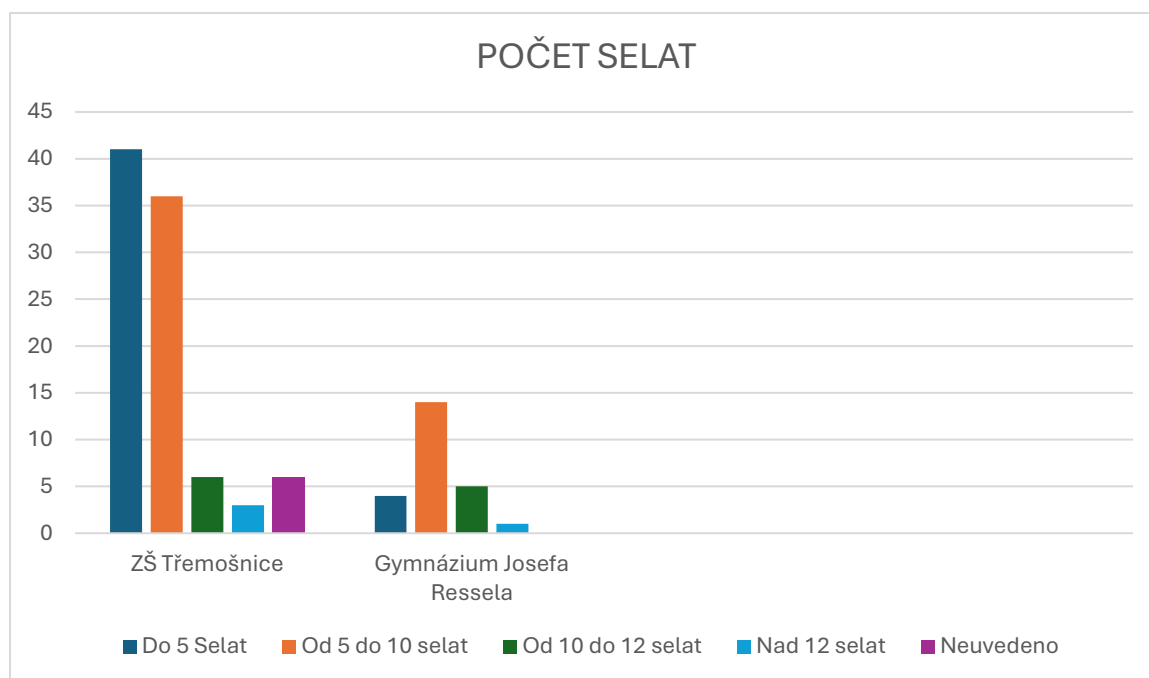

Graf č. 9 – Počet divokých prasat ve skupině (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Další otázka měla od respondentů zjistit, kolik selat může bachyně přivést na svět v jednom vrhu. Bachyně může porodit a postarat se o něco mezi 3 až 12 selaty. Žáci druhého stupně základní školy Třemošnice v této otázce opět odpovídali velice rozdílně. Nejvíce respondentů (41) uvedlo, že bachyně může porodit do 5 selat a 36 respondentů napsalo od 5 do 10 selat. Většina dotazovaných uvedla počty možných selat správně. Pouze 6 respondentů uvedlo, že bachyně může mít 10 až 12 selat a pouze 3 respondenti uvedli možnost i nad 12 selat. Šest respondentů na otázku neodpovědělo.

U gymnazistů byly celkem rozdílné odpovědi. Čtyři respondenti odpověděli, že bachyně může porodit v jednom vrhu do 4 selat a dalších 15 respondentů uvedlo počet selat do 10 kusů. Pouze pět respondentů uvedlo, že bachyně může porodit v jednom vrhu až 12 selat. Jeden respondent uvedl dokonce až 18 selat. Zbývajících 6 respondentů nebylo schopno na tuto otázku vůbec zodpovědět. Tyto rozdílné odpovědi mě akorát ujišťují o tom, že ani na některých gymnáziích není spousta důležitých a zajímavých informací v běžných tématech dostatečně vyučována.

Graf č. 10 – Počet narozených selat v jednom vrhu (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)

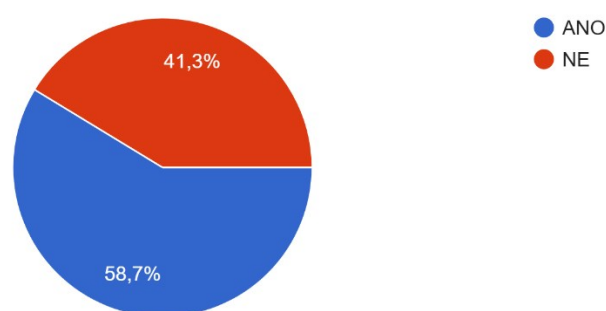
Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Na otázku, zda špičáky mají pouze samci, byly odpovědi žáků základní školy hodně vyrovnané, avšak správných odpovědí bylo méně. Pro odpověď, že špičáky mají pouze samci, hlasovalo v dotazníku 54 respondentů. Pro správnou odpověď, že špičáky mají jak samci prasete divokého, tak i bachyně, hlasovalo zbývajících 38 respondentů. Správné tvrzení je, že špičáky mají jak samci prasete divokého, tak i bachyně. U samců jsou špičáky poměrně větší a dosahují velikosti okolo 20 cm. Horní špičáky myslivci přezdívali „klektáky“ a spodní jsou „páráky“. U bachyní jsou špičáky výrazně menší a směřují nahoru mírněji než u samců, a tento jev je lépe vidět hlavně u starších jedinců. Špičákům bachyně se přezdívá „háky“. U respondentů je vidět, že zde větší část uvedla špatné údaje, že špičáky mají pouze samci od černé zvěře. To přisuzuji tomu, že v přírodopise se děti učí různé rozlišovací znaky mezi samci a samicemi různých druhů, a právě špičáky si vstúpili jako špatný rozlišovací znak, mezi samcem a samicí. Také se domnívám, že díky rozdílné velikosti, si většina respondentů všimne špičáků velkých, právě u samce než menších u bachyně.

I spousta gymnazistů v této otázce odpověděla špatně. Pro správnou možnost, že špičáky mají jak samci i samice prasete divokého odpovědělo 62, 5 % respondentů. Zbývajících 37,5 % odpovědělo, že špičáky jsou dány jen samčím pohlavím. Toto celkem velké procento

špatných odpovědí u gymnazistů v maturitním ročníku mě překvapilo. Opět je možné, že toto nebylo ve výuce vůbec zmíněné, protože to například vyučující bere už jako automatickou znalost nebo to mohl zapomenout zmínit. Dále to samozřejmě žáci mohli zapomenout nebo se rozhodovali na základě nějakého rozlišovacího znaku mezi samcem a samicí.

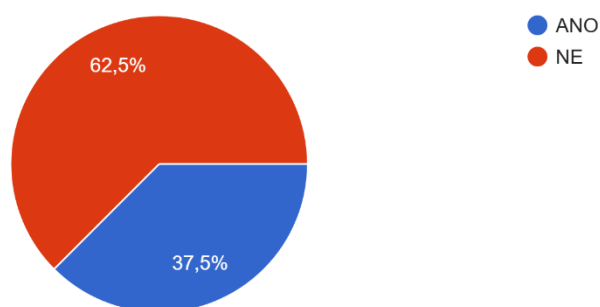
Špičáky mají pouze samci:

Graf č. 11 – Špičáky u divokých prasat vzhledem k pohlaví (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Špičáky mají pouze samci:

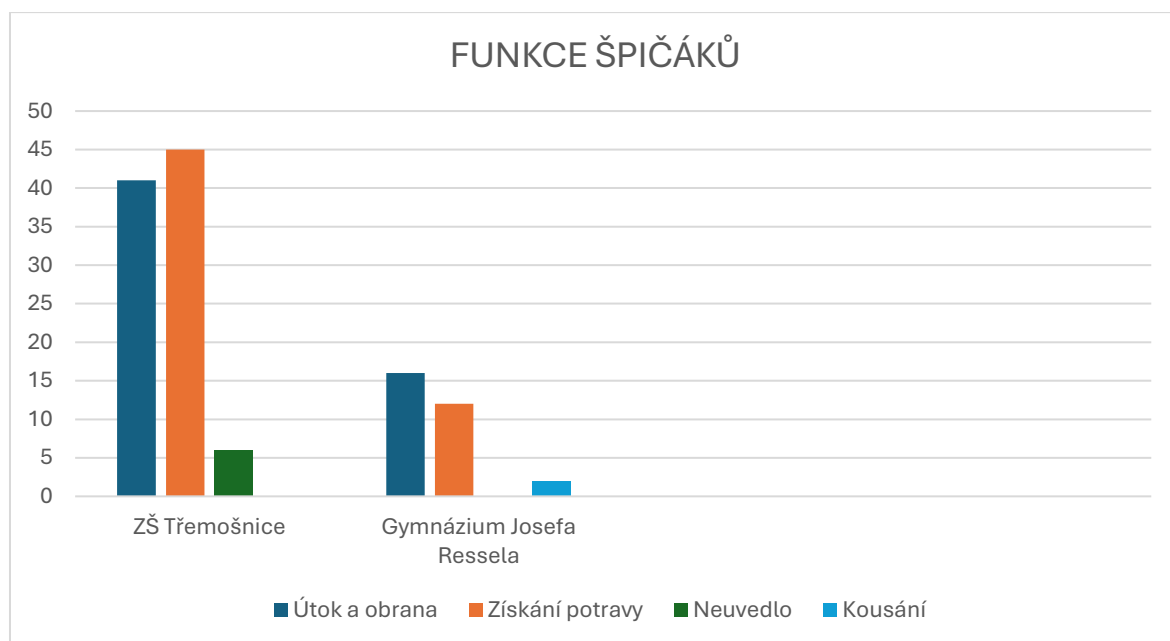

Graf č. 12 – Špičáky u divokých prasat vzhledem k pohlaví (Gymnázium Josefa Ressela)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Další otázka navazovala na předchozí a byla zaměřena na to, k čemu špičáky slouží. Celkem 41 respondentů ze ZŠ Třemošnice uvedlo, že špičáky slouží hlavně k obraně a případnému útoku prasete divokého. Dalších 45 respondentů si myslí, že špičáky slouží k účelům, které souvisí s potravou. Jednalo se o rytí v zemi, rozžvýkání potravy, trhání masa či lovu. Zbytek respondentů se na otázku nevyjádřil. To ukazuje, že žáci základní školy mají o jejich funkci celkem správné informace. Špičáky především u samců slouží v soubojích o teritorium a dominanci, zatímco u bachen slouží k obraně své a jejich mláďat. Další využití je při hrabání, kdy za pomoci rypáku jsou prasata schopna hrabat v zemi potravu a tvořit hnízda pro své potomky. Snadno díky tomu tak rozryjí tvrdou zem a kořeny. Špičáky, jak uvedlo několik respondentů, neslouží k rozžvýkání potravy. K tomu slouží samotné stoličky, které jsou opatřeny hrubými hrboly a napomáhají k efektivnějšímu rozmělnění potravy. Z respondentů základní školy Třemošnice nikdo neuvedl, že špičáky napomáhají i ke stavbě hnízd pro selata.

Celkem 16 gymnazistů se shodlo, že špičáky slouží k obraně a případnému útoku. Dalších 12 tázaných udalo špičáky jako nástroj k rozrývání půdy při hledání potravy. Poslední dvojice respondentů uvedla potřebu špičáku ke kousání, což je špatná odpověď.

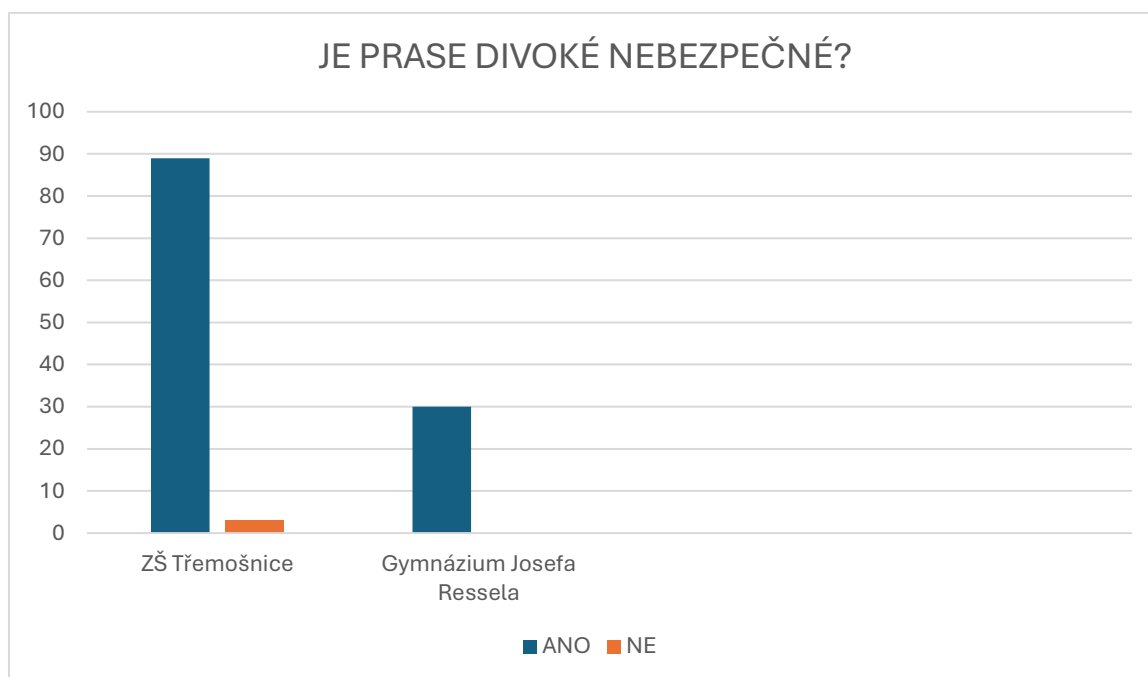

Graf č. 13 – Funkce špičáků u divokých prasat (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Resslera)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

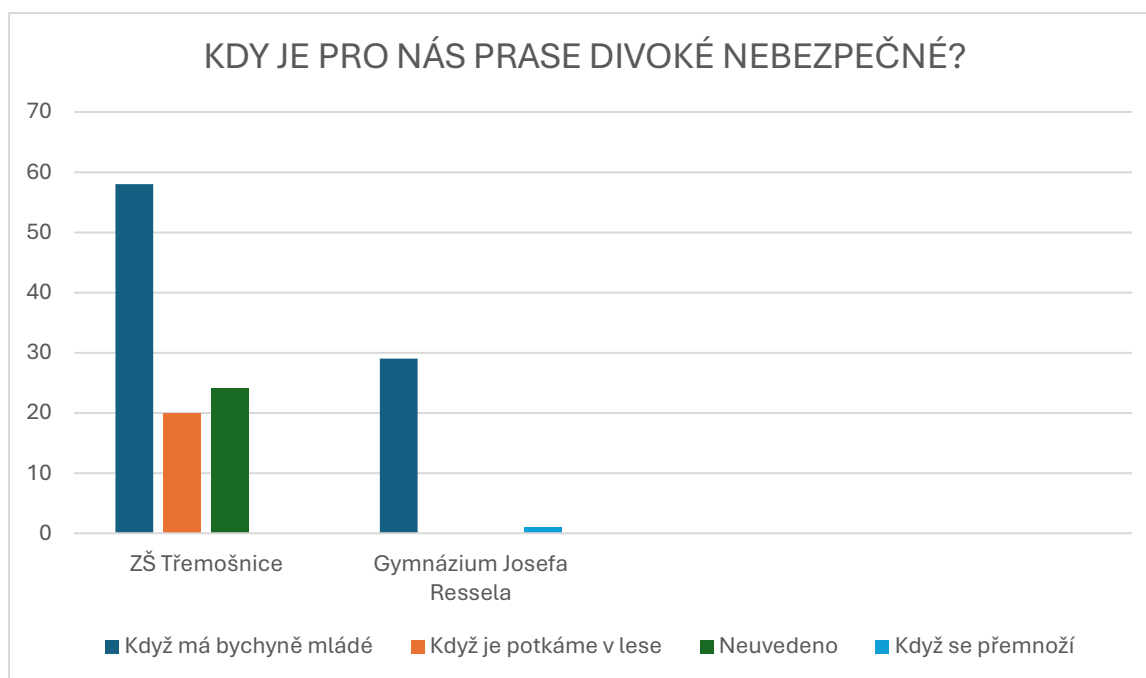
Na další otázku měli respondenti odpovědět, zda je prase divoké nebezpečné a popřípadě kdy. Drtivá většina, 89 respondentů uvedlo, že divoká prasata nebezpečná jsou. Zbývajících 3 se domnívají, že ne. Na doplňující otázku, kdy jsou divoká prasata nebezpečná, více než polovina odpověděla, že tehdy, když má bachyně mladé a cítí se být ohrožena. Tak odpovědělo 58 respondentů. Dalších 20 respondentů uvedlo, že jsou pro nás nebezpečná, když je potkáme v lese a vyděsíme je. Zbytek dotazovaných neodpověděli nebo uvedli, že neví na otázku odpověď.

Tato otázka byla u respondentů chrudimského gymnázia víceméně jednoznačná. Celkem 29 z nich skoro totožně odpovědělo, že prasata nebo spíše bacyhně jsou nebezpečné hlavně v době říje, při ochraně svých mláďat a pokud se cítí nějak ohrožené. Jediný student tohoto gymnázia uvedl, že nebezpečí hrozí při jejich přemnožení. Zde se nám nabízí otázka, jak to tento student vlastně myslel.

Graf č. 14 – Je prase divoké nebezpečné? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

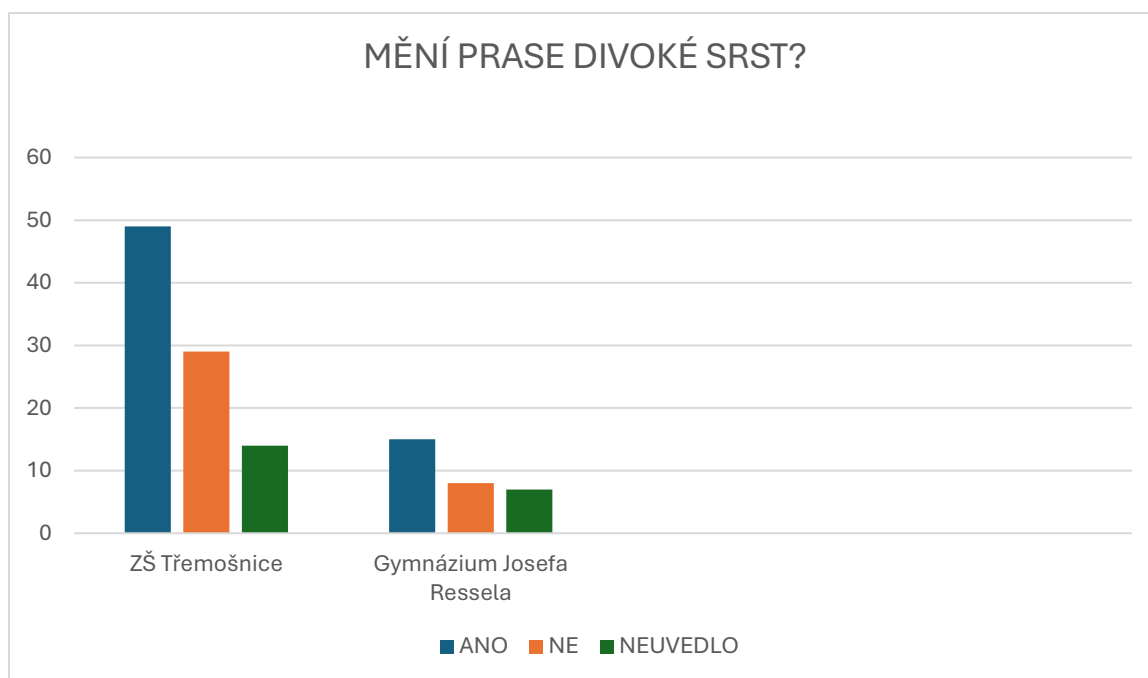

Graf č. 15- Kdy je pro nás prase nebezpečné? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Resslera)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

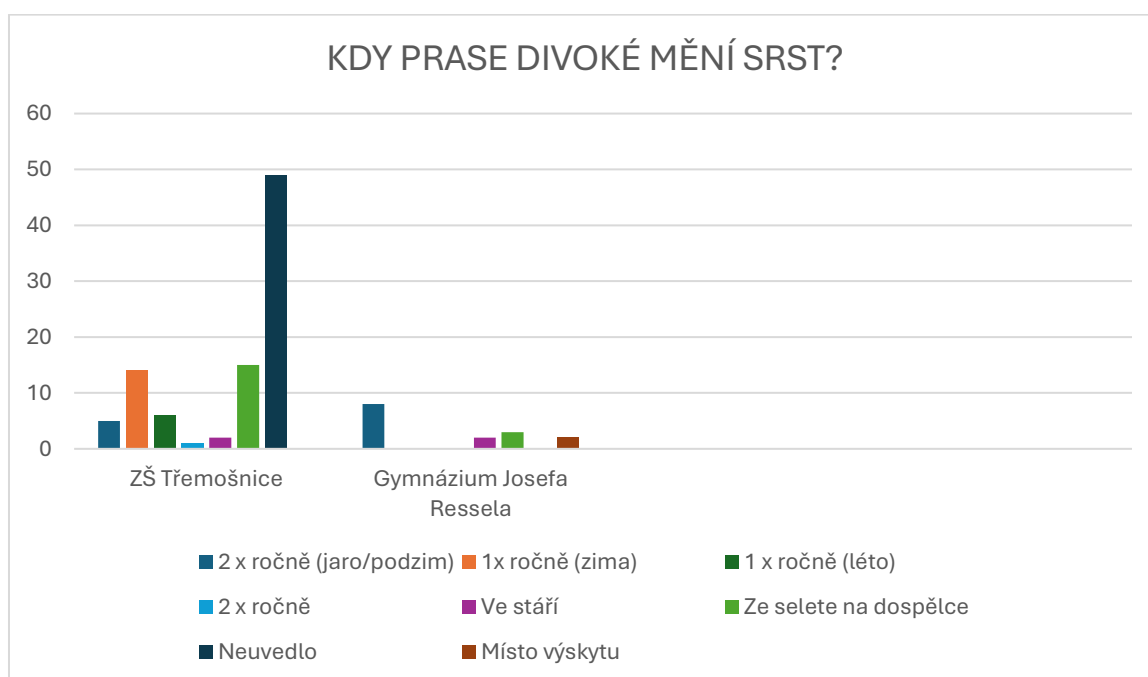
Náročnější otázkou bylo, zda se u prasete divokého mění srst a popřípadě kdy. Celkem 29 respondentů uvedlo, že prase divoké srst nemění. Dalších 49 respondentů bylo pro možnost, že se mu srst mění. Zbytek 14 respondentů na otázku nedokázalo odpovědět. Druhá část otázky, kdy a jak se srst mění, se našla spousta různých odpovědí. Patnáct respondentů odpovědělo, že srst prase divoké mění ze srsti „selete“ na srst dospělého jedince, tedy ze světlé hnědé s bílými pruhy na jednolitou drsnější hnědou. Pět respondentů uvedlo, že srst mění dvakrát do roka, a to konkrétně na jaře a na podzim. Čtrnáct respondentů si myslí, že pouze na zimu, 6 respondentů se domnívá, že na léto, jeden respondent ví, že srst se mění dvakrát do roka, neuvedl však kdy a proč. Dva respondenti odpověděli, že srst mění ve stáří a zbývajících dotazovaní neodpověděli, neboť nevěděli. Překvapilo mě, že více než polovina respondentů, přesně 49 z celkových 92 vůbec netušila, že divoká prasata mění srst. Z osobní zkušenosti vím, že tyto informace se v přírodopise nevyučují, zmiňují se pouze základní informace.

Otázka, zda prase mění srst a kdy byla pro gymnazisty též náročná. Celkem 8 dotazovaných odpovědělo, že se srst vůbec nemění a dalších 7 na otázku odpovědělo, že neznají odpověď. Tři z nich uvedli příklad změny srsti ze selat na dospělého jedince. Pouze 8 respondentů odpovědělo správně, že na zimu je srst hustší a štětiny delší a od jara srst řídne a zkracuje se. Dva respondenti uvedli, že záleží na místě výskytu. Zbývajících dva odpověděli, že se srst mění stářím. I zde je vidět, že u spousty dotazovaných tyto informace chybí.

Graf č. 16 – Mění prase divoké srst? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Resslera)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

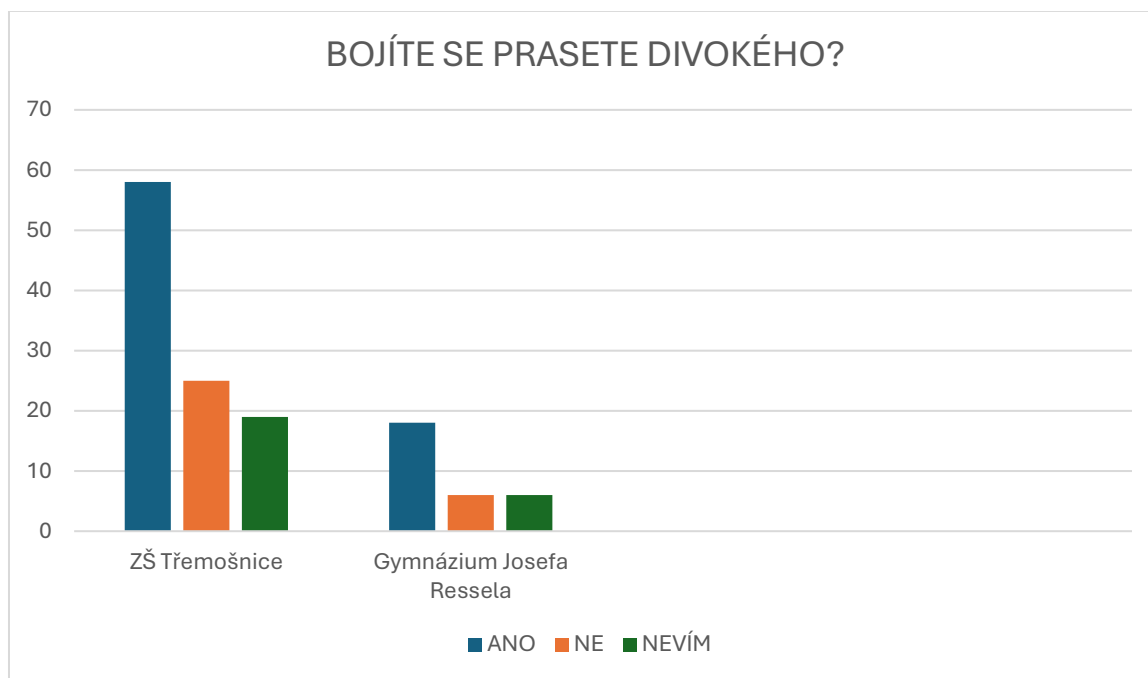
Graf č. 17 – Kdy mění prase divoké srst? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Resslera)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Jedenáctá otázka už byla osobního charakteru. Respondentů se dotazovala, zda se oni sami bojí prasete divokého. Více než polovina odpovídajících respondentů, celkem 58 odpovědělo, že se

prasete divokého bojí. Dalších 25 tázaných odpovědělo, že se prasete vůbec nebojí a zbývajících 19 respondentů si nebylo jisto, jestli se prasete divokého bojí nebo ne.

Pouze 6 respondentů gymnázia odpovědělo, že se divokých prasat nebojí. Stejný počet dotazovaných neví, zda se tohoto velkého savce bojí. Zbývajících 18 respondentů uvedlo, že se prasete divokého bojí nebo minimálně z něj mají respekt.

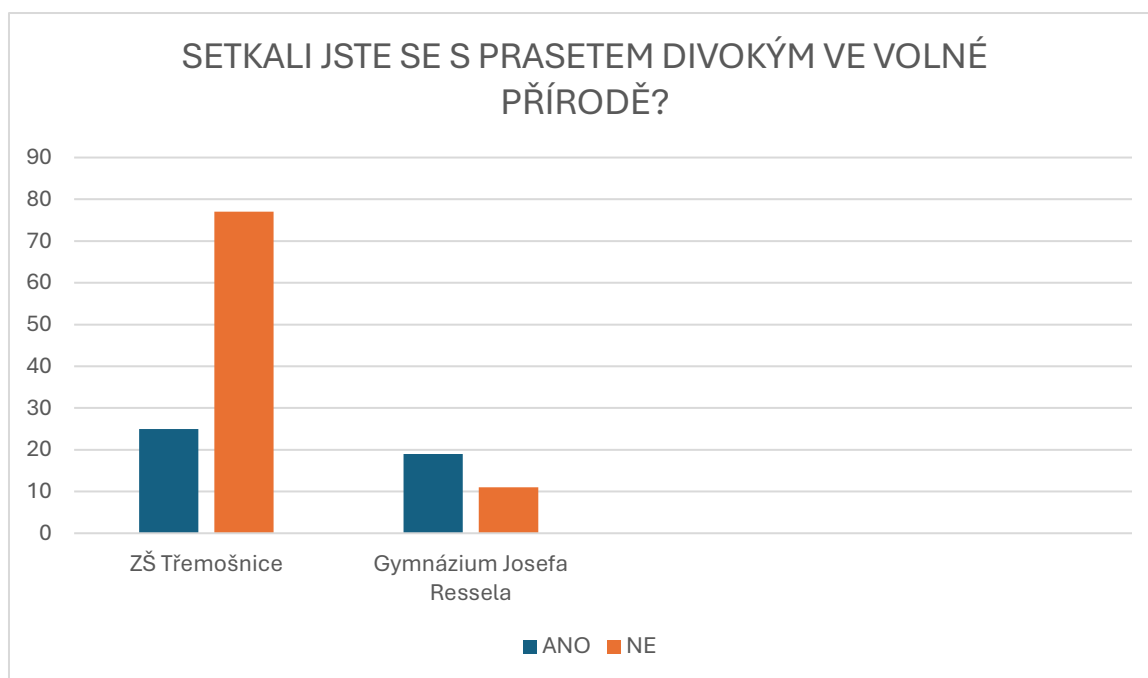

Graf č. 18 – Bojíte se prasete divokého? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Předposlední otázka byla zaměřená na osobní zkušenost respondentů, zda se už někdy osobně setkali s prasetem divokým. Menšina 25 respondentů odpověděla, že se s prasetem divokým ve volné přírodě setkala. Určitě to přisuzují místu, kde respondenti bydlí. Tato oblast je obklopena lesy a poli v chráněné krajinné oblasti v Železných horách. Zbývajících 77 respondentů odpovědělo, že se s prasetem divokým tváří v tvář ve volné přírodě ještě nesetkalo. To se dá přisoudit i tomu, že dnešní děti a mládež netráví tolik svého volného času v přírodě.

Skoro dvě třetiny gymnazistů, tedy přesně 19 z 30 respondentů odpovědělo, že se už s prasetem divokým setkalo. Zbývajících 11 tu čest ještě nemělo.

Graf č. 19 – Setkali jste se s prasetem divokým ve volné přírodě? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Resslera)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Poslední otázka z dotazníku měla zjistit, proč se respondenti prasete divokého bojí. Nebylo tedy překvapením, že většina odpovídajících zmínila strach z napadení, hlavně v době, kdy mají bachyně selata nebo pokud se dostanou do jejich teritoria a tito savci se cítí jakkoliv ohroženi.

Většina respondentů gymnázia se shodla s respondenty základní školy, že je zde určitě strach z napadení, právě v období, kdy bachyně vodí svá mláďata. Další dotazovaní sami nedokázali konstatovat, přesně z jakého důvodu se bojí a nemohou to posoudit, protože se ještě se samotným divočkem nesetkali.

7.6. VÝUKA TÉMATU A EXKURZE

Na základě vyhodnocených výsledků, které byly sesbírány na Základní škole v Třemošnici z celého druhého stupně a z jedné třídy čtvrtého ročníku Gymnázia Josefa Ressela, jsem věnovala a koncipovala jednu vyučovací hodinu pro sedmý ročník základní školy právě tomuto tématu „Prase divoké“.

Tato hodina měla žákům sedmého ročníku tohoto savce co nejvíce přiblížit a seznámit se s jeho typickým prostředím, potravou a běžným způsobem života. Na tuto vyučovací hodinu jsem vytvořila speciální prezentaci se všemi základními informacemi o praseti divokém. Bylo zde uvedeno 90 % informací, které korespondovaly s dotazníkem. Prezentace obsahovala dostatek obrázků pro lepší demonstraci a několik dalších zajímavostí. Hodinu jsem se snažila vést tak, abych co nejvíce informací dostala od samotných žáků, kteří by tyto informace měli znát z hodin přírodopisu nebo z obecných informací, které získali za svého života od rodičů, prarodičů a jiných zdrojů.

Dále byla s žáky uskutečněna exkurze do obory ve Žlebech, kde byla domluvená komentovaná prohlídka. Žáci také měli tu možnost si prohlédnout divoká prasata na vlastní oči. Tím si žáci ujasnili například velikost, barvu srsti a byl zde krásně viditelný rozdíl mezi kancem a bachyní.

Záznam přípravy výukové hodiny

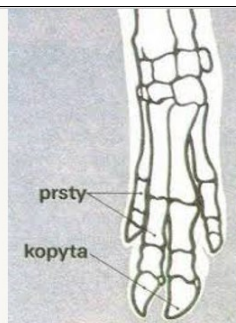
Třída	7.
Téma hodiny (název)	Prase divoké
ŠVP – konkrétní výstupy, podívat	• Žák dokáže porovnat vnitřní a vnější stavbu savců a vysvětlit funkci jednotlivých orgánů • Žák odvodí na základě pozorování základní projevy chování živočichů v přírodě, objasní jejich způsob života a přizpůsobení danému prostředí • Žák ví o významu živočichů v přírodě i pro člověka a uplatňuje zásady bezpečného chování ve styku se živočichy

se na TP	
Cíle hodiny	• Žák dokáže charakterizovat savce jako skupinu • Žák dokáže vzhledově popsat prase divoké • Žák dokáže charakterizovat prase divoké a jeho způsob života • Žák dokáže určit rozdíl mezi sudokopytníky a lichokopytníky
Pomůcky	• Počítač • Interaktivní tabule • Prezentace – viz. příloha • Pracovní listy – viz. příloha • Video: • Prase divoké • (299) Divoké prase Rozinka - YouTube
Rozpis výukových aktivit	• 0 – 3 min. Příchod do třídy, pozdravení se s žáky a jejich seznámení s cíli hodiny • 4 – 6 min. Brainstorming: žáků se zeptám, co sami vědí na dané téma – prase divoké • 7 – 25 min. Samotný výklad s použitím vlastní prezentace, žáci si během výkladu budou psát zápis. Zároveň během toho bude čas na interakci mezi mnou a žáky, ale i mezi žáky navzájem. Prostor pro otázky. ○ Upřesnění a ukotvení starých i nových informací, prostor pro zajímavou diskuzi. • 26 – 35 min. 2 videa – prase divoké – video slouží k lepší demonstraci a jako zdroj dalších informací a zajímavostí, zároveň se žáci učí získávat informace i z jiných zdrojů, než pouze ze zápisů a výkladů • 36 min. – Rychlé zhodnocení videa • 37-44 min. – Společné vyplňování pracovního listu – střídavé vyvolávání žáků na první část pracovního listu – zároveň probíhá společná kontrola,

	2. a 3. část pracovního listu – každý žák vypracuje individuálně – nakonec společná kontrola • 45 min. Reflexe hodiny a rychlé zopakování základních znaků prasete divokého
Přílohy	 PRASE DIVOKÉ © Bc. Kateřina Grunclová JINÉ NÁZVY • Kňour • Kanec • Bachyně • Lončák • Divočák • Černá zvěř

ZÁKLADNÍ INFORMACE

- Savec
- Sudokopytník
- Všežravec
- Délka života – 10-12 let

VÝSKYT

- Lesy
- Pole
- Louky
- Blízkost lidských obydlí

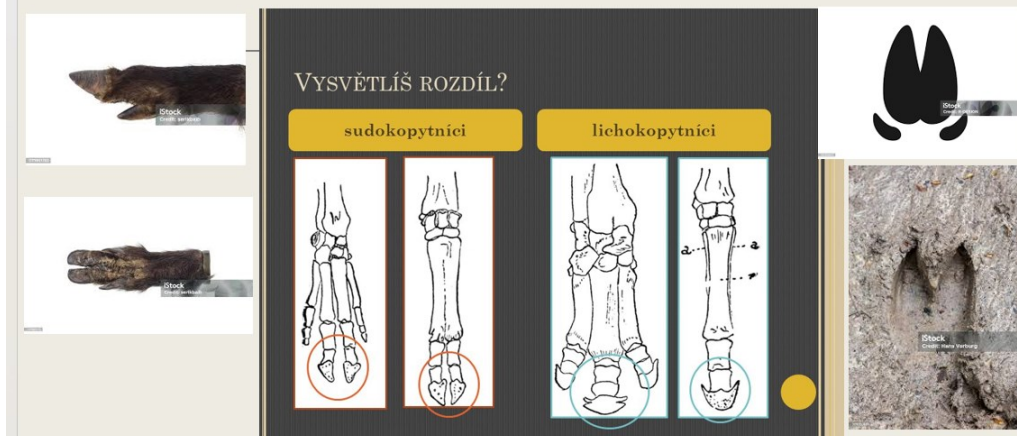
POTRAVA

- Žaludy, bukvice, kukuřice, různé druhy obilí, výhonky a kořínky rostlin, hmyz, mršiny

=

VŠEŽRAVEC

SUDOKOPYTNÍK/LICHOKOPYTNÍK

POTOMSTVO

- Většinou 3-12 mládřat
- Závislá na matce = mateřské mléko
- Světlé hnědé zbarvení + bílé proužky na hřbetu

KANEC X BACHYNĚ

- KANEC – větší (100-160 kg, výjimky až 300 kg), větší špičáky, samotářský způsob života
- BACHYNĚ – menší (70-110 kg), menší špičáky, život v tlupě = bachyně + mládřata (tlupa 20 – 50 jedinců)

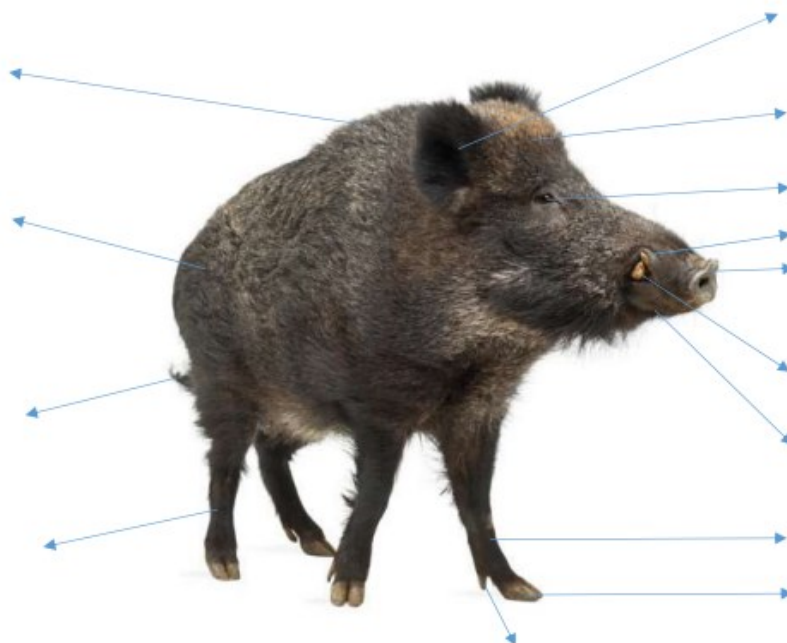
SRST

- V zimě srst hustší a tmavší
- V létě kratší štětiny a popelavá barva

PRACOVNÍ LIST – PRASE DIVOKÉ

1. Popiš tělo prasete.

Prase divoké je velký z čeledi prasatovití. Jedná se o typického, který k životu preferuje staré lesní porosty. Prase divoké bylo vždy významnou..... zvěří, protože byla odpradávná vnímána jako zvěř. Dospělí samci dorůstají délky 120–180 cm a v kohoutku měří 55–100 cm. Jejich hmotnost je v průměru 50–90 kg. Vzhledem k poměru těla má prase divoké nápadně velkou a relativně krátké Jeho srst je tvořená hustými, které ho chrání před nepříznivými vlivy. Její zbarvení je Během zimy je srst výrazněji hustší a tmavší. Selata jsou zpočátku hnědá a světlá V této fázi života se selata nazývají Má čtyři výrazné trojhranné, které se zahýbají vzhůru. Slouží hlavně jako účinná zbraň při U samců dorůstají obvykle 20 cm, ve výjimečných případech však mohou dorůst až do délky 30 cm. Spodní špičáky kňourů myslivci nazývají a menší horní špičáky U samic jsou viditelně menší a směřují směrem nahoru výrazně mírněji, navíc pouze u starších jedinců. Prase divoké má skvěle vyvinutý, jeho nejhůře vyvinutým smyslem je

2. Co víš o divočákovi?

- Prase divoké se živí
a) masem – je to masožravec
b) rostlinami – je to býložravec
c) rostlinou i živočišnou potravou – je to všežravec

- Prase divoké se řadí mezi ...
a) lichokopytníky
b) sudokopytníky
c) chudozubé

- Prase divoké se vyskytuje ...
a) pouze na území ČR
b) pouze na území Evropy
c) patří mezi nejrozšířenější savce světa – obývá Evropu, Asii a sever Afriky

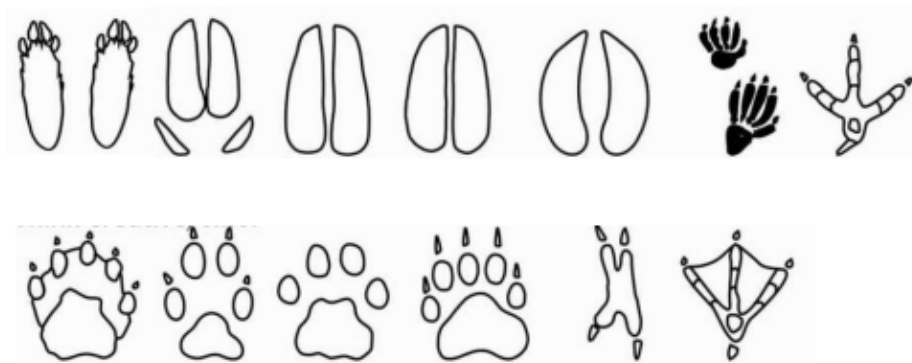
- Jak se říká chlupům, které pokrývají povrch těla divočáka ...
a) houně
b) žíně
c) štětiny

- Takzvané zbraně, kterými se dospělý samec liší od samice jsou ...
a) trojhranné zuby – špičáky, vyčnívající z tlamy
b) ostruhy – silné drápkové výrůstky na zadních končetinách
c) růžky rostoucí pouze samcům

- Prase divoké se označuje jako zvěř ...
a) nízká
b) vysoká
c) černá

- Kolik mláďat se najednou může samici prasete narodit ...
a) nejčastěji 1
b) obvykle 3-13
c) často kolem 20

3. Která stopa patří praseti divokému? Dokážeš určit i ostatní stopy?

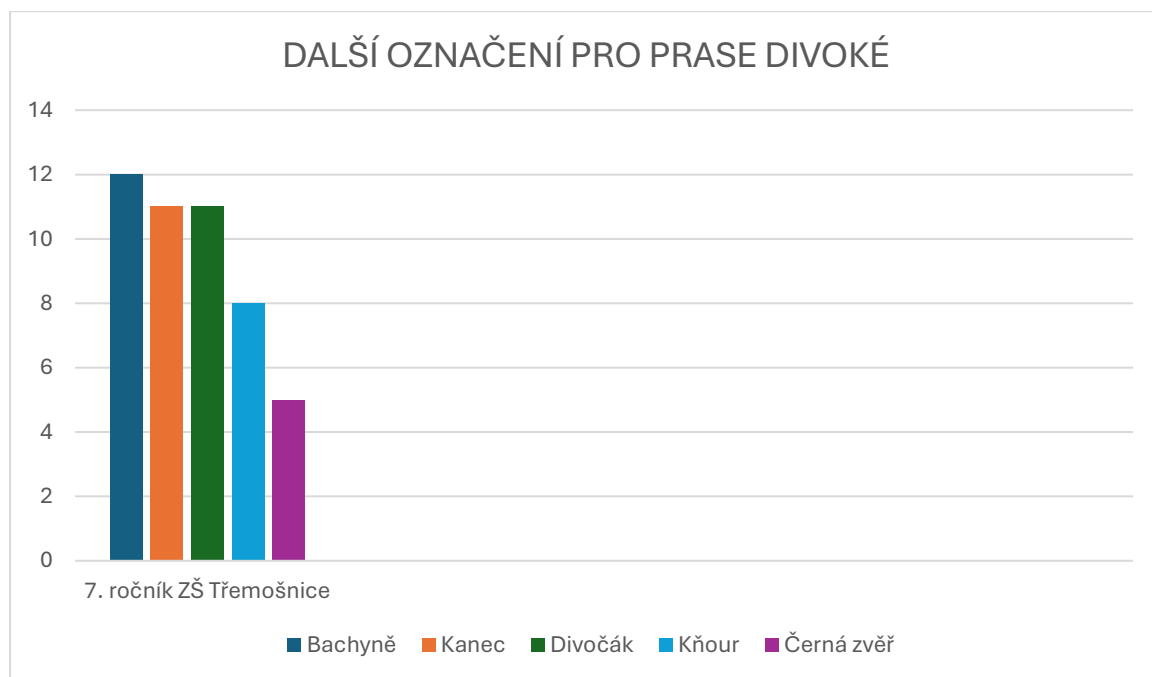

Tabulka č. 1 – Výuková hodina na prase divoké

7.7. VÝSLEDKY POSTTESTU

Žákům byl po speciální vyučovací hodině na prase divoké a exkurzi přímo do obory ve Žlebech znovu zadán dotazník se stejnými otázkami jako v předchozím pilotním dotazníku. Tento post-dotazník vyšel ve velice kladných hodnotách. Nyní odpovídalo 19 respondentů ze sedmého ročníku základní školy.

První otázka, která se dotazovala i na jiné názvy prasete divokého vyšla velice pestře. Každý student uvedl minimálně dva další názvy. Nejzastoupenějším názvem, který zmínilo 12 z 19 studentů, se stala bachyně. Celkem 11 z celkových 19 respondentů uvedlo kance. Tento název byl druhý nejzastoupenější, stejně tak jako název divočák, kde taktéž odpovědělo 11 studentů. Celkem 8 respondentů si vzpomnělo na kňoura a pět udalo i označení „černá zvěř“. Tento dotazník ukázal, že žáci si zapamatovali o dost více označení než v původním dotazníku.

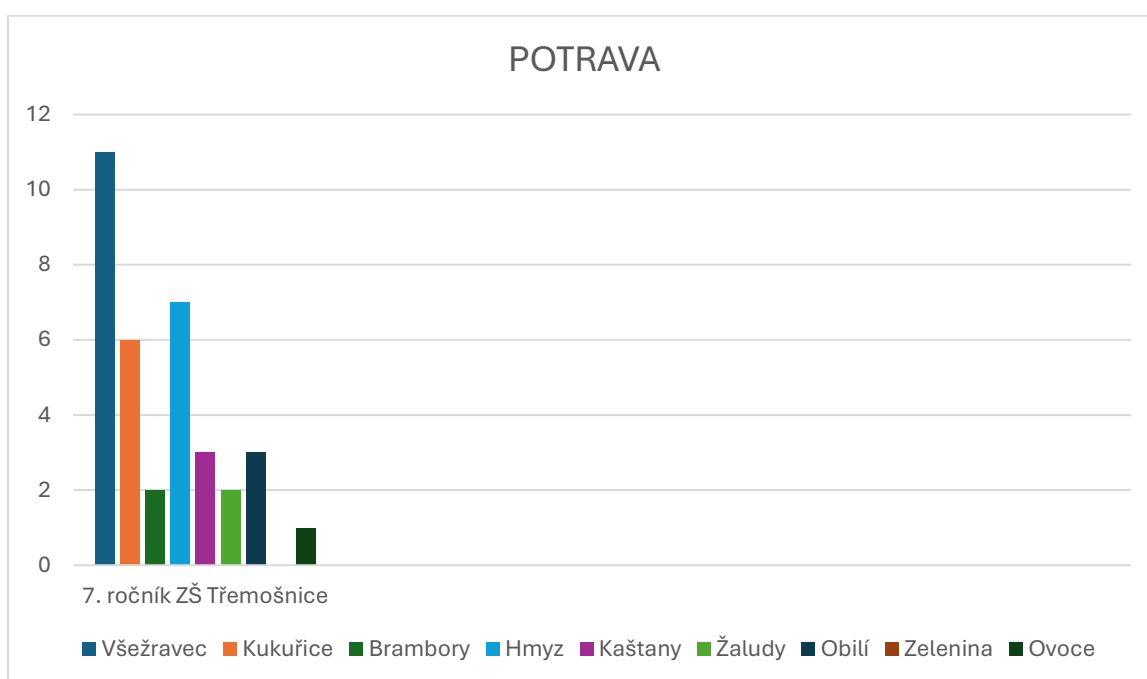

Graf č. 20 – Další označení pro prase divoké – posttest (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Druhá zjišťující otázka, čím se prase divoké živí byla ještě rozmanitější. Žáci opravdu poctivě vypsali co nejvíce druhů potravy, čím se divoká prasata živí. Nejvíce žáků, konkrétně 11 z nich jednoduše odpovědělo, že je všežravec. Někteří k tomu zmínili konkrétní příklady. Dva z respondentů zmínili konkrétně brambory, 6 kukuřici, 7 zmínilo

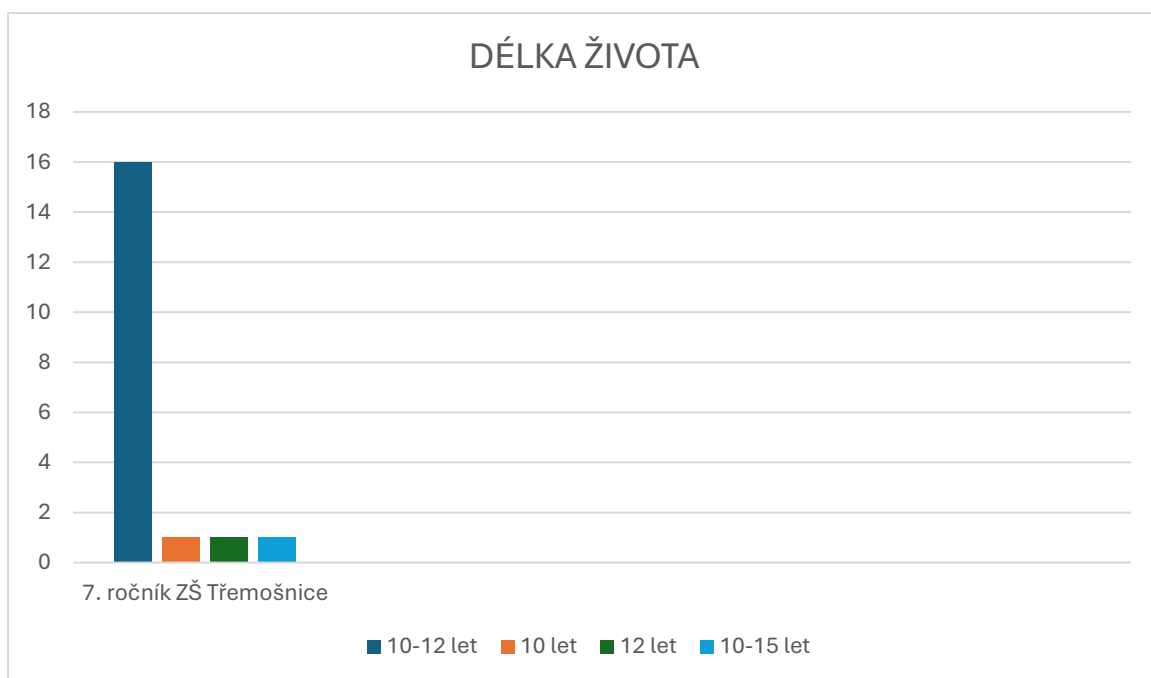
hmyz a tři z nich různé druhy obilovin. Po jednom byla zmíněna zelenina a ovoce, mršiny zmínilo 6 respondentů. Předposlední uvedenou potravou byly kaštiny, které zmínili jen 3 respondenti a poslední žaludy, na které si vzpomněli pouze 2 žáci. Tento výsledek mě velice potěšil, ale zároveň překvapil. V původním dotazníku většina respondentů zmínila hlavně žaludy, což jsem přisuzovala tomu, že na naší škole probíhá na podzim každoroční sběr plodů – žaludů pro zvěř v oboře ve Žlebech. Ve speciální vyučovací hodině se žáci dozvěděli, co všechno prase může jíst a hlavně to, že se jedná o všežravce, a že mu není nic proti gustu. V těchto odpovědích žádný z žáků nezmínil například různé výhonky rostlin.

Graf č. 21 – Potrava prasete divokého – posttest (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

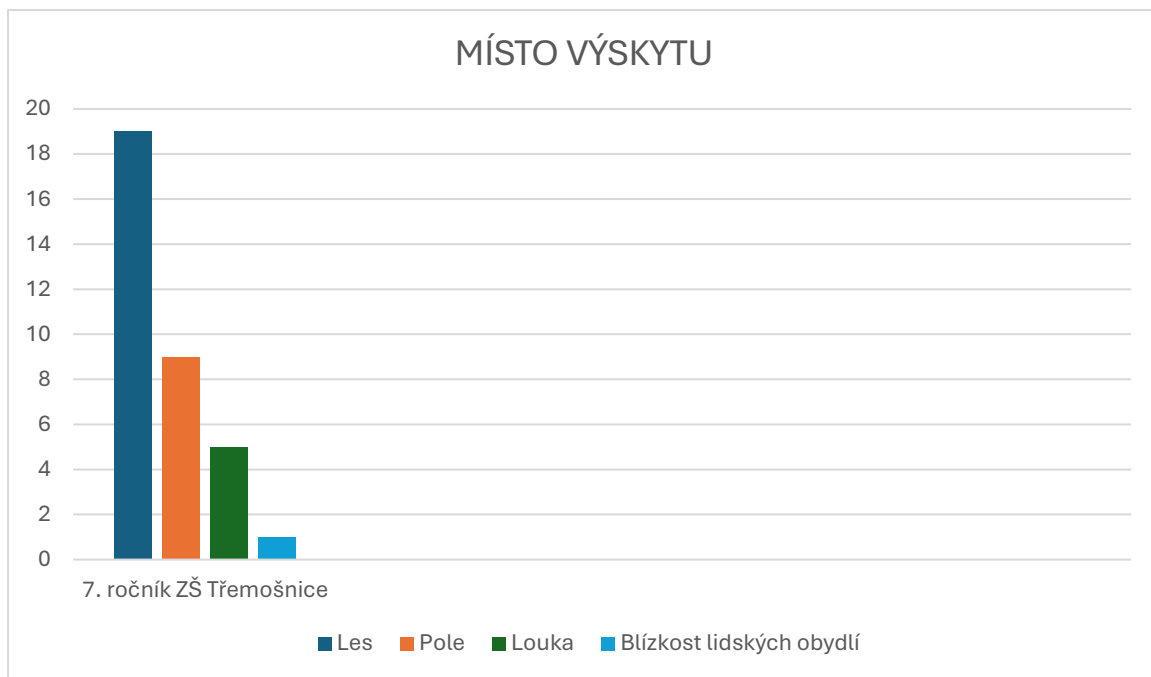
V otázce „Kolika let se dožívá prase divoké, pokud uhynie přirozenou smrtí?“ bylo v původním dotazníku věkové rozmezí opravdu široké. Po výukové hodině byly odpovědi v celku totožné. Celkem 16 z 19 respondentů odpovědělo jednohlasně správně, že se prase dožívá 10 až 12 let. Zbývající trojice byla na hranici nebo velice blízko ke zcela správné odpovědi. Jeden respondent odpověděl věk dožití 10 let, druhý 12 let a třetí neboli poslední devatenáctý respondent odpověděl věk dožití divočáka v rozmezí od 10 do 15 let, což se prase může opravdu výjimečně dožít.

Graf č. 22 – Délka života prasete divokého, pokud zemře přirozenou smrtí – posttest (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Výběr odpovědí na otázku, kde nejčastěji můžeme potkat prase divoké se taktéž zredukoval na dvě nejčastější odpovědi. Všechny 19 respondentů odpovědělo, že nejčastější místo výskytu nebo kde se mohou s divočkou setkat, je les. Další 9 z nich uvedlo jako další místo výskytu pole, 5 zmínilo louku a jeden přidal místo výskytu v blízkosti lidských obydlí. Opět lesu přihrává samotné prostředí, kde tito žáci žijí, a že samotná základní škola stojí 100 metrů od lesa v regionu Železných hor a také mezi poli a loukami, kde jsou prasata často spatřována, jak se přesouvají přes silniční komunikaci.

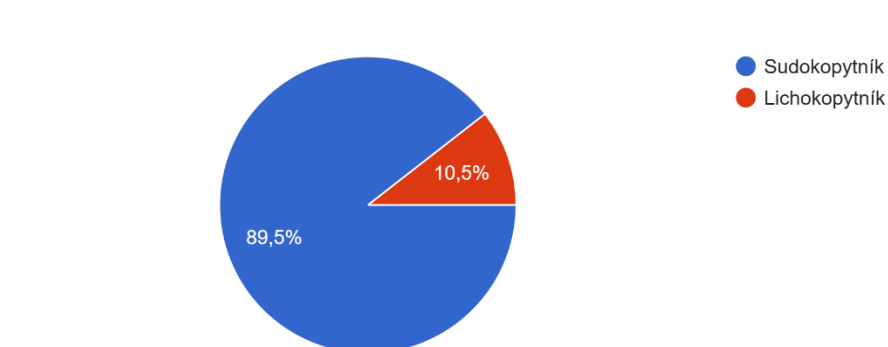

Graf č. 23 – Nejčastější místo výskytu prasete divokého – posttest (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Co se týče objasnění, zda se jedná o sudokopytníka či lichokopytníka, vyskytly se zde i po vyučovací hodině a exkurzi špatné odpovědi. Nicméně 89,5 % žáků na tuto otázku odpovědělo správně, tedy že divočák je sudokopytník. Zbývajících 10,5 % žáků odpovědělo špatně, tedy že se jedná o lichokopytníka. Po tomto zjištění bych se snažila ještě více vysvětlit rozdíl mezi sudokopytníky a lichokopytníky a připravit na to speciální procvičování, aby byly rozdíly více jasné a žákům látka zcela srozumitelná.

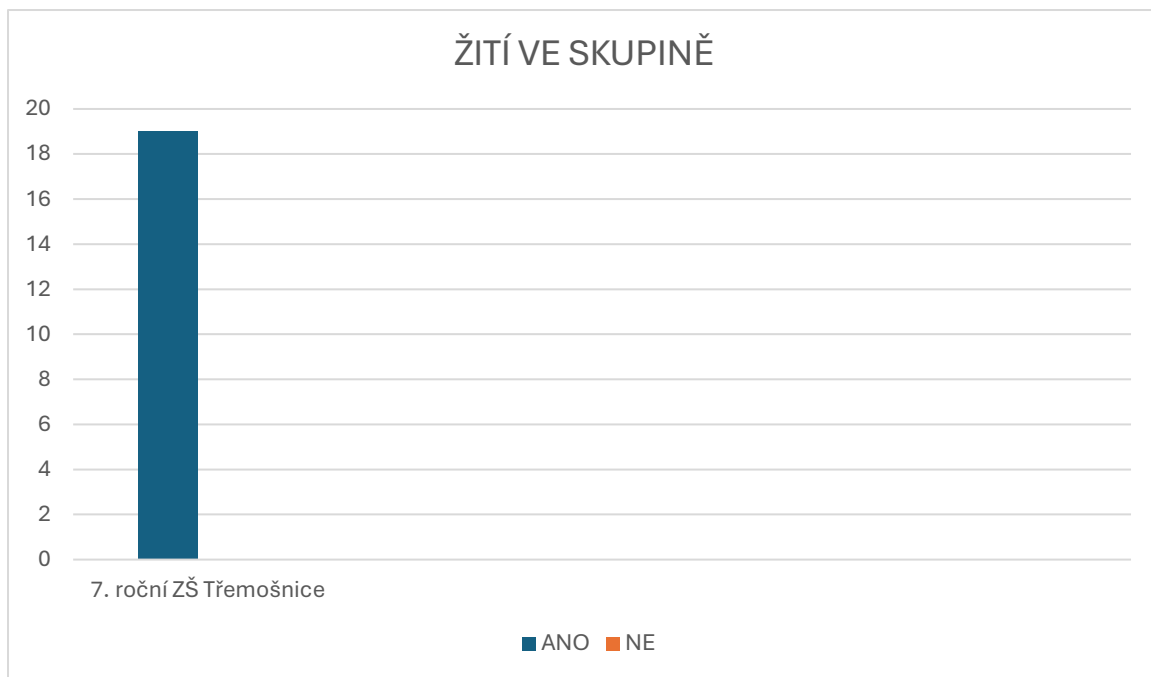
Prase divoké je:

Graf č. 24 – Prase divoké je sudokopytník/lichokopytník – posttest (Základní škola Třemošnice)

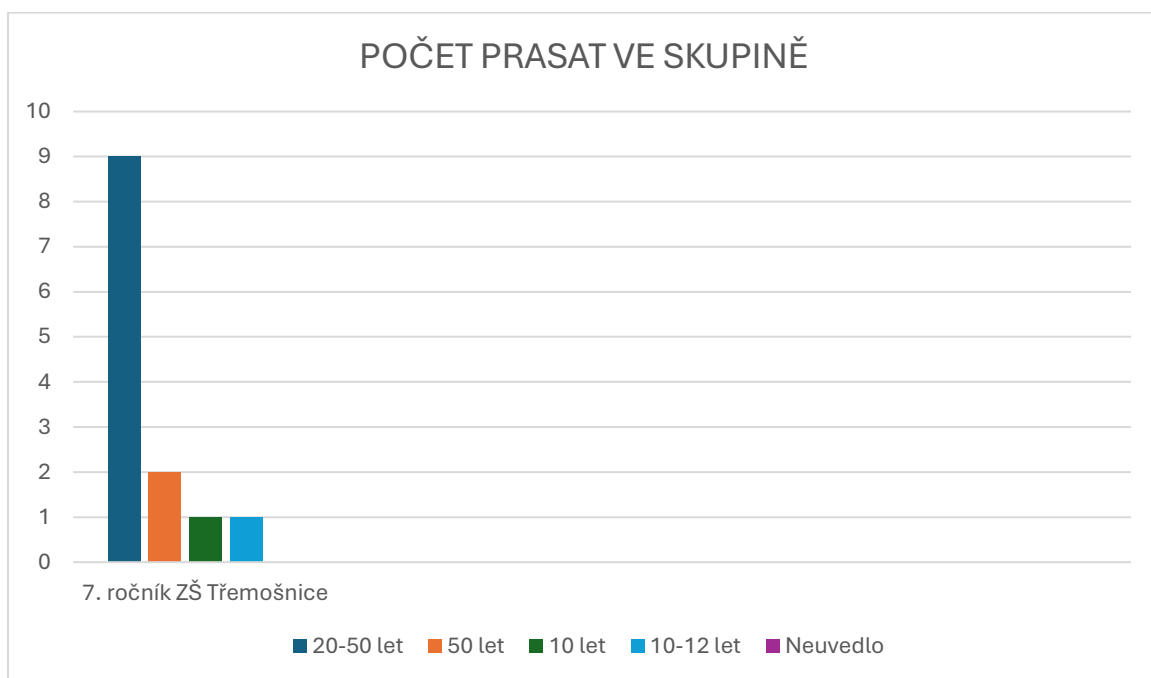
Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Následující otázka s podotázkou, zda divočáci žijí ve skupinách a pokud ano, tak kolik se jich ve skupině/tlupě nachází byly zodpovězeny věcně správně. Téměř všichni respondenti zcela správně odpověděli, že divoká zvěř ve skupinách žije. Skoro polovina z nich správně odpověděla i rozmezí 20 až 50 jedinců ve skupině. Správně tedy odpovědělo 9 respondentů. Dva respondenti odpověděli, že žijí ve skupině po 50 jedincích v tlupě. Samozřejmě se může v tlupě vyskytovat až 50 divočáků, ale je to spíše vzácně a přirozeně žijí v menších skupinách. Jeden respondent snížil minimální hranici počtu, a to přesně od 10 jedinců do již zmíněných 50. Jeden žák uvedl pouze 10 jedinců ve skupině, další rozmezí určil na maximálních 12 jedinců ve skupině. Zbytek respondentů na druhou podotázku neodpověděl. Zde bylo vidět, že některým žákům se spletl počet jedinců ve skupině s věkem dožití.

Graf č. 25 – Žití divokých prasat ve skupině – posttest (Základní škola Třemošnice)

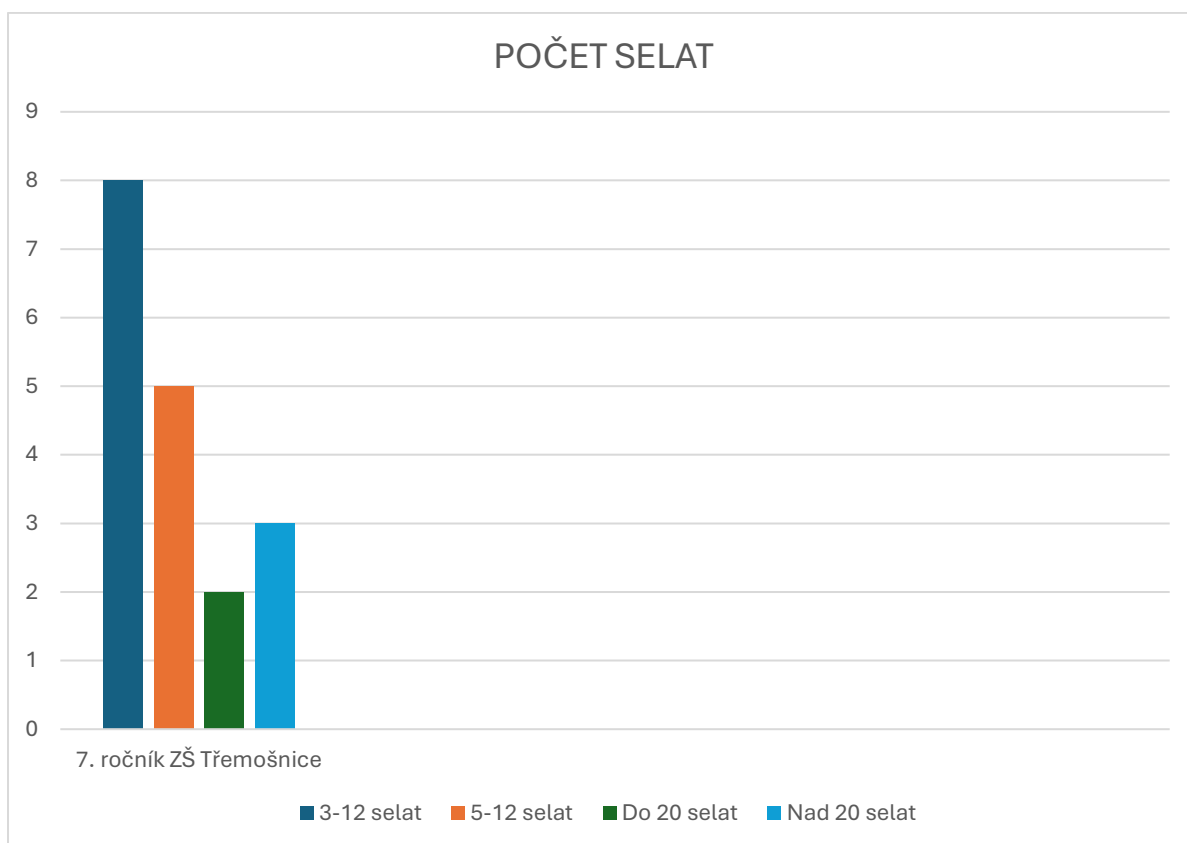
Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Graf č. 26 – Počet divokých prasat ve skupině – posttest (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

V další otázce se mi potvrdilo, že zde žáci zapletli cifry spojené s věkem prasete, počet jedinců ve skupině, a právě s počtem selat, které může mít bachyně během jednoho vrhu. Z 19 respondentů se pouze 8 trefilo do správného rozmezí, a to tedy, že bachyně může přivést na svět 3 až 12 selat. Dalších 6 respondentů spadalo do rozmezí od 5 do 12 selat, což se dá stále považovat do správného rozmezí. Dva respondenti stanovili horní hranici počtu selat na 16 a 20 selatech. Další dva respondenti se pohybovali v rozmezí přes 20 selat. Jeden z žáků se pohyboval svou odpovědí na horní hranici 25 selat v jednom vrhu a další jeden respondent určil rozmezí 20 až 50 selat, což si očividně spletl s počtem jedinců ve skupině. Zde je vidět, jak někteří žáci nepřemýšlejí při vyplňování a nepříjde jim divné, že by bachyně mohla najednou porodit až 50 selat. Tady je vidět, že v dnešní době u žáků mnohdy chybí logické uvažování.

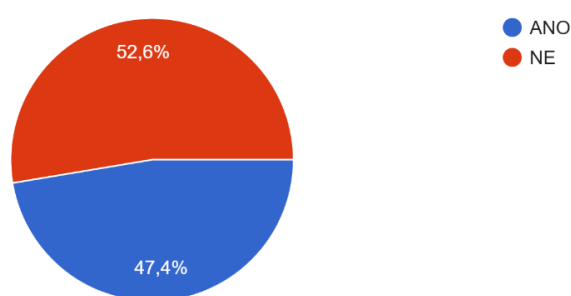

Graf č. 27 – Počet selat narozených v jednom vrhu – posttest (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

V následující otázce jsem si byla jistá, že po výkladové hodině a exkurzi bude tato problematika všem žákům jasná a odpověď bude u všech definitivně správně. K mému velkému překvapení však v tomto případě tomu tak nebylo a skoro polovina žáků odpověděla špatně. Téměř 47,4 % žáků špatně odpověděla, a to konkrétně že špičáky mají pouze samci. Zbýlých 52,6 % odpovědělo správně, tedy že špičáky disponují i bachyně. Tento výsledek mě opravdu překvapil a dalo mi to zpětnou vazbu, že by bylo potřeba to ještě lépe vysvětlit, a ještě jednou lépe názorně demonstrovat.

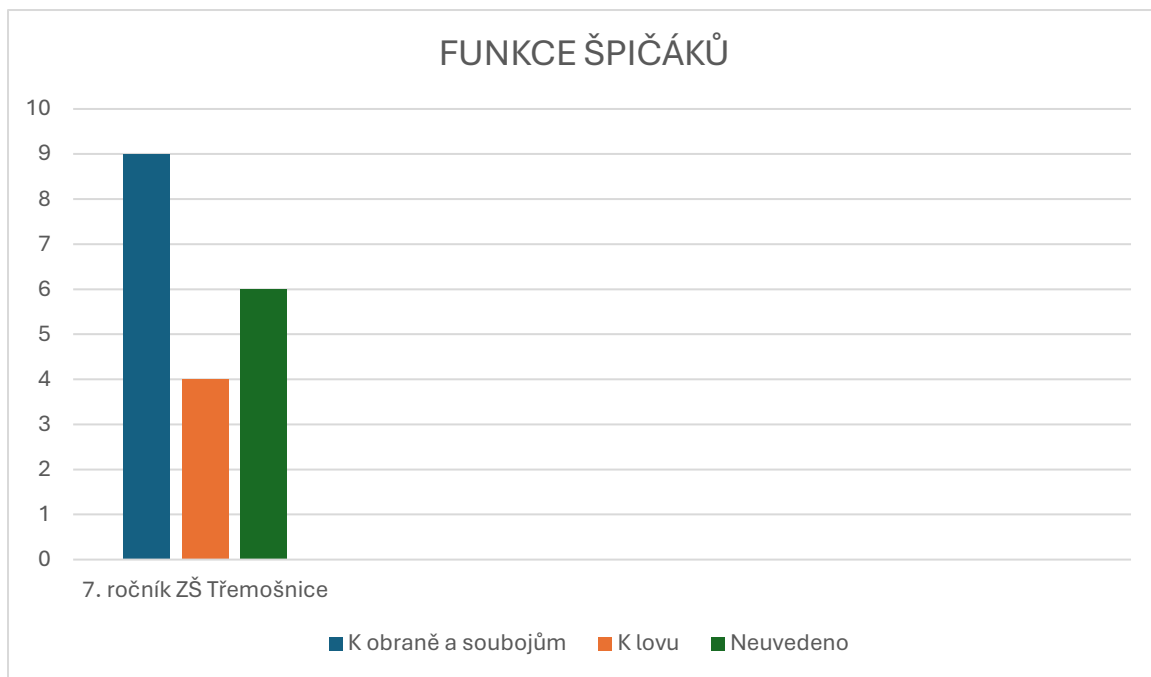
Špičáky mají pouze samci:

Graf č. 28 – Špičáky u divokých prasat vzhledem k pohlaví – posttest (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

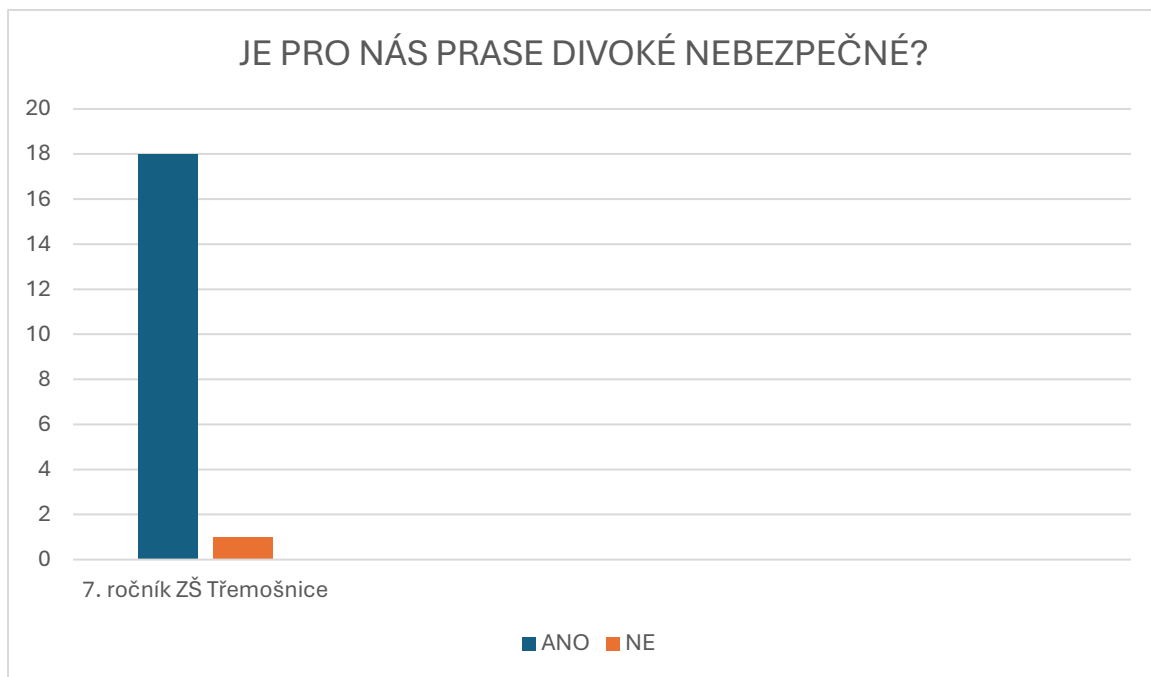
Špičáky divočáka dělaly problém i v další otázce, která zjišťovala, k čemu jsou špičáky využívány. Celkem 9 respondentů se shodlo, že špičáky slouží hlavně k obraně a při soubojích. Další 4 respondenti uvedli použití k lovu, což nepatří mezi správné odpovědi. Další respondenti neuvedli nebo svou odpověď dostatečně nespecifikovali.

Graf č. 29 – Funkce špičáků u divokých prasat – posttest (Základní škola Třemošnice)

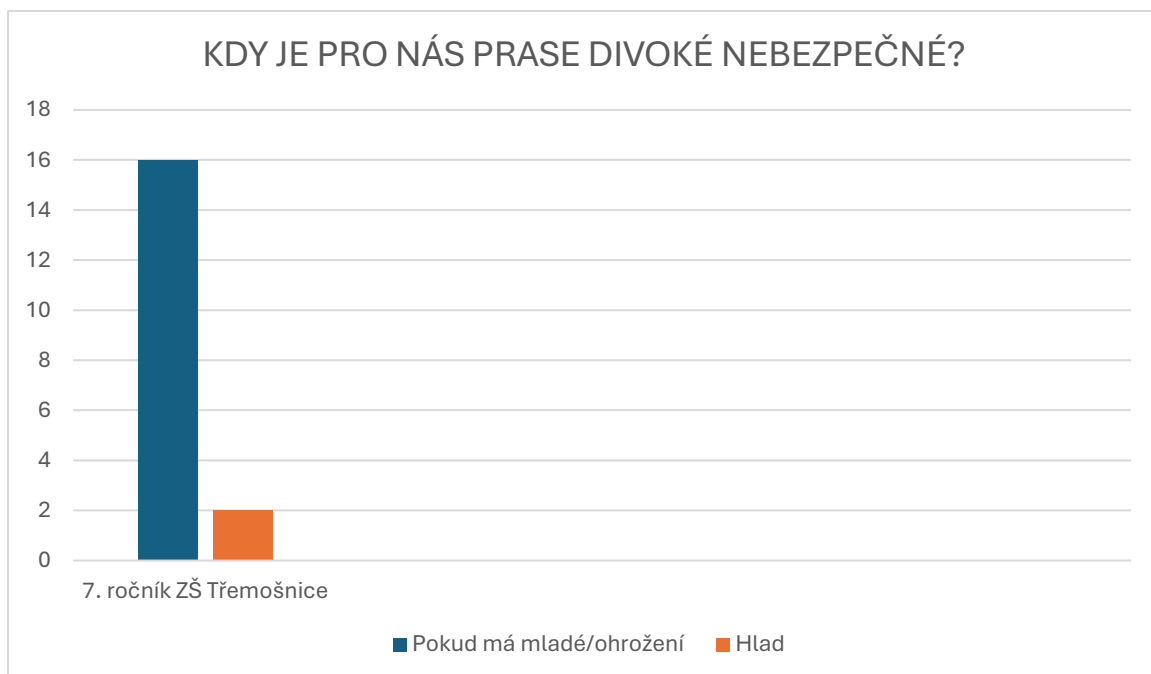
Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Odpovědi na otázku, zda je pro nás prase divoké nebezpečné byly téměř totožné. Kromě jednoho respondenta všichni ostatní dotazovaní uvedli, že prase divoké pro nás nebezpečné je. Na druhou podotázku, kdy je pro nás prase nebezpečné, téměř většina odpověděla, pokud má bachyně mladé a cítí se ona nebo její potomstvo ohroženo. Celkem takto odpovědělo 16 respondentů, jejichž odpověď byla správná. Zbývajících 3 uvedli jako odpověď, pokud má divočák hlad.

Graf č. 30 – Je pro nás prase divoké nebezpečné? – posttest (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

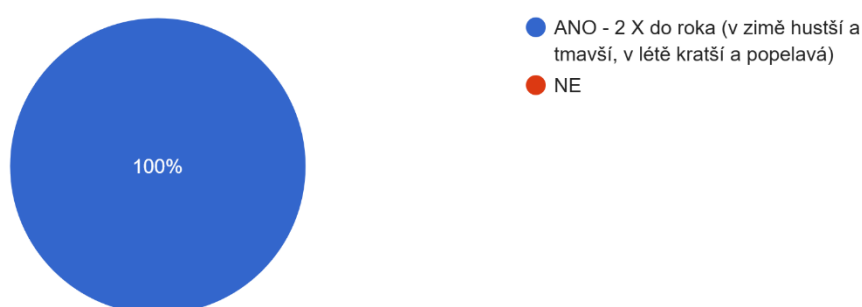

Graf č. 31 – Kdy je pro nás prase divoké nebezpečné? – posttest (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Na další otázku byla úspěšnost správných odpovědí téměř stoprocentní. Všichni žáci správně odpověděli, že divoké prase svou srst mění 2krát do roka-na zimu, kdy se srst zahušťuje a štětiny jsou delší, a naopak na jaře začíná postupně řídnout. Také zbarvení se liší a to tak, že v zimním období je srst tmavší a v létě naopak popelavě zbarvená.

Mění se srst prasete divokého? Popřípadě kdy a jak?

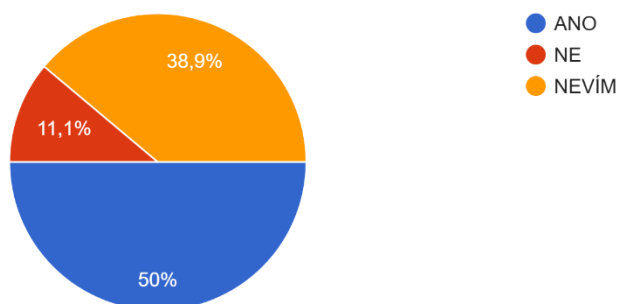

Graf č. 32 – Mění se srst prasete divokého? Popřípadě kdy a jak? - posttest (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

Poslední položená otázka měla zjistit, zda se nějak změnil postoj žáků po výukového hodině, exkurzi a poučení, a jestli se bojí prasete divokého. Přesně polovina respondentů odpověděla, že se stále bojí prasete divokého a neradi by se s ním setkali tváří v tvář ve volné přírodě. Dalších 11,1 % uvedlo, že z prasete nemají žádné obavy. Zbývajících 38,9 % uvedlo, že nevědí, hlavně z důvodu, že se s divočkem v přírodě nesetkali.

Bojíte se prasete divokého?

Graf č. 33 – Bojíte se prasete divokého? – posttest (Základní škola Třemošnice)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2025.

8. DISKUZE

Obsahem diskuze je vyhledávání konkrétních informací a zdrojů s cílem najít konkrétní práce nebo výzkumy, které se zabývají podobným nebo totožným tématem, stejně jako je téma této diplomové práce.

8.1. VYHLEDÁVÁNÍ ZDROJŮ

Vyhledávání zdrojů a informací, které by souvisely s cíli tohoto výzkumu, byly prováděné hlavně na internetu.

Pro konkrétní vyhledávání byly použity webové stránky Google Scholar nebo Národní digitální knihovna. Při zjišťování daných informací v určitém rozsahu nebyla nalezena práce se stejným tématem, které by přesně odpovídalo tématu této diplomové práce. Dohledané práce se shodovaly podobnými zdroji informací, které se praseti divokému a strachu z něho částečně věnovaly.

V případě vyhledávání na Google Scholar byly nalezeny různé bakalářské a diplomové práce, kde charaktery těchto prací zjišťovaly různé postoje a emoce dětí předškolního věku k různým živočichům.

Tedy, výzkumy, články a jiné práce na toto konkrétní téma nebyly přímo nalezeny. Ke konkrétním nálezům nedošlo ani po zadání klíčových slov, jako je prase divoké, strach, úzkost, žáci, děti apod.

Na internetu jsou pouze dostupné články na téma, co dělat, pokud narazíte na prase divoké nebo jak ho v případě setkání odehnat apod. Dále na internetu nebyly nalezeny ani žádné jiné zdroje, články a práce, které by se týkaly výuky prasete divokého jako tématu ve výuce zoologie na základních a středních školách.

8.2. REFLEXE ZVOLENÝCH POSTUPŮ PŘI VÝUCE

Cílem této práce bylo zjistit konkrétní odpovědi na výzkumné otázky, které jsou stanoveny v jejím úvodu. Niže budou uvedeny body, které by mohly potupy během výzkumu zlepšit pro jeho vyšší přesnost a objektivnost.

K výzkumu by bylo zvoleno více respondentů a byly by zvolené minimálně další dvě až tři základní školy v okolí Základní školy Třemošnice, aby mohlo dojít k porovnání učiva mezi základními školami v blízkém okolí.

Vyučovací hodina by byla sestavena tak, aby bylo možné splnit všechny zadané cíle v rámci celé třídy. Tedy aby byly vytvořeny speciální pracovní listy i pro žáky s individuálním studijním plánem, se speciálními poruchami učení na různé škále potřeb a pro žáky s odlišným mateřským jazykem, aby se předešlo zbytečnému nedorozumění a nepochopení zadání.

Pro zlepšení výuky a pro její efektivnost by bylo vhodné uskutečnit pozvání myslivce přímo do výuky, který by žákům sdělil konkrétní situace z praxe a další jiné zajímavosti, než byly žákům sděleny na exkurzi v oboře.

Dalším návrhem na zlepšení by bylo možné lépe formulovat otázky v dotazníku, aby nedocházelo ke zbytečným nedorozuměním nebo k nepochopení určitých otázek.

Návrhů na zlepšení je více, ale byly zmíněny pouze ty nejzásadnější. Další zlepšení by mohlo být přímo ve vyučovací hodině, kde by mohlo dojít k položení nějaké zajímavé otázky, která by rozvířila smysluplnou diskuzi mezi samotnými žáky.

9. ZÁVĚR

Tato práce měla zjistit, co žáci základních a středních škol vědí o praseti divokém. Zda se jedná pouze o základní informace nebo jsou jejich znalosti více prohloubené. Zároveň se ukázalo, jak rozsáhlá výuka je na školách tomuto tématu věnována.

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo u žáků prohloubit všeobecné znalosti o praseti divokém jako o savci, který je v našich zemích přirozeným tvorem už po tisíciletí a přežil spoustu nepříznivých období různého charakteru napříč stoletími. Přežil nepříznivé počasí, různé choroby, panovnické zákony i myslivecké lovy.

Prase divoké v této diplomové práci bylo žákům představeno jako konkrétní téma ve výuce biologie a cílem bylo objasnit celkové pojetí o něm. Dalším úkolem bylo znalosti o něm prohloubit na vyšší úroveň, ujasnit nesrovnalosti, poznat rozlišovací znaky mezi pohlavími a dozvědět se několik dalších zajímavostí.

Po prvotním dotazníku bylo viditelné, že žáci Základní školy Třemošnice mají o tomto tématu dosti omezené informace. Většina správně věděla, že se vyskytují na území České republiky a že se jedná o savce. O moc lépe na tom nebylo ani Gymnázium Josefa Ressela, kde žáci v maturitním ročníku dle mého mínění věděli také pouze základní informace. To dokazuje, že ne všechna témata jsou probírána dostatečně i na středních školách. Na gymnáziích se musí stihnout velká kvantita učiva za poměrně krátkou dobu. Je tedy pochopitelné, že není vždy prostor zmínit veškeré informace v každé vyučovací látce a u každého živého tvora. Rozhodně ale zastávám názor, že by gymnazisté měli vědět mnohem více informací, obzvlášť když se jedná o savce, který je v našem prostředí typickým výskytem.

Žákům sedmého ročníku Základní školy Třemošnice byla zprostředkována speciální vyučovací hodina na toto téma a exkurze do obory. Tento ročník byl vybrán cíleně, neboť v tomto roce začínají probírat savce. Po těchto úkonech byl žákům znovu poskytnut dotazník neboli post-test. U dotazovaných žáků byl vidět obrovský posun ve správnosti odpovědí. Většina respondentů u většiny otázek odpovídala zcela správně nebo byla v bližším rozmezí ke správné odpovědi. Díky dotazníku jsem zaznamenala určité problémy u žáků základní školy-ve větší míře jim dělá problém odpovědět, pokud je položena jedna otázka doplněná o podotázku. Např. „Mění prase divoké srst? Popřípadě jak a kdy?“. Tento formát otázek dělal u spousty dotazovaných problém, a to tak, že na druhou otázku zapomněli odpovědět. (Sama to vidím v praxi v písemných pracích).

Z mého pohledu tyto informace žáky zajímaly a sami byli překvapení, jak je prase divoké zajímavý tvor, který osidluje naše území.

Tímto výzkumem bylo zjištěno, že testovaná Základní škola Třemošnice a Gymnázium Josefa Ressela Chrudim by v tomto tématu měly informace rozšířit, aby žáci disponovali větší dávkou znalostí.

Prase divoké bude určitě na více školách ochuzeno o spoustu informací a je třeba se zamyslet, jestli by nebylo vhodné žáky informovat více o druhích, které jsou našemu prostředí bližší a můžeme se s nimi běžně nebo minimálně setkat než apelovat na znalosti o druhích nám vzdálenějších, pro většinu s minimální šancí je v životě potkat a podívat se jim z očí do očí.

10. SEZNAM LITERATURY

10.1. LITERATURA

1. ANDĚRA, Miloš a Jiří GAISLER, 2019. *Savci České republiky*. Academia. ISBN 978-80-200-2994-2.
2. ANDRESKA, Jiří a Erika ANDRESKOVÁ, 1993. *Tisíc let myslivosti*. Vimperk: Tina. ISBN 80-85618-12-5.
3. APPELIUS M., 1995. *Einflüsse auf die Populationsdynamik von weiblichen Schwarzwild-Frischlingen aus dem nördlichen Regierungsbezirk Braunschweig und dem Forstamt Saupark*. Thesis. Hannover, Tierärztliche Hochschule: 134 s.
4. AUMAÎTRE A., QUÉRÉ J. P., PEINIAU J. 1984. *Influence du milieu sur la reproduction hivernale et la prolificité de la laie*. In: Spitz F., Pépin D. (eds.): Symposium international sur le Sanglier. Toulouse, 24–26 avril 1984. Paris, INRA: 69–78. Les Colloques de l'INRA, 22.
5. BOUCHNER, Miroslav, 1991. *Lovná zvěř*. Aventinum. ISBN 80-85277-08-5.
6. BOUCHNER, Miroslav, 1986. *Poznáme je podle stop*. Artia. ISBN 37-001-86.
7. BOUCHNER, Miroslav, 2003. *Stopy zvěře*. Cesty. ISBN 80-7181-695-7.
8. BRIDERMANN, L. 1971. *Ermittlungen zur Aktivitätsperiodik des mitteleuropäischen Wildschweines (Sus scrofa L.)*. Der Zoologische Garten, 40: 302–327.
9. ČERVENÝ, Jaroslav a kolektiv, 2017. *Zoologie lesnická - praktická část*. Druckvo.
10. DELCROIX I., MAUGET R., SIGNORET J.P. 1990. *Existence of synchronization of reproduction at the level of the social group of the European wild boar (Sus scrofa)*. Journal of Reproduction & Infertility, 89: 613–617.
11. DRIMAJ, J., et al. *Stabilizace početnosti prasete divokého: reprodukční potenciál současných prasat vs. Lovecký potenciál současných myslivců – REVIEW*. zprávy lesnického výzkumu, 2021, vol. 66, p. 95–103.
12. DRIMAJ, J., KAMLER, J., HOŠEK, M., PLHAL, R., MIKULKA, O., ZEMAN, J., DRÁPELA K. 2020. *Reproductive potential of free-living wild boar in Central Europe*. European Journal of Wildlife Research, 66: 75.
13. DRIMAJ, J., PLHAL, R., KOLIBÁČ, P. 2015. *Prase divoké a jeho životní projevy v kulturní krajině*. Ochrana přírody, 70 (3): 6–10.

14. DURANTEL, Pascal, 2004. *Myslivost*. Fragment (CZ). ISBN 80-7200-894-3.
15. DYK, Antonín, 1941. *Malá myslivost*. Brno: Česká myslivecká jednota.
16. DYK, Antonín, 1947. *Malá myslivost*. Brno: Zář.
17. ECONOMOV, A.V., 2014. *Negative effects of wild boar (Sus scrofa L.) on birds nesting on the ground in European northeast Russia*. Book of Abstracts. In: 10th International Symposium on Wild Boar and other Suids, Velenje Slovenia, September 1–5, 100.
18. FICETOLA, G.F., BONARDI, A., MAIROTA, P., LERONNI, V., PADOA-SCHIOPPA, E., 2014. *Predicting wild boar damages to croplands in a mosaic of agricultural and natural areas*. Current Zoology 60(2): 170–179.
19. FORDHAM, D., GEORGES, A., COREY, B. and BROOK, B.W., 2006. *Feral pig predation threatens the indigenous harvest and local persistence of snake-necked turtles in northern Australia*. Biological Conservation 133(3): 379–388
20. FRANCEK, Jindřich, 2008. *Lovecká vášeň urozených*. Praha.
21. GEISSER H., REYER, H-U. 2005. *The influence of food and temperature on population density of wild boar Sus scrofa in the Thurgau (Switzerland)*. Journal of Zoology, 267: 89–96
22. GETHÖFFER, F., SODEIKAT, G., POHLMAYER, K., 2007. *Reproductive parameters of wild boar (Sus scrofa) in three different parts of Germany*. European Journal of Wildlife Research, 53: 287–297.
23. HANZAL, Vladimír, 2002. *O zvěři a myslivosti*. Dona. ISBN 80-86136-64-7.
24. HANZAL, Vladimír, 2016. *Myslivost I*. Druckvo. ISBN 978-80-87668-23-8.
25. HAPP, Norbert, 2005. *Myslivecká péče a lov černé zvěře*. Líbeznice: Víkend. ISBN 80-7222-362-3.
26. HECK, L. a RASCHKE, G., 1985. *Die Wildsauern*. 2. Stuttgart: Kosmos.
27. HESPELER, Bruno, 2007. *Černá zvěř*. Grada. ISBN 978-80-247-1931-3.
28. HROMAS, Josef, 2008. *Myslivost*. Matice lesnická. ISBN 978-80-86271-00-2.
29. JEŽEK, M., K. ŠTÍPEK, T. KUŠTA, J. ČERVENÝ a J. VÍCHA, 2011. *Reproductive and morphometric characteristics of wild boar (Sus scrofa) in the Czech Republic*. Journal of Forest Science. (57), 285-292.

30. JIRÁK, Jindřich, BROŽ, Václav, KOVÁČ, Ján, LANKAŠ, Karel, ZELENÝ, Luboš a FORST, Pavel, 1975. *Myslivost*. SZN. ISBN 07-080-75.
31. KAMLER, J., DOBROVOLNÝ, L., DRIMAJ, J., et al., 2016. *The impact of seed predation and browsing on natural sessile oak regeneration under different light conditions in an over-aged coppice stand*. *Iforest*. **9**, 569-576.
32. KEULING, O., STIER, N. a ROTH, M., 2008. *Annual and seasonal space use of different age classes of female wild boar *Sus scrofa* L.* *European Journal of Wildlife Research*. (54), 403-412.
33. KEULING, O., STIER, N., ROTH, M., 2009. *Commuting, shifting or remaining? Different spatial utilisation patterns of wild boar *Sus scrofa* L. in forest and field crops during summer*. *Mammalian Biology*, 74: 145–152.
34. KEULING, O., BAUBET, E., DUSCHER, A., EBERT, C., FISCHER, C., MONACO, A., PODGÓRSKI, T., PREVOT, C., RONNENBERG, K., SODEIKAT, G., STIER, N., THRURFJELL, H., 2013. *Mortality rates of wild boar *Sus scrofa* L. in central Europe*. *European Journal of Wildlife Research*, 59: 805–814.
35. KEULING, O., PODGÓRSKI, T., MONACO, A., MELLETTI, M., MERTA, D., ALBRYCHT, M., GENOV, P. V., GETHÖFFER, F., VETTER, S. G., JORI, F., SCALERA, R., GONGORA, J., 2018. *Eurasian wild boar *Sus scrofa* (Linnaeus, 1758)*. In: Melletti M., Meijaard E. (eds.): *Ecology, conservation and management of wild pigs and peccaries*. Cambridge, Cambridge University Press:202-233.
36. KOLIBÁČ, Jiří a et al., 2019. *Příroda České republiky. Průvodce faunou*. Praha: Academia.
37. KOSTROŇ, Karel. 1953. *Myslivost jako živočišná výroba*. Praha: SZN.
38. KRAELING R.R., WEBEL S.K. 2015. *Current strategies for reproductive management of gilts and sows in North America*. *Journal of Animal Science and Biotechnology*, 6: 1–14.
39. MALMSTEN, A., DALIN, A. M., 2016. *Puberty in female wild boar (*Sus scrofa*) in Sweden*. *Acta Veterinaria Scandinavica*, 58: 55.
40. MALMSTEN, A., JANSSON, G., DALIN, A.M., 2016. *Post-mortem examination of the reproductive organs of female wild boars (*Sus scrofa*) in Sweden*. *Reproduction in Domestic Animals*, 52: 570–578.
41. MALMSTEN, A., JANSSON, G., LUNDEHEIM, N., DALIN, A. M., 2017. *The reproductive pattern and potential of free ranging female wild boars (*Sus scrofa*) in Sweden*. *Acta Veterinaria Scandinavica*, 59: 52.

42. MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil., 2004. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: PAIDO.
43. MEYNHARDT, Heinz, 1988. *O životě divokých prasat*. ISBN 88-1988-96.
44. MEYNHARDT, Heinz, 1983. *Mezi divočáky*. Panorama. ISBN 11-103-83.
45. MONACO, A., FRANZETTI, B., PEDROTTI, L., TOSO, S., 2003. *Linee guida per la gestione del cinghiale*. Ministero per le politiche agricole e forestali, Istituto nazionale per la fauna selvatica Alessandro Ghigi: 114 s.
46. NÁHLIK, A., SÁNDOR, G., 2003. *Birth rate and offspring survival in a free-ranging wild boar *Sus scrofa* population*. Wildlife Biology, 9: 37–42.
47. NORES, C., LLANEZA, L., ALVAREZ, M.A., 2008. *Wild boar *Sus scrofa* mortality by hunting and wolf *Canis lupus* predation: an example in northern Spain*. Wildlife Biology, 14: 44–51.
48. OPHOVEN, Ekkehard, 2011. *Lovná zvěř*. Slovart (CZ). ISBN 978-80-7391-466-0.
49. PECINA, Pavel et al. 1992. *Ochrana živočichů v ČR. Příručka číslo 2*. Praha: Ústřední výkonná rada českého svazu ochránců přírody.
50. PELIKÁN, Jiří. 2007. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum.
51. RAKUŠAN, Ctirad a WOLF, Robert, 1977. *Černá zvěř*. SZN.
52. RISCO D., SALGUERO, F. J., CERRATO, R., GUTIERREZ-MERINO, J., LANHAM-NEW, S., BARQUERO-PÉREZ, O., HERMOSO DE MENDOZA, J., FERNÁNDEZ-LLARIO, P. 2016. *Association between vitamin D supplementation and severity of tuberculosis in wild boar and red deer*. Research in Veterinary Science, 108: 116–119.
53. ROONGSITTHICHAI, A., TUMMARUK, P. 2014. *Importance of backfat thickness to reproductive performance in female pigs*. Thai Journal of Veterinary Medicine, 44: 171–178.
54. SCHEGGI, M., 1999. *La Bestia Nera: Caccia al Cinghiale fra Mito, Storia e Attualità*. str. 201. ISBN 88-253-7904-8.
55. SERVANTY, S., GAILLARD, J.-M., RONCHI, F., FOCARDI, S., BAUBET, E., GIMENEZ O. 2011. *Influence of harvesting pressure on demographic tactics: implications for wildlife management*. Journal of Applied Ecology, 48: 835–843.
56. SKUTIL, Martin et al. 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál.

57. STRAKOVÁ, Jana. 2015. *Mezinárodní výzkumy výsledků vzdělávání*. Metodologie, přínosy, rizika a příležitosti. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
58. STUBBE, C., 2000. *Weit gefehlt. Wild u. Hund* 5.
59. STUBBE, C., LOCKOW, K.-W., 1994. *Alters-und Qualitätsbestimmung des erlegten Schalenwildes auf schädelanalytischer und biometrischer Grundlage*. Berlin, Deutscher Landwirtschaftsverlag.
60. TUREK, K., FRIEDLOVÁ, E., STREJČEK, R., SAMEC, P. 2019. *The development of the wild boars abundance in the Czech Republic, and influence of wild boar on small game populations*. In: Kamler, J., Drimaj J. (eds): 12th International Symposium on Wild Boar and Other Suids, Conference proceeding. 4th – 7th September 2018, Lázně Bělohrad. Brno, Mendel University in Brno: 79–88.
61. URBAN, Jan. 2017. *Motivace a odměňování pracovníků*. Co musíte vědět, abyste ze svých spolupracovníků dostali to nejlepší. Havlíčkův Brod: Grada Publishing.
62. VETEŠKA, Jaroslav a TURECKIOVÁ, Michaela. 2008. *Kompetence ve vzdělávání*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing.
63. VOTAVA, Miroslav. 2001. *Lékařská mikrobiologie obecná*. Brno: Neptun.
64. ZORMANOVÁ, Lucie. 2012. *Výukové metody v pedagogice*. S praktickými ukázkami. Havlíčkův Brod: Grada Publishing.
65. ZEMAN, J., HRBEK, J., DRIMAJ, T., KUDLÁČEK, J., KAMLER, R., PLHAL a M. HEROLDOVÁ, 2016. *Comparison of three methods to evaluate wild boar diet*. Folia Zoologica. (65), 221-224.
66. ZEMAN, J., HRBEK, J., DRIMAJ, J., KUDLÁČEK, T., HEROLDOVÁ, tab M. 2018. *Habitat and management influence on a seasonal diet composition of wild boar*. Biologia, 73: 259–265.
67. ŽALMAN, Josef, 1948. *Základy myslivosti*. Zár.

10.2. INTERNETOVÉ ZDROJE

1. *Africký mor prasat*. Africký mor prasat [online]. [cit. 2025-04-08]. Dostupné z: <https://www.africkymorprasat.cz/fakta-o-amp>
2. ANDRESKA, Dominik a ANDRESKA, Jan, 2016. *Divoké prase na vzestupu, ale všeho moc škodí*. Vesmír [online]. [cit. 2025-03-08]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/on-line-clanky/2016/01/divoke-prase-vzestupu-vseho-moc-skodi.html>
3. ANDRESKA, Jan a ANDRESKA, Dominik, 2025. *Spor o lov divokých prasat 2024*. Vesmír [online]. [cit. 2025-04-08]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2025/cislo-1/spor-lov-divokych-prasat-2024.html>
4. BRANT, Jiří. *Zaměření školy - úvod do charakteristiky školního vzdělávacího programu*. Metodický portál RVP.CZ [online]. [cit. 2025-02-09]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/tvorba/559/ZAMERENI-SKOLY-UVOD-DO-CHARAKTERISTIKY-SKOLNIHO-VZDELAVACIHO-PROGRAMU.html>
5. *Brucelóza prasat*, 2021. Veterinární průvodce [online]. [cit. 2025-03-21]. Dostupné z: <https://zverolekarka.com/bruceloz-prasat/2/>
6. *Myslivost*. Český statistický úřad [online]. [cit. 2025-04-01]. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/myslivost?pocet=10&start=0&podskupiny=102&razeni=-datumVydani>
7. *Divočák: Král českých lesů a jeho fascinující život* [online], 2024. [cit. 2025-02-0160]. Dostupné z: https://fantasticka-zvirata.cz/divocak-kral-ceskych-lesu-a-jeho-fascinujici-zivot/#google_vignette
8. FOREJTEK, Pavel, 2006. *Trichinelóza černé zvěře stále aktuální problém myslivosti*. Myslivost [online]. (1), 30 [cit. 2025-01-09]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2009/Leden---2009/Prase-divoke-v-Evrope--zachrana-ci-katastrofa-pro->
9. HÜTTNER, Milan, 2013. *Vysoké stavy divokých prasat a proč si lžeme*. Myslivost [online]. (2) [cit. 2025-04-09]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2013/Unor---2013/Vysoke-stavy-divokych-prasat-a-proc-si-lzeme>
10. CHROUST, Karel a Pavel FOREJTEK, 2010. *Parazitární choroby zvěře a jejich zdravotní význam*. Myslivost [online]. (4), 44 [cit. 2025-04-08]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2010/Duben---2010/Parazitarni-choroby-zvere-a-jejich-zdravotni-vyzna>

11. JEŽEK, Miloš a STRAKA, Bohumil, 2017. *Africký mor prasat – historie a současnost*. Myslivost [online]. (6), 36 [cit. 2025-01-18]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2017/Cerven-2017/Africky-mor-prasat-historie-a-soucasnost>
12. KADLÍKOVÁ, Lenka, 2022. *Prase divoké - novodobý symbol českých Vánoc*. Příroda.cz [online]. [cit. 2025-02-18]. Dostupné z: <https://www.priroda.cz/clanek/prase-divoke-novodoby-symbol-ceskych-vanoc/>
13. KAMLER, Jiří a TUREK, Kamil, 2009. *Prase divoké v Evropě: záchrana či katastrofa pro myslivost?* Myslivost [online]. (1), 22 [cit. 2025-01-09]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2009/Leden---2009/Prase-divoke-v-Evrope--zachrana-ci-katastrofa-pro->
14. KOLIBÁČ, Pavel a SLAVÍK, Petr, 2015. *Prase divoké^{SEP} ve středoevropské (naší) krajině*. Ochrana přírody [online]. [cit. 2025-02-0200]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/prase-divoke-ve-stredoevropske-nasi-krajine/>
15. *Klasický mor prasat*, 2021. Veterinární průvodce [online]. [cit. 2025-03-08]. Dostupné z: <https://zverolekarka.com/klasiicky-mor-prasat/>
16. KREJČÍ, Jaroslav, 2011. *Střety motorových vozidel se zvěří*. Myslivost [online]. (10), 43 [cit. 2024-11-18]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2011/Rijen---2011/STRETY-MOTOROVYCH-VOZIDEL-SE-ZVERI>
17. KREJČÍ, Miroslav, 2016. *Soud o náhradu škody jako absurdní drama*. Myslivost [online]. (11), 46 [cit. 2024-12-18]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2016/Listopad-2016/Soud-o-nahradu-skody-jako-absurdni-drama>
18. MAJER, Petr, 2025. *V České republice byl po pěti letech zjištěn výskyt nebezpečného parazita u uloveného divočka*. Státní veterinární správa [online]. [cit. 2025-03-10]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/v-ceske-republice-byl-po-peti-letech-zjisten-vyskyt-nebezpecneho-parazita-u-uloveneho-divocaka/>
19. MALINOVÁ, Jana, 2011. *Přirozená potrava prasete divokého*. Myslivost [online]. (2), 39 [cit. 2024-11-18]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2011/Unor---2011/Prirozena-potrava-prasete-divokeho>
21. MINAŘÍKOVÁ, Kamila. *Divoká prasata obléhají města: Co dokáží, jak se jich zbavit, na co si dát pozor*. Deník.cz [online]. [cit. 2025-04-06]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/divoka-prasata-nici-mesta-hrozi-nebezpeci.html

22. MINAŘÍKOVÁ, Kamila. *Divočáků ve městech bude přibývat, pokud se nezačne víc střílet, říká vědec* [online]. [cit. 2025-04-06]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/divoka-prasata-ve-meste.html
23. PLHAL, Radim a KAMLER, Jiří, 2010. *Černá zvěř z pohledu světových přírodovědců*. Myslivost [online]. (11), 18 [cit. 2025-01-09]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2010/Listopad---2010/Cerna-zver-z-pohledu-svetovych-prirodovedcu>
24. *Prase divoké*. Chov zvířat [online]. [cit. 2025-02-08]. Dostupné z: <https://www.chovzvirat.cz/zvire/2895-prase-divoke/>
25. *Prase divoké (Sus scrofa)*. Kde lovit [online]. [cit. 2025-02-08]. Dostupné z: <https://www.kdelovit.cz/cz/lovna-zver/srstnata/prase-divoke>
26. *Prase divoké mysliveckou mluvou*. Kde lovit [online]. [cit. 2025-03-09]. Dostupné z: <https://www.kdelovit.cz/cz/clanky/tipy-pro-vas/prase-divoke-mysliveckou-mluvou>
27. *Prase divoké. Lesní republika* [online]. [cit. 2025-02-07]. Dostupné z: <https://lesni-republika.webnode.cz/zver/prase-divoke/>
28. *Prase divoké (Sus scrofa)*. Huntastic [online]. [cit. 2025-02-07]. Dostupné z: <https://huntasticzech.cz/zvire/prase-divoke/>
29. ŠATRÁN, Petr a Dagmar ZENDULKOVÁ. *Africký mor prasat ohrožuje Evropu*. Svět myslivosti [online]. 14(9), 12-15 [cit. 2025-04-08]. Dostupné z: <https://lmda.silvarium.cz/view/uuid:c4ab5bb6-52cb-4514-bfc8-2ac632210061?page=uuid:674966f6-c67e-11e4-a51f-001b63bd97ba>
30. ŠATRÁN, P., KRŮTA, T., VITÁSEK, J. a HOLEJŠKOVSKÝ, J., 2004. *Riziko Aujeskyho choroby v České republice*. Veterinářství [online]. (54), 680-683 [cit. 2025-03-09]. Dostupné z: <https://vetweb.cz/riziko-aujeskyho-choroby-v-ceske-republice/>
31. TABÁŠEK, Arnošt, 2013. *Agresivita divočáků včera a dnes*. Myslivost [online]. (10), 44 [cit. 2024-12-18]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2013/Rijen---2013/Agresivita-divocaku-vcera-a-dnes>
32. VOGELTANZ, Jaroslav, 2016. *Černé duše evropských lesů: Ostražitá prasata divoká*. 100+1 Zahraniční zajímavosti [online]. [cit. 2025-03-08]. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/cerne-duse-evropskych-lesu-ostrazita-prasata-divoka>
33. ZEMAN, Jaroslav a HEROLDOVÁ, Marta, 2017. *Potravní strategie prasete divokého*. Myslivost [online]. (3), 26 [cit. 2025-01-09]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2017/Brezen-2017/Potravni-strategie-prasete-divokeho>

34. ZIEGROSSER, Petr, 2023. *Kolik divočáků krajina snese?* Myslivost [online]. (10), 29 [cit. 2025-01-09]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/MYSLIVOST-Straz-myslivosti/2023/Rijen-2023/Kolik-divocaku-krajina-snese>
35. *Zuby prasete divokého*. BOVRAM [online]. [cit. 2025-02-016]. Dostupné z: https://www.bovram.cz/blog/zuby-prasete-divokeho/?srsltid=AfmBOopamXcPdnTbcO0aKjbb1sZc__OmADcqxzMCOv5OsfIroxJcC3z

11. SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULKY A GRAFŮ

Obrázek 1: Počet úlovků po dekádách v letech 1950-2010	str.18
Obrázek 2: Počet ulovených prasat divokých (odstřel a odchyt) v České republice v letech 1966-2019 (data ČSÚ)	str.19
Obrázek 3: Počet úlovků v intervalu let 2000-2014	str. 20
Obrázek 4: Mapa pásma infekce AMP v Libereckém a Středočeském kraji (k 28.8. 2024)	str. 42
 Tabulka 1: Výuková hodina na prase divoké	str. 69-77
 Graf 1: Rekordní odstřely zvěře za období 2023/2024	str. 21
Graf 2: Další označení pro prase divoké (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str.53
Graf 3: Potrava prasete divokého (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str.54
Graf 4: Délka života prasete divokého, pokud zemře přirozenou smrtí (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str.55
Graf 5: Nejčastější místa výskytu prasete divokého (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str. 56
Graf 6: Prase divoké je sudokopytník/lichokopytník (Základní škola Třemošnice)	str. 57
Graf 7: Prase divoké je sudokopytník/lichokopytník (Gymnázium Josefa Ressela)	str. 58
Graf 8: Žití divokých prasat ve skupině (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str. 59
Graf 9: Počet divokých prasat ve skupině (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str. 60
Graf 10: Počet narozených selat v jednom vrhu (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str. 61

Graf 11: Špičáky u divokých prasat vzhledem k pohlaví (Základní škola Třemošnice)	str. 62
Graf 12: Špičáky u divokých prasat vzhledem k pohlaví (Gymnázium Josefa Ressela)	str. 62
Graf 13: Funkce špičáků u divokých prasat (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str. 63
Graf 14: Je prase divoké nebezpečné? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str. 64
Graf 15: Kdy je pro nás prase divoké nebezpečné? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str. 65
Graf 16: Mění prase divoké srst? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str. 66
Graf 17: Kdy mění prase divoké srst? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str. 66
Graf 18: Bojíte se prasete divokého? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str. 67
Graf 19: Setkali jste se s prasetem divokým ve volné přírodě? (Základní škola Třemošnice/Gymnázium Josefa Ressela)	str. 68
Graf 20: Další označení pro prase divoké-posttest (Základní škola Třemošnice)	str. 78
Graf 21: Potrava prasete divokého-posttest (Základní škola Třemošnice)	str. 79
Graf 22: Délka života prasete divokého, pokud zemře přirozenou smrtí-posttest (Základní škola Třemošnice)	str. 80
Graf 23: Nejčastější místo výskytu prasete divokého-posttest (Základní škola Třemošnice)	str. 81
Graf 24: Prase divoké je sudokopytník/lichokopytník-posttest (Základní škola Třemošnice)	str. 82
Graf 25: Žití divokých prasat ve skupině-posttest (Základní škola Třemošnice)	str. 83
Graf 26: Počet divokých prasat ve skupině-posttest (Základní škola Třemošnice)	str. 83
Graf 27: Počet selat narozených v jednom vrhu-posttest (Základní škola Třemošnice)	str. 84
Graf 28: Špičáky u divokých prasat vzhledem k pohlaví-posttest (Základní škola Třemošnice)	str. 85

- Graf 29:** Funkce špičáků u divokých prasat-posttest (Základní škola Třemošnice) str. 86
- Graf 30:** Je pro nás prase divoké nebezpečné? -posttest (Základní škola Třemošnice) str. 87
- Graf 31:** Kdy je pro nás prase divoké nebezpečné? -posttest (Základní škola Třemošnice)
str. 87
- Graf 32:** Mění se srst prasete divokého? Popřípadě kdy a jak? – posttest (Základní škola Třemošnice) str. 88
- Graf 33:** Bojíte se prasete divokého? – posttest (Základní škola Třemošnice) str. 89

12. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha číslo 1: Dotazník před vyučovací hodinou

Příloha číslo 2: Prezentace pro vyučovací hodinu

Příloha číslo 3: Pracovní listy pro vyučovací hodinu

Příloha číslo 4: Dotazník po vyučovací hodině

Příloha číslo 5: Správně vyplnění dotazník – příklad

Příloha číslo 1: Dotazník před vyučovací hodinou

Sekce 1 z 3

Prase divoké (*Sus scrofa*)

B ***I*** U

Popis formuláře

B ***I*** U

Prase divoké

...

Jaká jiná jména (označení) znáš pro prase divoké? *

Text stručné odpovědi

Čím se prase divoké živí?

Text stručné odpovědi

Kolika let se dožívá prase divoké, pokud uhynie přirozenou smrtí?

Text stručné odpovědi

Kde nejčastěji můžeme potkat prase divoké?

Text stručné odpovědi

Prase divoké je: *

☐ Sudokopytník

☐ Lichokopytník

Žije prase divoké ve skupinách? Pokud ano, v jakém rozmezí je počet prasat ve skupině?

Text stručné odpovědi

Kolik mláďat se bachyni může narodit v jednom vrhu?

Text stručné odpovědi

Špičáky mají pouze samci:

☐ ANO

☐ NE

K čemu špičáky slouží?

Text stručné odpovědi

Je pro nás prase divoké nebezpečné? Popřípadě kdy nejvíce?

Text stručné odpovědi

Mění se srst prasete divokého? Popřípadě kdy a jak?

Text stručné odpovědi

Bojíte se prasete divokého?

Text stručné odpovědi

Setkali jste se s prasetem ve volné přírodě?

☐ ANO

☐ NE

Proč se prasete bojíte? Rozepište se.

Text dlouhé odpovědi

PRASE DIVOKÉ

© Bc. Kateřina Grunclová

JINÉ NÁZVY

-
- Kňour
 - Kanec
 - Bachyně
 - Lončák
 - Divočák
 - Černá zvěř

VÝSKYT

- Lesy
- Pole
- Louky
- Blízkost lidských obydlí

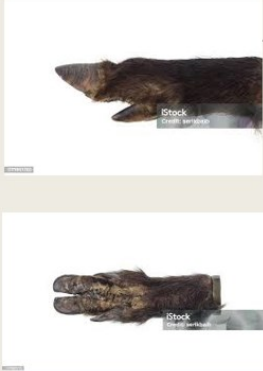
POTRAVA

-
- Žaludy, bukvice, kukuřice, různé druhy obilí, výhonky a kořínky rostlin, hmyz, mršiny

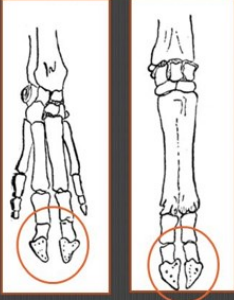
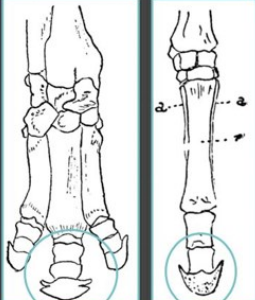
=

VŠEŽRAVEC

SUDOKOPYTNÍK/LICHOKOPYTNÍK

VYSVĚTLÍŠ ROZDÍL?

sudokopytníci	lichokopytníci
	

POTOMSTVO

- Většinou 3-12 mlád'at
- Závislá na matce = mateřské mléko
- Světlé hnědé zbarvení + bílé proužky na hřbetu

KANEC X BACHYNĚ

- KANEC – větší (100-160 kg, výjimky až 300 kg), větší špičáky, samotářský způsob života
- BACHYNĚ – menší (70-110 kg), menší špičáky, život v tlupě = bachyně + mláďata (tlupa 20 – 50 jedinců)

SRST

- V zimě srst hustší a tmavší
- V létě kratší štětiny a popelavá barva

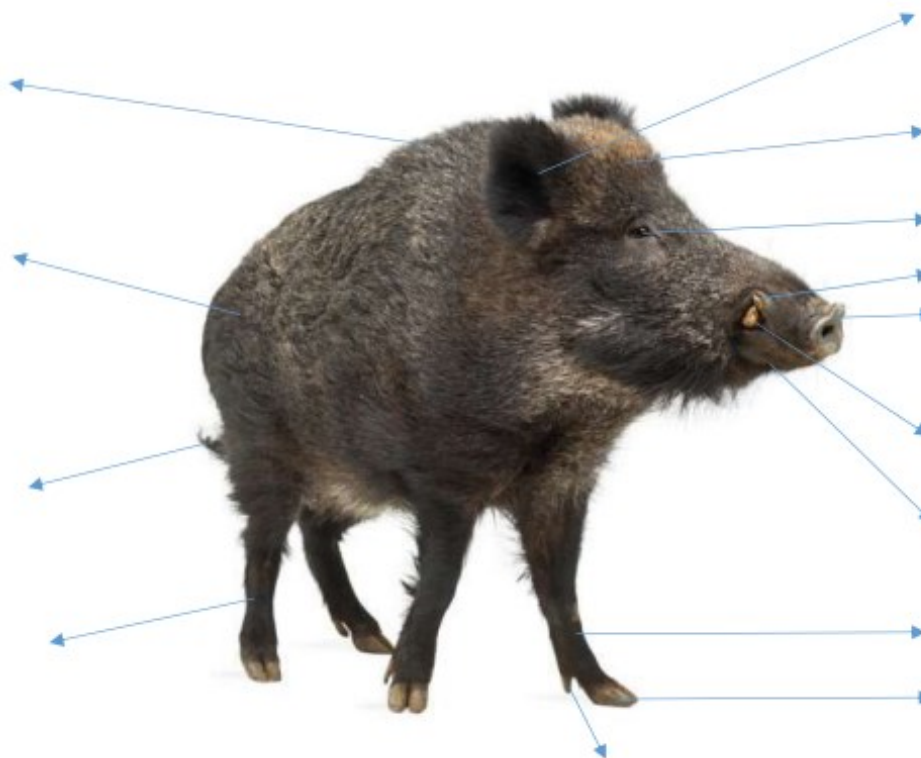

Příloha číslo 3: Pracovní listy pro vyučovací hodinu

PRACOVNÍ LIST – PRASE DIVOKÉ

1. Popiš tělo prasete.

Prase divoké je velký z čeledi prasatovití. Jedná se o typického, který k životu preferuje staré lesní porosty. Prase divoké bylo vždy významnou..... zvěří, protože byla odpradáвна vnímána jako zvěř. Dospělí samci dorůstají délky 120–180 cm a v kohoutku měří 55–100 cm. Jejich hmotnost je v průměru 50–90 kg. Vzhledem k poměru těla má prase divoké nápadně velkou a relativně krátké Jeho srst je tvořená hustými, které ho chrání před nepříznivými vlivy. Její zbarvení je Během zimy je srst výrazněji hustší a tmavší. Selata jsou zpočátku hnědá a světle V této fázi života se selata nazývají Má čtyři výrazné trojhranné, které se zahýbají vzhůru. Slouží hlavně jako účinná zbraň při U samců dorůstají obvykle 20 cm, ve výjimečných případech však mohou dorůst až do délky 30 cm. Spodní špičáky kňourů myslivci nazývají a menší horní špičáky U samic jsou viditelně menší a směřují směrem nahoru výrazně mírněji, navíc pouze u starších jedinců. Prase divoké má skvěle vyvinutý, jeho nejhůře vyvinutým smyslem je

2. Co víš o divočákovi?

- Prase divoké se živí
a) masem – je to masožravec
b) rostlinami – je to býložravec
c) rostlinou i živočišnou potravou – je to všežravec

- Prase divoké se řadí mezi ...
a) lichokopytníky
b) sudokopytníky
c) chudozubé

- Prase divoké se vyskytuje ...
a) pouze na území ČR
b) pouze na území Evropy
c) patří mezi nejrozšířenější savce světa – obývá Evropu, Asii a sever Afriky

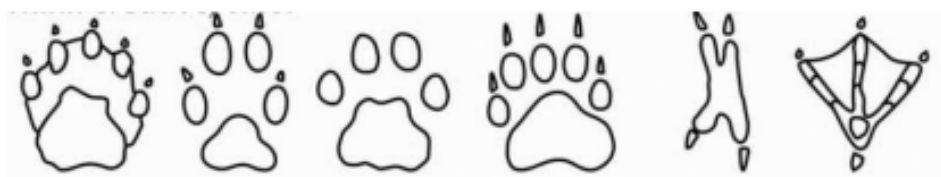
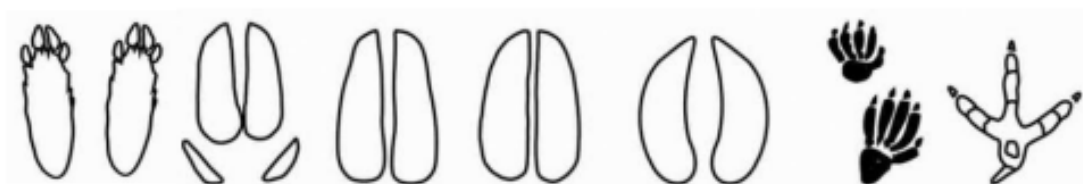
- Jak se říká chlupům, které pokrývají povrch těla divočáka ...
a) houně
b) žíně
c) štětiny

- Takzvané zbraně, kterými se dospělý samec liší od samice jsou ...
a) trojhranné zuby – špičáky, vyčnívající z tlamy
b) ostruhy – silné drápanové výrůstky na zadních končetinách
c) růžky rostoucí pouze samcům

- Prase divoké se označuje jako zvěř ...
a) nízká
b) vysoká
c) černá

- Kolik mláďat se najednou může samici prasete narodit ...
a) nejčastěji 1
b) obvykle 3-13
c) často kolem 20

3. Která stopa patří praseti divokému? Dokážeš určit i ostatní stopy?

Příloha číslo 4: Dotazník po vyučovací hodině

Prase divoké - posttest

B *I* U

Popis formuláře

Prase divoké

Jaká jiná jména (označení) znáš pro prase divoké? *

Text stručné odpovědi

Čím se prase divoké živí?

Text stručné odpovědi

Kolika let se dožívá prase divoké, pokud uhynie přirozenou smrtí?

Text stručné odpovědi

Kde nejčastěji můžeme potkat prase divoké?

Text stručné odpovědi

Prase divoké je: *

☐ Sudokopytník

☐ Lichokopytník

Žije prase divoké ve skupinách? Pokud ano, v jakém rozmezí je počet prasat ve skupině?

Text stručné odpovědi

Kolik mláďat se bachyni může narodit v jednom vrhu?

Text stručné odpovědi

Špičáky mají pouze samci:

☐ ANO

☐ NE

K čemu špičáky slouží?

Text stručné odpovědi

Je pro nás prase divoké nebezpečné? Popřípadě kdy nejvíce?

Text stručné odpovědi

Mění se srst prasete divokého? Popřípadě kdy a jak?

☐ ANO - 2 X do roka (v zimě hustší a tmavší, v létě kratší a popelavá)

☐ NE

Bojíte se prasete divokého?

☐ ANO

☐ NE

☐ NEVÍM

Příloha číslo 5: Správně vyplnění dotazník – příklad

1. Jaká jiná jména (označení) znáš pro prase divoké?

- Divočák, kanec, kňour, bachyně, černá zvěř, (podle věku-lončák, sekáč, kalhotáč, ...)

2. Čím se prase divoké živí?

- Prase je všežravec (výhonky rostlin, žaludy, kukuřice, brambory, obilí, hmyz, drobní savci-např. hlodavci, mršiny, ...)

3. Kolika let se dožívá prase divoké, pokud uhynie přirozenou smrtí?

- 10-12 let

4. Kde nejčastěji můžeme potkat prase divoké?

- V lese, na poli, na louce, v blízkosti lidských obydlí

5. Prase divoké je: sudokopytník x lichokopytník

- Sudokopytník

6. Žije prase divoké ve skupinách? Pokud ano, v jakém rozmezí je počet prasat ve skupině?

- Ano, žije ve skupinách
- Okolo 20 až 50 jedinců (50 jedinců v jedné skupině se vyskytuje už vzácně)

7. Kolik mláďat se bachyni může narodit v jednom vrhu?

- Většinou 3-12 selat

8. Špičáky mají pouze samci: ANO x NE

- Ne, bachyně mají špičáky také, ale menší

9. K čemu špičáky slouží?

- U bachyň hlavně k obraně a vyrývání potravy, u kanců jako účinná zbraň v soubojích navzájem mezi sebou (o teritorium) a vyrývání potravy, stejně jako u bachyň

10. Je pro nás prase divoké nebezpečné? Popřípadě kdy nejvíce?

- Ano
- Hlavně pokud se jedná o bachyni, která má selata a cítí se ona nebo její selata nějak ohrožena

11. Mění se srst prasete divokého? Popřípadě kdy a jak?

- Ano
- Prase mění srst 2 x ročně
 - Na zimu-srst je hustší a štětiny delší, tmavě hnědé zbarvení srsti
 - Na jaře-srst není tak hustá, štětiny jsou kratší, popelavě šedé zbarvení srsti

12. Setkali jste se s prasetem ve volné přírodě? ANO x NE

- Individuální odpověď respondenta

13. Bojíte se prasete divokého?

- Individuální odpověď respondenta

14. Proč se prasete bojíte? Rozepište se.

- Individuální odpověď respondenta